

83.837

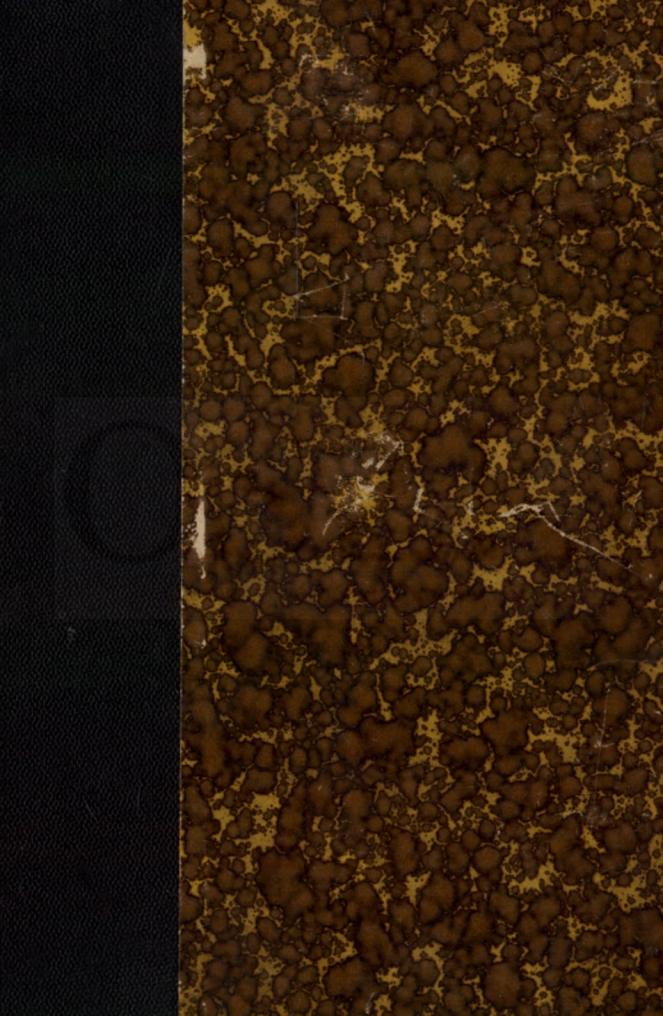
Szines
könyvek
12-13

SZIKRA

A

Betörők

N. M.

L. eleg. g.
554. t

76 fu 15

SZINES KÖNYVEK

SZIKRA

A BETÖRŐK

ELBESZÉLÉSEK

Ára 3 korona

BUDAPEST,
Singer és Wolfner
kiadása

SZINES . . .
• KÖNYVEK

SZIKRA

A BETÖRŐK

ELBESZÉLÉS

Budapest,
Singer és Wolfner kiadása
1902.

~~1. elv. g.
534 x.~~

Utánnnyomás tilos.

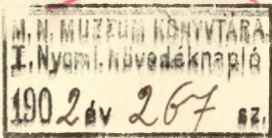
*

A fordítás joga föntartva.

83837/12-13

~~24.087~~

A betörők

Országos Széchényi Könyvtár

I.

— Csökmő, egy perc! — kiált a kalauz és siet kinyitni a vicinális egyetlen elsőosztályu kocsiját, ráadásul még odaszól egy parasztfiura.

— Hé, gyerek! mit bámulod ott azt a volt harangot, mi? Gyere inkább ide és segíts, hogy a méltóságos úrék pakkját kiszedjem. Itt van mind, fogd meg . . . de el ne ejtsd. Oda vidd a nyárádi hintóra. Hogy melyik az? Szamár! Hát az a négylóvas fogat ott ni . . . Szerencsés utat méltóságos uraim, — teszi hozzá tiszteletteljesen, aztán odébb áll, hogy egy harmadosztályu utast illemre tanítson.

— Ne feszegetse kend az ajtót, azt mondom! Hát nem tud várni, mi? Így ni, most már leszállhat . . . Indulás!

Nagyot füttyent a kis kávéőrlő masina és sisteregve, lökdösve, mozgásba hozza a vonatot.

A nyárádi négy sárga neszelve hegyezi füleit, János kocsisnak ugyancsak össze kell szedni a gyeplőket, hogy el ne ragadják.

— Maga a nyárádi kocsis? — kérdezi Szecsőy Dénes báró s feleletet nem is várva, belé helyezkedik a kényelmes viktória ülésére.

A másik úr, Disztel Tivadar gróf, előbb szemlét tart a lovak fölött:

— Jó vér, de nincsenek formában. Nézd csak, hogy van ez a gyeplős befogva! Szégyen . . . No de ezen lehet segíteni.

S ezzel a kilátásba helyezett reformkijelentéssel ő is belé helyezkedik a kocsiba.

— Mehet!

— Instálom, én hoztam a pakkot, — szóval meg a mezítlábos hordár egy közvetítő mozdulatot téve a fejkavarás és a kalapemelés között.

— Igazad van, fiam, — feleli Szecsőy.

— Mennyit adjak! — kérdi utitársa, egy marék aprópénz között válogatva.

— Sei spendabel! — tanácsolja a báró, a

kocsisra való tekintettel németül, aztán hozzá teszi: — mert vidéken mindent megtudnak az emberek. A többi beszéd már elvész a vágtatva nekiinduló kocsi zajába.

— Hő — ő! kiált most János, a kocsis, visszarántva a gyeplőket; Ideje volt, mert a két első ló már-már érintette egy az úton ballagó ember vállát.

— Nem tud vigyázni? — förmednek rá a kocsiban ülők.

A majdnem elgázolt ember szó nélkül áll félre s most már a gyalogúton kezd lépegetni.

— Mi járatban van? — kérdezi a báró.

— Munkát keresek, — feleli az, nehéz szerszámtáskáját a másik vállára helyezve át.

— Igen, lopnivalót! — jegyzi meg Disztel gróf meggyőződéssel. — Nem értem a kormányt, miért nem záratja el az ilyen naplopókat. — Nem kellene megvárni, míg betörnek... Megelőzni, praeveniálni a bajt, ez a fő! De persze, arra nem gondolnak...

— Hej, de sok ember ülne akkor a dutyiban! — nevet a báró, de aztán, mintha kellemetlen konkluziók jutottak volna eszébe, siet a beszédet más tárgyra terelni. — Nézd,

milyen gyönyörű vetés. Óriás egy tábla, alig látni végét.

Disztel gróf felelet helyett megbökögeti a kocsis derekát.

— Hé, barátom, kié ez a búza?

— A Spitz zsidóé, méltóságos uram.

— Vagy úgy! . . . és a fiatalember közönyösen fordult el tőle.

Pedig nézhette volna; mert van-e szebb a világon egy rengő-ringó, hullámozó búzaföldnél? Hogy hajladoznak a félig érett, hamvas zöld kalászek, amint a szél lágy susogással végigsurran köztük. Néha egészen földig hajolnak, majd ismét fölegyenesednek, hogy a következő percben már örvénynyé válják ide-oda kavargásuk.

Tengerhez hasonló áldott szép búzaföld, valóban tenger vagy te is, mert hisz' neked sincs határod s te is végtelen vagy, mint a tenger.

Mindenütt, ahol ember van, ott vagy te is. És az emberek azért szállnak szembe viharral, vészszel, hogy téged megleljenek. Te is kincscsel vagy tele, mint az óceán, csak-hogy míg az féltékenyen őrzi őket, te garadával öntöd az ember elé. Ama vihart, vést hordó hullámoknak minden csöppje

halált rejt magában, te neked minden apró szemed: élet.

De az a két úr abban a sebesen pergő kényelmes kocsiban nem ér rá erről gondolkozni, sietős az útjuk nagyon. Ott a jegenyesor végén már föl-fölcsillan a Nyárády Fanni erkélyes, tornyos, százablakos kastélya és félóra mulva a magyar vendéglátás minden bájával fogják őket ott üdvözölni. És Disztelnek most jut eszébe, hogy még sok fontos dolog felől nincsen tájékozva.

— Mondd csak, Dini, — kérdezi utitársát — igazán nincs adósság ezen a nyárádi pusztán? Mert tudod, barátom, ez nagyon kellemetlen meglepetés volna!

— Nevetséges! hányszor mondjam, hogy a vén Szabó tisztán hagyta a birtokot unokahugára. (Mert ebben az esetben mégis csak bevált az amerikai nagybácsi teóriája.) És azzal a kikötéssel hagyta, hogy a Fánnika teljes koruságáig tőkésíteni kell a jövedelmet.

— Hány éves most a Fánnika? — kérdi a gróf hirtelen támadó érdeklődéssel.

— Huszonegy és még alig vált meg a pólyától, mikor a nagybátyja meghalt.

— Hát Nyárády?

— Alias Navratil? Az nem tudta elviselni, hogy csak magyar nemességet kapott, nem pedig báróságot s ebbeli bánatában megütötte a guta.

— Ez bölcs cselekedet volt attól a gutától. Hát az anyja?

— Peppi-Rose?

— Hogy mondod? — és Disztel óriás hahotában tört ki. — Peppi-Rose? hát igazán úgy hívják?

— Úgy azt, pajtás! Mint ahogy volt egy Mária Antoinette vagy Mária Terézia, úgy van Peppi-Rose is! És sohasem illett még jobban név a viselőjéhez. Azt mondhatnám, hogy ebben a Nyárádynében két lélek lakik, de olyan lakótársak ezek, mint Cox és Box. Délelőtt Peppi van otthon. Kicsi köpcös alakja hol itt, hol ott tűnik föl a konyha vagy zöldséges közelében. Jár-kél a gazdaságban, pince, padlás csak úgy harsog parancsaitól, reszket az éleslátásától az uradalom apraja, nagyja. Amellett végtelen jó lélek. Akárhányszor láttam Peppit, amint köténye szélével hol a kamara-asztalt, hol szemeit törülgette, az utóbbit azért, mert megesett a szíve valamely béresasszony szomorú sorsán. Délután azonban a suhogó selyemruhában

már Rose fogad, aki a bárót is csak protekció folytán tekinti embernek. Aki el akarja veled hitetni, hogy az őse azért kapta a Szabó nevet, mert ő varrta Árpád apánknak az első nadrágot. Minden második szava francia lesz és az *r* betűt úgy ropogtatja, mint a mogyorót. És, ha sejtelmem nem csal, veled is alkalmasint ki fog sütni holmi rokonságot.

— Brávó! ennek örülök, nőnek chanceaim — nevet a gróf.

— Azért ne bízd el magad! Igaz ugyan, hogy Peppi-Rose előtt *conditio sine qua non*, hogy grófi veje legyen, igaz az is, amit az öreg Lexi mondott, hogy nincs az a név, amit egy *br.* vagy *gr.* meg ne szépítene, de mivel nincs magyar neved, ajánlok egy kis *örült szerelmet*.

— A mama iránt?

— Bolond vagy! Különben még sem! Bizonyos fokig vele szemben sem fog ártani, ha udvarolsz neki, mert bár *Peppi* boldog lenne, ha már unokáival játszhatna, *Rose* soha sem nyugszik abba, hogy neki már felnőtt leánya van!

— Te Dini, — vág közbe Disztel, — mit gondolsz, kié ez a kukoricaföld?

— A mienk, méltóságos uram! — felel

a kocsis. — Az meg ott a *Fanni-Major*, — teszi hozzá büszkén, ostora hegyével egy falunak látszó tanyára mutatva.

— Nagyon szép, — felel Disztel elégedetten.

Még egy kis kanyarodás és a négy ló sebes trappban röpíti a hintót a kastély elé.

— Te Dini, — súgja a gróf homlokára ütve, — el is feledtem megkérdezni, milyen is a kis Fanni: szőke vagy barna?

— Ott áll ni! — felelt Szecsőy, könyökével adva irányt a Disztel tekintetének.

— Az a rózsaszínruhás karcsu teremtés?

— Az.

— Szebb, mint hittem. Ki az ott mellette?

— Úgy látom, Pásztóy Lili — a nénje. Baj van ...

— Mi a baj?

— Hogy ez itt van ... Jó estét! Kezüket csókolom! Minő nem várt szerencse önt is itt látni, kedves Lili nagysám! — És a báró meg sem várva, míg a kocsi megáll, máris leugrik, hogy a hölgyeket üdvözlje, különösen pedig Lili nagysámnak halmozá el mind a két kezét csókkal.

— Engedjék meg kérem, hogy barátomat, distelfeldi Disztel Tivadar grófot bemutat-sam ...

Meg lehettek elégedve a fogadtatással. Peppi-Rose sugárzott az örömtől.

— Ismét egy grófi kérő, — gondolta magában, mialatt vendégeinek a nyárádi ház kincseit mutogatta. — Biztos, hogy Disztel is egy a sok közül, aki az ő Fánnikájának a kezére aspirál. No, majd meglátjuk, hogyan boldogul... s az eddig kikoszorózott kérők jutnak eszébe. Egy csöppet sem sajnálta őket, sőt anyai hiúságának még tetszett is, hogy leánya válogathat, de azért örülne, ha végre ez a csinos fiu szerencsésebb lenne elődeinél.

Miért is ne? Hisz előkelő származásu. Mikor Szecsőy levele megjött, rögtön elővette a góthai almanachot s abból kitünt, hogy a Disztel grófok közeli rokonságban vannak a Hohentrosz, úgyszinte a Wetterhalm hercegekkel. Remek összeköttetések! — Kamarás valamennyi s ennek a Tivadar-nak az az előnye is megvan, hogy anyja magyar leány, még pedig Székhelyi grófné!

Fánnika azonban, bár kifogástalan szeretetreméltósággal fogadta a vendégeket, kevesebb örömet mutatott s gúnyos mosolya világosan azt fejezte ki, amit különben gondolt is, hogy:

— Vajjon hány jó még szerelmet vallani a nyárádi pusztának?

Disztel figyelmét nem kerülte el ez a mosoly, mert bár látszólag egyedül Peppi-Rose mulattatásának szentelte magát, mégis éber figyelemmel kísérte Fánnikának minden mondását, minden mozdulatát. Nincs az a vadász, aki jobban kilesné a vad madár szokásait, mint ahogy ez a tárt karokkal fogadott vendég kileste, kifürkészte a nyárádi ház szellőtől is őrzött, szeretettel ápolt egyetlen leányát. Félóra alatt készen volt a diagnózissal:

— Nem érzelmős, de el van kényeztetve, — gondolta magában, — bizalmatlan s mégis hiszékeny s ez onnan van, mert csalódott az emberekben, mielőtt a szíve megszólalt volna. Tehát az egyetlen mód, amelylyel célt érhetek, az — ha éppen csak mint jó pajtás fogok föllépni. Udvarlásról szó sem lehet, hanem olyan őszintének, gyöngédnek kell lennem, mint amilyennek álmodják a fiútestvért az olyan leányok, akiknek sohasem volt fivérük . . . Legunalmasabb a dologban az, hogy muszáj lesz a jó Fánnikával is foglalkoznom. Pedig bizony mulatságosabb lenne a nénivel dis-

kurálni . . . Mennyivel kényelmesebb is asszonyokkal beszélgetni. Nem kell úgy megválogatni a kifejezéseket és a témákat. Disztel gróf legalább úgy emlékszik, hogy azok az asszonyok, akikkel eddig élete javát elmúlatta, *ezt* sohasem kívánták tőle. Sőt! . . . De nagy díja lesz a győzelemnek : egy egész uradalom, tehát bele kell nyugodni az elkerülhetetlenbe.

Ezzel a hős elhatározással Disztel Fánnikához lépett és elkezdett vele azon a könnyed, játszi hangon diskurálni, amit évődésnek neveznek. Alig voltak egy óráig együtt, Nyárády Fánnika máris föllélegzett.

— Hála Istennek ! — gondolta magában, -- ebben az emberben csalódtam ! Azt hittem, rögtön belém szeret, mint a többi, — hányan is voltak már ? — s ime egészen más ! . . . Talán mégis igaz a Szecsőy mondása, hogy lovakat vásárolni járnak a vidéken.

Ettől a perctől kezdve egészen megváltoztatta magaviseletét Disztellel szemben. Nem feszélyezte többé az a gondolat, hogy íme ismét egy a sok közül. Disztel pedig örömmel észlelte a beálló nagy változást.

— Eltaláltam a helyes hangot, — gondolta magában, — jó lesz ezen a csapáson

maradni . . . Sőt . . . miért ne tennénk még egy merész ugrást előre! . . .

— Vallja meg Fánni nagysám, — mondta fönnhangon, — maga meg volt győződve, hogy Szecsőy az én becses személyemben egy új kérőt hozott magának?

Fánnika meglepetve nézett reá, de Disztel olyan tréfésan, annyi bonhomiával mondotta ezt, hogy végre ő is elnevette magát.

— Nem tagadom, csakugyan azt gongoltam.

— S már előre örült, hogy a lajstromán szaporodnak a nevek, nemde?

— Micsoda lajstrom?

— Óh Donna Giovanna! Hányan is vannak a szerencsétlen kikoszarozottak? Három ezer? . . .

— Hagyjuk az ezreket! Az azután következő szám már közelebb áll a valósághoz.

— Szegények! . . . De úgy kell nekik! — Mondja csak kérem, volt közöttük olyan is, aki sokáig udvarolt?

— Nem igen. Kevés kivétellel, úgy látszik, valamennyinek sietős volt a dolga.

— Úgy? . . . No lássa, én egyszerűen jellemtelenségnek tartom, ha valaki csak úgy máról-holnapra megkér egy leányt.

— Ügy-e? — kiált örvendőve Fánni, — maga is azt tartja? Nemde ahhoz, hogy egy leányt megkérjünk, nem elég az, hogy...

— Annak a leánynak nagy vagyona legyen... Persze, hogy nem elég, sőt!... És éppen az a szerencsétlenség, hogy a vagyon gyakran akadály is... Legalább nálam az volna... Lássa Fánni nagysám, szegény ördög vagyok, éppen ezért nekem semmitől sem kell annyira őrizkednem, minthogy gazdag leányba szeressem... Megörülni való gondolat! — és Disztel mind a két kezét halántékára nyomta, mintha összébb akarná szorítani, nehogy annak a gondolatnak helye jusson a fejében.

— És ha mégis bele szeretne? — kérdezte Fánnika, egy virág után lehajolva és ijedten vette észre, hogy szíve hangosabban dobog... Mi ez? De Disztel kitalálta a félig csapdának fölállított kérdés természetét s ezért mind a harminckét fehér fogát villogtatva, fölkacagott:

— Soh'se tudná meg az illető. Még magam előtt is eltagadnám, így minden vesze-delem ki volna zárva.

— Soh'se? — és Fánnika hamiskás oldalpillantással nézett föl Disztelre.

— Soh'se, higgye el, hogy soh'se!

E percben Szecsőy és Pásztóyné jöttek velök szembe.

— Nekem ne beszéljen, — hangzott a szép asszony csengő szava, — tudom én, hogy ki mit ér.

— Miről van szó? — kérdezte Fanni érdeklődve s szinte örült, hogy az ő párbeszédjüket félbeszakították. Szecsőy egy kérő pillantást vetett Pásztóynéra.

— A Sárváry gróf lováról — felelt Lili fölfelé hajló szájszélekkel. Fanni jól ismerte ezt a kifejezést, biztos volt benne, hogy ezután egy találó nyíl fog kiröppenni abból a kis, ijjhoz hasonló szájból.

— Szecsőy ugyanis azt mondja, — folytatta a szép asszony, — hogy Sárváry nem adja Goldfischt kétezer forinton alul. Igaz?

— Igaz!

— De hiszen annak a lónak zsinórozva volt a lába! Csodálatos, hogy némely ember mennyire felülfizettetné még a lovát is.

— Miért is, nagyságos asszonyom? — kérdezte Disztel erőltetett nevetéssel.

— Óh csak úgy általánosságban mondom ezt, — felelt Pásztóyné hanyagul. — Vannak például emberek, akik bár nem

érnek egy fületlen gombot sem, még sem adnák egy milliomos pártin alul...

— Éppen az ilyenfajta emberekről beszéltünk az imént, — szólott közbe Fánni — s teljesen megegyezik a nézetünk, ugy-e Disztel? — Ez a Lili igazán kiállhatatlan tud lenni, gondolja boszusan, — hát nem látja, hogy ez a Disztel egészen, de egészen más, mint a többi.

Pásztóyné csodálkozva nézett Fánnira, de nem volt ideje feleletre, mert egy ember közeledett, ki nehéz szerszámtáskát vitt a vállán.

— Menjen csak a konyhához, édes barátom, ott majd kap ennivalót, — kiáltott neki Fánni.

— Köszönöm, nem koldulni jöttem, munkát keresek, — felelt a vándor önérzetesen, főlegyenessedve.

— Ahá! ez az az ember, akit csaknem elgázoltunk, — jegyezte meg Szecsőy, aztán jóakarólag oda súg Fánninak:

— Vigyázzanak az Istenért! Hogy engedhetnek mindenféle jött-mentet az udvarba?

— Óh ezek ellen nem lehet védekezni! — nevet Pásztóyné s lopva hol a grófot, hol a cselédlakás felé ballagó embert néze-

geti, mintha összehasonlítást tenne közöttük. — Az ott sokkal bizalomgerjesztőbb! — súgta Szecsőynek.

— Az égre kérem, hallgasson! — könyörgött a báró. — Mit ér vele? Aztán meg higgye el, hogy Disztelnek eszeágában sincs megházasodni...

— Ugyan, ugyan?!

— Nézzen ide Lili nagysám, föltéve, de meg nem engedve, hogy Tivi házasodni akarna, miért rontaná el az ő meg a Fánnika szerencsáját?

— A Fánnikáét?!...

— Úgy van, az övét is. Tegyük föl, hogy egymásba szeretnek...

— Ez ki van zárva Disztel részéről.

— Miért lenne? Ugyan kérem, mit gondol? Hány esetben hiszik szerelemnek azt, ami tulajdonképpen nem egyéb, mint autoszugeszicó?... Biztosítom, hogy Tivi is elfogja saját magával hitetni, hogy szereti Fánnit... Ami a leányt illeti?... Két lehetőség van: vagy belészeret és hozzámegy, vagy kosarat ad neki, mint a többinek... Ha belészeret, boldog lesz. De kérem, higgye el, hogy legalább is boldogabb, mint eddig, amikor nem tudott mit csinálni idejével és

érzelmeivel. Nézzen körül, egy egész menázséria van itt: kutyából, macskából, madárból; mind csak azért, mert Fánnika rájuk pazarolja érzelmeinek fölöslegét, persze anélkül, hogy egy pillanatig is kevésbbé érezné, hogy a szíve rettenetesen üres.

— Ebben igaza van, édes Szecsőy, — de éppen ezért, miért ne várja meg szegényke, míg eljő az *igazi*?

— De Lili nagysám! . . . Ezt ön mondja, a hetedhét országon híres eszü Pásztóy Árpádné? . . . Legyen őszinte! Mondja: jöhet-e *igazi* a Nyárády-házhoz? Ugyan kérem, miről ismernék meg . . .

— De az Istenért . . .

— Semmi de, — nevetett Szecsőy. — Nemde, a tényállás ez: Itt van egy csinos, de külsőleg semmiképpen sem rendkívüli leány, akinek új neve, nagy vagyona van. Az új nevet okvetlen egy régi címerbe kell olvasztani, a vagyona kész kohó hozzá, ráadásul ország-világ tudja, hogy Pepi-Rose készebb volna kiterítve látni a leányát, mint egy „nem rangbeli“ feleségének. Ilyen körülmények között lehetetlen, hogy szív, jellem, egyéniség és a többi és a többi érvényesüljön. Gondoljon csak vissza

Téglássy Gyuri esetére — ugy-e milyen remek egy ember volt? Csupa ész, csupa szív — mindenki tudta, hogy őszintén, önzetlenül szereti Fánnikát — s mégis mi lett a vége? az: hogy kosarat kapott. És miért? mert csak Téglássynak hívták, de főleg mert szegény fiu lévén, Fánnika nem hitte el neki, hogy nem a vagyonáért udvarol.

— Fájdalom, ez igazán így történt! , . . De miért *muszáj* neki férjhezmenni? — kérdezi Lili, zsebkendője csipkéit tépdese.

— Magyarországon muszáj . . .

— Nevetséges!

— Nem nevetséges. Kérdezze meg Fánnikát, hogy gondolt-e valaha arra, hogy pártában maradjon? Ugy-e nem? . . . No lássa! . . . És megmondom miért? Mert mi még nem vagyunk annyira civilizálódva, hogy a férjhez nem ment nők létjogosultságát elismerjük.

— Szörnyűség!

— Igaz, de *úgy van!* Most pedig adja ide azt a gyönyörű kis fehér kacsóját és ígérje meg, hogy nem fogja üldözni azt a szegény s higgye el: nagyon jó fiut.

Pásztóy Lili szótlanul ballagott Szecsőy mellett:

— Igaza lehet! — tépelődött elkeseredve és engedte, hogy a báró, kezét a karjába fűzve, vezesse a ház felé.

II.

Másnap reggel Disztel lovaglóostorának ezüstgombjával kezdte a báró ajtaját döngetni.

— Bujj be! Mi az ördög jut eszedbe már hajnalban lármázni? — szólott Szecsőy bosszusan.

— Hajnalban? Hisz kilenc óra is elmúlt! . . . És most el ne aludj újra, mert meghalok éhen! Csöngetek reggeliért, jó? Így ni. Te, tudod, mit csináltam?

— Nem én, de gyanítom, hogy szokásod szerint, valami ostobaságot. Meghódítottad tán a Nyárádyné komornáját? Vagy elkártyáztad a jövődöbelid ho . . .

— Ugyan hallgass kérlek! Tegnap arra kértem Fánnikát — egész csinos kis leány, hogy is lehet egy olyan gömböc mamának ilyen szép termetű leánya? — hát mondom, arra kértem a kis leányt, hogy menjünk ma reggel lovagolni.

- Hát ezt már miért?
- Hogy lássam lóháton.
- Dicséretreméltó kíváncsiság. Aztán?
- Hogy egyedül lehessek vele.
- Milyen érzelmős leszel! Aztán?
- Aztán? Hogy bejárjam a nyárádi

határt.

— Brávó, ezt már szeretem tőled. Ez a legfontosabb. És milyennek találod?

— Lehetne nagyobb is. Mit gondolsz, megér egy milliót?

— Úgy mondják többet is. Kopognak! Szabad!

— Ide tegye a tálcát. Jól van. Hozott cigarettát is? No gyere, együnk.

— Remek service, — konstátálta Disztel, egy aranytányért a kezébe véve. — Régi és igazi, — tette hozzá meglelégedéssel, miután a hátán megkereste a próbát. — Meg kell vallani, hogy ezek a Nyárádyak nagyúri lábon élnek. S ami csodálatos: értenek is hozzá. Ajánlom ezt a vaját pajtás... Apropos. Láttam a tehenészetet, százhusz siementhalira van berendezve és roppant rendesen kezelve. Fánnika maga gondozza.

— Mondta?

— Nem mondta, de észre vettem. Hanem

az istállóba úr kell. Látszik rajta, hogy asszonykézben van. Az asszony tudománya pedig nem megy túl a tehénistállón és a tyúkólon, ló és fácán már felül áll az intelligenciáján.

— No ez szerencse, — nevetett a báró, — ebből a teoriádból kiindulva, még az is kiszül, hogy *szükség* lehet az olyan emberre, mint te vagy.

— Dini! . . .

— Sohse *Dinizz!* Ismerjük egymást! Megigérttem az anyádnak, hogy kirántalak a bajból, hát itt vagyunk. Hogy állnak az akciók, — mi?

— Kitünően! Nem én udvarlok, hanem Fánnika udyarol nekem

— Ne mond!

— Pedig úgy van. Az a sok buta fráter, aki itt járt előttem, azzal rontotta el a dolgát, hogy rögtön szerelmet vallott.

— Szegény Téglássy Gyuri őszintén az is volt . . . bele is pusztult a bánatába . . .

— Úgy kell neki! Miért volt olyan ostoba? Itt nem a szerelem a fő, hanem az, hogy Fánnika *elhigye*, tehát itt csak az győzhet, aki ügyesebb, mint a többi. Nos hát barátom, emberükre találtak! . . . De

Dini, — fogadsz velem, hogy még ma valamásra bírom Fánnikát?

— Mi az ördög? Ő fog *neked* szerelmet vallani?

— Természetesen! Az ilyen esetben csakis *Damenwahl*-lal lehet elkerülni a kosarat... Iszol még egy csésze téát? Nem? Akkor keressük föl a hölgyeket... Csak az a Pásztóyné menne már el innen!

— Ne félj tőle! Tegnap megmagyaráztam neki egyet s mást, s tapasztalásból tudom, hogy az olyan rettenetesen okos asszonyt úgy lehet leghamarább ártalmatlanná tenni, ha egy kérdésnek több oldalát világítjuk meg előtte. Azon aztán eltépelődik, elfilozófál egy darabig, addig meg mi megnyerhetjük a játszmát.

III.

A hölgyeket nagyon könnyű volt megtalálni, már messziről hangzott izgatott beszédjük s amint az urakat megpillantották, Nyárádyné hozzájuk sietett.

— Képzeljék! — kiáltott kezeit tördelve,
— az éjjel kirabolták az éléskamrát!...

— Mit? Betörtek? — kérdezte Szecsőy és Disztel őszinte részvéttel.

— Még pedig többen! — felelt Pásztóyné a meggyőződés hangján.

— Hogyan? Többen? — förmedt reá sógornéja. — Jól tudod, hogy csak azt az egy vándor-lakatost lehet gyanúsítani, akinek szállást adattam.

— Ugy-e mondtam? — szól közbe Szecsőy fontoskodva, — a szeméből meglátszott, hogy betörő.

— Látszatra nem adok semmit! — felelt Lili — s különben ki tudja, hogy nem-e vándorcigányok rabolták ki az éléskamrát. Tegnap láttam egypár jelüket.

— Hogyan? Minő jeleket? — kérdezték össze-vissza, részint érdeklődésből, részint kapva az alkalmon, hogy a társalgás elterelődik.

— Nem ismerik a cigány-telegráfot? Nem? Ezt igazán csodálom. Te sem ismered Fánnika?

— Azokat a ringy-rongyokat érted, amelyeket gyakran lehet a fákon látni? Hallottam róluk, de nem figyeltem rájuk.

— Pedig kár! Roppant érdekes valami. Hát nem tudják, hogy azok a gyolcsdarabok,

melyeket bokron, fákon ide-oda lenget a szellő, kifürkészhetlen titkok letéteményesei?

— Minő érdekes! — kiáltott Szecsőy, — vajjon mi az alfabetjük?

— Kétségtelen, hogy a *szín*.

— Igazán? Nos, vajjon, hogy gondolja azt?

— Úgy például, hogy ha egy darab zsákvászon függ az ágon, az azt jelenti, hogy ma itt és itt rabolunk.

— S egy piros kendőfoslány mutatja azt, hogy ma gyilkolunk? — kérdezte Disztel nevetve.

— Hátha azt, hogy szeretlek? — kérdezte Fánni.

— Magyarázzuk így, felel Disztel melléje telepedve.

— De hiszen ez egy új társasjáték, — szólt közbe Szecsőy, — s az előnye, hogy a végtelenségig lehet kombinálni, nemde Fánni nagysám.

— Kétségtelenül.

— Mi szépet hímez? — kérdezte Disztel, a leányka munkája fölé hajolva.

— Anemónéket.

— Mire?

— Még nem tudom. Talán egy egész szoba butorához.

— Egy szobára? Hol volna az a mesebeli vár, ahová ez a tündérmunka beillenék.

— Lehet, hogy örökre mesebeli marad,
— felelt Fánni elgondolkozva.

— De vajjon az marad-e? — *Muszáj-e*, hogy az maradjon? — kérdezte magától s keze kevesebb biztonsággal vezette a tűt a nehéz selyemszövet fölületén. Hányan mentek már férjhez leánybarátnői közül, akik mind meg vannak elégedve sorsukkal, legalább is egy vagy más irányban. Az egyik szereti férjét, a másik boldog, mert anya, a harmadik, mert önállóbb, szabadabb.

— De én? — tépelődött tovább. — Élek-e igazán? Se célom, se érdekem semmiben. S ha volna is? . . . Átkozott gazdagságom mindig közém és boldogságom közé ékelődik.

— Fánni nagysám, — súgja Disztel, nem tudva mire magyarázni ezt a hosszas hallgatást, — mondja, miért oly csöndes? Szabad tudnom, hogy mire gondol?

— Óh semmire! — nevetett Fánni elvörösödve, csak a . . . igen, — a cigányokra gondoltam, akikről az imént beszéltünk.

— És titkos jeladásukra? Nagyon érdekes egy jelenség . . . Tudja-e, hogy irigylem őket?

— Maga? Vajjon miért?

— Mert egy ici-pici színes rongydarabbal meg tudják magyarázni azt, ami a lelkükön fekszik.

Fánnika egy pillanatig arcát kezével eltakarva gondolkozik, aztán szemeit Disztelen feledve, lassu, vontatott hangon, mintha inkább saját magának mondaná:

— Mi is!... — feleli alig hallhatóan. Aztán ismét munkájára hajlott és látszólag csupán az kötötte le figyelmét, hogy az előtte lévő virágot milyen színnel hímezze. Végre egy szürkés-kék szálát választ ki a sok közül és azzal kezd öltögetni.

— Mit gondol, Disztel gróf, — fordult a fiatalemberhez, — vajjon cigánynyelven mit jelenthet ez a szín?

— Ezakék? Ki tudja! Hátha azt, hogy „gyere vissza, várlak“, — vetette oda a gróf könnyedén s Szecsőy felé fordulva érdeklődve kérdi:

— Befogattál?

— Még nem, de egy óra múlva indulunk.

— Már? — kiáltják a hölgyek egyszerre.

— Még volna időnk újonnan érkezett rózsáimat megnézni, — indítványozza Fánnika fölugorva.

— Helyes! Menjünk a kertbe, — határozta el Pásztóyné.

Fánnika ideges sietéssel dob el tűt és gyűszűt, aztán mindnyájan sétálni indultak.

— Igazán nem maradhatnak itt még ma?

— kérdezte Nyárádyné, a Szecsőy karjába akaszzkodva.

— Lehetetlen, édes Peppi-Rose! Higyje el, hogy lehetetlen, — felelt a báró és a karjára nehezedő kis kövér kezét tiszteletteljesen ajkához emelte.

Ezalatt Fánni és Disztel messze elhagyták a társaságot.

— Mondja, igazán muszáj ma elmenni?

— kérdezte a leány, őszinte szemével a Disztel tekintetét keresve.

— Hallotta Dinit — ő rendelkezik!

— De visszajő?

— Nem tudom. Nagyon veszedelmes volna reám nézve magukhoz jární.

— Ah! . . . és miért?

— Mondtam már tegnap: nem szeretnék partie-vadász hírébe jutni . . .

— Vagy úgy? — s mintha a Fánnika hangjában némi csalódás csendülne meg. Disztel pedig folytatta:

— A maga nénje pedig már is eléggé tudtomra adta, hogy annak tekint.

— Óh, Lili! — nevetett Fánnika, vállat

vonva. — Ő minden fiatalemberben, aki a nyárádi küszöböt átlépi, pénzhajhászt lát.

— Ki beszél? — felel Disztel, tréfás komolysággal megfenyegetve a leánykát.

— Én mégis teszek kivételt, — felelt Fánni fölsóhajtva. — Talán nem is bánná, ha egy ici-picit abba a kategóriába számíthatná ezt a mellette lépdelő fiatalembert: akkor nem viselkednék az olyan legyőzhetetlen biztossággal. De hátha ez a hidegség csak látszat, hátha tegnapi kijelentéséhez híven „inkább meghalna“, semhogy egy gazdag leánynak szerelmet valljon. Hiszen ma reggel a lovaglás alatt Fánnika jól látta, hogy milyen sokszor felejtette rajta tekintetét. — Hátha?! Én Istenem, miért ne tenné próbára, mikor oly jól esnék hinni, annyi kételkedés után . . .

— Nézze Disztel, — szólalt meg kérő hangon, — ott a clematis-lugasnál, az asztalon — látja, ott jobbra, ott hagytam a rózsavágó ollómat, legyen olyan jó, hozza el . . .

Disztel futva indul a megjelölt irányban, Fánni pedig a messze földön híres rózsáültetvényhez siet. Egy lejtőn áll az, óriás területen.

Lent az aljban, mint megannyi leány-

álmok, Nyphetos és Boule de neige fehér rózsái nyílnak, följebb halvány tearózsák szebbnél-szebb válfaja, még följebb a gyöngén rózsaszín Capitain Christy, Lady Mary Fitzwilliam, Princesse Mathilde színbe rögzített mosolyai, még följebb a kevély Baronne de Rothschild, Paul Neron, La France ragyogó rózsaszín, óriás virágai, — még följebb a Marie Henriette égőpiros, gyorsan hervadó, mintegy belső hőtől tikkadó rózsái, — végül legfelül a sötétvörös, majdnem fekete Alfonze Lovallé rózsák ezrei.

Nyarády Fánnikának ez a rózsatelep a legnagyobb gyönyörűsége. Ismeri, nevén szólítja valamennyit, néha-néha egy csókot is lop valamely különösen szép bimbóra, de még sohasem érezte magát annyira otthon közöttük, mint éppen ma reggel. Milyen gyönyörűen nyílnak, bólintgatnak, hívogatják, mintha mind azt mondaná: maradj itt közöttünk.

De Fánnika mást határozott. Ott közeledik valaki, akiről a kisleány azt álmodja, hogy *más, mint a többi*, gyorsan, gyorsan ti tűzpiros rózsák, legyetek hírvivőim.

És íme, mire Disztel az ollót vígan csatogtatva visszatér, minden rózsabokron, min-

denik virágon hosszú, halványkék selyem-szálakkal játszik a napsugár.

Milyen szépen csillognak a vékony, puha szálak! Sokat elkapkodott ugyan a szellő is és vitte, vitte a virág alatt rejtezkedő tövisekre; s hogy lobognak, vergődnek azok, de mind hiába! Íme, máris foszlánynya váltak a szúró tövis között. De Fánnika most *csak* azokat nézi, *csak* azokat látja, melyek a virágokhoz tapadnak, mintha meg akarnák kötni, fogni gyorsan hulló égőpiros szirmaikat. Ő *üzenetet* bizott most reájok — hogyan hallgatná tehát meg azoknak a kis kusza, tépett szálaknak intő, bús tanácsát?...

— Nagyságos asszonyom! Nagyságos asszonyom! — zavarja meg e percben a beállt csendet az inas futástól lelkendező hangja. — Elfogták a betörőt! Igenis, azt a lakatost. El sem tetszik képzelni, hogy milyen nyugodtan mondja, hogy ő ártatlan. De majd kivallatják a csendőrök.

— Szegény ördög! — sóhajtott Pásztóyné, aztán fogai közt hozzá teszi: — Mindenesetre szörnyen ügyetlen voltál, jó ember, kérted volna meg inkább a Fánnika kezét!

A diadalút

Országos Széchényi Könyvtár

— Vajjon hol marad a Mari azzal a kis kávéval? — tünődött Judith bárónő gyakori fejcsóválgatással s hogy türelmetlenségét megcsalja, elkezdte az előtte álló festett asztalka viaszos-vászon felületét törölgetni. Majd az ablakhoz lépett s onnan nézett le az utcára, de a takarítónő bicegő alakját mégse tudta föllelni a járókelők tömegében.

— Biztosan betért valamely szomszédjához egy kis pletykára, sóhajtott megadással és szinte irigyelte a santa Marit ezért az eshetőségért.

— Milyen jóízűket sírhat az olykor-olykor, — gondolta fáradt mosolylyal, — valahányszor részeges férje rémtetteit elpanaszolja valamely résztvevő léleknek.

— De vajjon van-e résztvevő lélek a világon? — kérde, őszbevegyült fejét kezére hajtva. — Vajjon van-e? Nem igazabb-e az,

hogyan vannak kíváncsiak és vannak közömbösek? A Mari világában valószínűleg több a kíváncsi... ennyi a különbség...

— De jól van ez így! — határozta el büszkén kiegyenesedve, — legalább békén hagynak engem. — És Judith báróné idegesen vonta maga körül kopott nagykendőjét, mintha még a szobájában fölhalmozott tárgytól is elszigetelten kívánná maradni.

— Milyen hamar esteledik! — mormolta aztán és a lámpához lépett, hogy meggyujtsa, de az füstösen, kiégve állt a helyén.

— Ejnye az a Mari!... — zsörtölődött a báróné. — Pedig tudhatná, hogy mennyire irtózom a félhomálytól... Vajjon mikor is fogom már leküzdeni ezt a gyerekséget?... Soha! — határozta el elégedetlenül. — Soha, mert ha van kísértetek órája, úgy ez az! — suttogta összeborzadva s hogy a körülete terjengő nagy szürkeséget ne lássa, szemeit lehunyva húzódott meg a kopott bőrdíván sarkában.

— De azért a kísértetek csak jöttek, szálltak zaklatott szívében. És valóban van-e rémesebb az alkonyatkor szálló kísérteteknél? Mert nem meseországba indulnak ki, mint meghalt emberek éjjélkor tévelygő

lelke, hanem a szív legelzártabb mélyéről jönnek-kelnek, onnan, ahol a meggyilkolt érzelmek, kihalt szenvedélyek vannak eltemetve: Óh, hogy húzódnak, kerengnek mindig többen-többen, azok az újra és újra fölsírt emlékek sápadt rémei!

Milyen serényen és milyen könyörtelenül szótték, fonták, puhán tapadó, láthatatlanul finom s mégis összetéphetetlen pókhálóikat áldozatuk körül.

Judith bárónő meg se kísérelte, hogy ellenük küzdjön. Mire is? Húsz éve tudja, hogy nem bír velök.

Most is egészen hatalmukban érezte magát. Hanem azért hagyta, hogy lelki szemei előtt életének szomorú emlékei egyenként elvonuljanak.

És íme egyszerre, az a kis szegényes, kopottas hónapos szoba, mintha virágoktól illatos, halvány selyemkárpitokkal borított budoárrá változott volna; s benne nem egy korán öszült öregasszony várná, hogy a sánta takarítónő az ozsonnával becsoszogjon; hanem egy gyönyörű fiatal nő vergődne, el-elhaló szívdobogással figyelve azokra a jólismert léptekre, melyek ezúttal tompán, mintegy lopva távolodnak el mind messzebb

messzebb . . . végig a szőnyeggel borított lépcsőzeten, ki a hópolyhektől néma, hangtalan éjszakában.

És azután ?

Azután, soká, soká semmi. Még az alkonyati rémek sem tudják azt a közt betölteni, amely ezután a nap után elkövetkezett. Legföljebb valamelyik kórház ápolónője (ha ugyan még él, ha ugyan még emlékszik reá) beszélhetne egy szép fiatal asszonyról, akit iszonyu láztól gyötrötten gondjaira bízta.

Judit bárónő ma már csak arra emlékszik, hogy mikor hosszú hónapok mulva újra életre ébredt, — egyedül és otthon nélkül állt a világon.

— Az ön neve volt a váltókra írva, — magyarázta egy pápaszemes úr, majd hamis jóakarattal tette hozzá: — Bocsásson meg, kérem, de hogyan írhatott ön olyan nagy összegű váltókat annak a könnyelmű Garam Ödönnek ? Tudhatta, hogy . . .

— Aláírtam, mert nekem úgy tetszett! — vágott szavába Judith bárónő fagyosan, de mialatt büszkén végignézett kínzóján, azon tűnődött, hogy vajjon nem most kezdődnek-e lázas álmái, mert hiszen egész biztosan tudta,

hogy soha, semmiféle váltó nem fordult meg a kezében.

— De hát akkor hogyan? . . .

Erre a kérdésre azonban Judith bárónő saját magának is alig mert megfelelni.

— Hála Istennek, hogy akkor is az én nevem jutott eszébe! — gondolta szomorú mosollyal, — de azért tudta, hogy a valóság valahogy mégis csak kiszivárgott a köztudatba, s hogy azóta a Garam nevét utálat-tal említik mindenütt.

— Óh, bár elfelednék! — zokogta nem egyszer, ő, aki csak azért élt, hogy reá emlékezzen, mert a szerelmes asszony biztos ösztönével régen kitalálta, hogy a feledés jelen esetben bűnbocsánat lenne.

De az ismerősök fagyos köszöntéséből megértett még mást is, azt, hogy a Garam jóvoltáért saját magát is el kell feledtetni a világgal. Hiszen az ő nevét már évek óta együtt emlegették az övével, de míg eddig elnéző mosollyal beszéltek a szép özvegy-asszonyról, akinek odaadó nagy szerelme még a gáncsot is lefegyverezte, most, amióta neve az árverések rovatában kezdett szerepelni, lassan-lassan minden egyes jóbarát pálcát tört fölötte.

— Bűnben a bűnhődés! — határozta el megadással, akkor is, mikor idegen nevet fölvéve egy kerepesi-úti kis hónapos szobába költözött és mondogatja még ma is, hogy elaggott külsővel, de a régi erélylyel néz farkasszemet sorsával. Azzal a sorssal, melyet az a férfi készített számára, akiért vagyonát, hirnevét, egész élete nyugalmit odadobta. De azért még most is, annyi és annyi év után, azon imádkozott, hogy ha bűnhődésnek lenni kell, az egyedül csak az ő gyöngé vállait terhelje.

S végre, végre, mintha kérésének fogantatja lenne! Mintha ez az elevenen eltemettetés nem lett volna hiába. Mert lám, amíg őtet még az utcán is elkerülik a régi jóbarátok, hogy köszönteni ne kelljen, addig a Garam nevét újra emlegetik, — és nem megvetéssel. Sőt ellenkezőleg.

Az, aki húsz év előtt lopva menekült hazulról, mert tudta, hogy ha itt marad, nem csupán a törvény fogja sújtani, de az egész társadalom tiltólag védekezne ellene, most ismét visszatért honába és emelt fővel, büszkén jár-kél régi ismerősei között.

És hogy járnak utána! Hogy ünneplik klubban, szalonokban! Még a kis távol

kerepesi-úti hónapos szobába is el-elhat a pohárköszöntők, harsány éljenzések gyakori csengése. Hát még a hirlapok mit művelnek vele! Nincs nap, hogy társadalomátalakító, honboldogító nagy terveiről, reformjairól ne szólnának s mindig dicsérőleg, nagy lelkesedéssel!

Judith bárónő alig győzi a sok tárcát, cikket olvasni, ollózni. A vén santa Mari haragszik is érte, mert amióta ez a tenger papiros gyűl-gyűl a szobában, ő sokkal ritkábban jut elviselt ruhákhoz. De azért mostanság őszintén sajnálta azt a jó öreg naccságát, amiért hogy egy kezdődő szemgyulladás mián az orvos éppen az olvasást tiltogatja tőle.

Hátha még tudná, hogy micsoda szomorú gondolatok gyötrik szegényt, amikor tétlenségre kárhoztatva görnyedez a kopottas divánon?!

De persze erről senki se tud semmit, se arról a másik, nem annyira szomorú, mint megoldhatatlan kérdésről, melyen Judith báróné oly gyakran tűnődik:

— Hogy lehet? Hogy lehet? — mondogatja magában a Garam újjászületésére gondolva, mert bár jólesik lelkének, hogy

amiért annyit imádkozott, most csakugyan való lett, de azért magyarázatát sehogy se tudja megglelni annak a csodának. — Hogy az emberek ennyire feledjenek, ennyire megbocsássanak, hát volt már erre példa? — kérdezgeti kételkedve.

— És ha volt, mi a titka? Hol a magyarázat? . . .

Ma is ezen töpreng, de egyszerre fölriad álmodozásából.

— Mari?! . . . Maga az Mari? — kiáltja a rosszul látók ijedezésével, de aztán legott megnyugszik, mert a következő percben már hallja is a takarítónő hangját.

— Jaj naccságám? — kiabálja az és tisztán kihallatszik szavából, hogy valamiért kellemesen van fölizgatva. — Jaj instálom, micsoda gyönyörűség! — és fölindulásában cseppet sem ügyel a kezében tartott csorba pohárra, hanem ide-oda lötyögteti párolgó tartalmát.

— Micsoda? Tegye már le azt a kávét! — zsörtölődik a báróné, most már teljesen a jelennek élve. — Be soká elmaradt! . . . Gyujtsa már meg a lámpát! Tudja, hogy ki nem állhatom a . . .

Azonban Mari sehogy sincs most szidás

meghallgatására hangolva, ezért úrnője szavába vág menten:

— Jaj lelkem naccságám! Ne tessék összeszidni, de soha, soha se láttam olyat!

— De mit? milyet?

— Hát olyan nagyszerű temetést . . .

— Ugyan, ugyan! — és a báróné haragja egy jóakaró mosolyba olvad. — Mikor unja már meg?

— Megunni? csak a magamét! — határozza el Mari meggyőződéssel, de aztán újra földerül. — Tessék már az ablakhoz állani, mert mindjárt jönnek, zászlók, koszorúk, kis fehérruhás lányok, aztán sok úr, sok, sok, borzasztó nagy úr!

— És kit temetnek ilyen pompával mi? — kérdi a bárónő kávéját szűrcsölve . . .

— Valami nagy, nagy urat, — lelkesedik Mari. — De itt van ni! tessék! Esti Ujság, a szenzációs kiadás, benne meg van írva minden . . .

Judith bárónő az ablakhoz lép, hogy az utca felől derengő fénynél elolvassa a lapot, cseppet se kíváncsi, tudja is, hogy árt vele a szemének, de nem akarja a Mari kedvét rontani . . .

De nem soká fárad, mert elég egy névre

pillantania, amely gyászkeretbe foglalva óriás betűkkel meredez a lap címe alatt :

— Garam Ödön ... — olvassa Judith bárónő, s remegő kezéből kiesik a hirlap.

— Tessék jönni, hamar, hamar! — kiabálja Mari, mit se véve észre, majd a földre hullt nagykendőt gondosan göngyölve szótalan aszszonyára, odavonszolja őt a kinyitott ablakhoz.

Judith bárónő hagyja, hogy vezesse. Aztán ő is, mintegy megigézve, bámul ki a néparadattól hullámzó utcára.

És íme, ott, messze, valahol a Népszínház tájékán csakugyan előtűnedezték már a lobogó fáklyák nyugtalan fényei. Majd amint a menet közelebb húzódik, a Beethoven gyászindulójának harsonáit hozza, kapkodja, tépdesi a fagyos esti szellő. Még később azután, a zászlók lengését ki lehet már venni. Mintha megannyi sötétszárnyu óriás madár rebenne, szállana selyemsusogással, vészes csattogással s alattuk mindenütt, amíg a szem ellát, férfiak, asszonyok gyászoló ezrei.

— Menjünk! — suttogja Judith bárónő, mint egy álmjáró, s a következő percben ő is belevegyült a nagy sokaságba.

Alig haladt azonban néhány lépést, mikor kísérőjét elsodorta mellőle a tömeg. De ő

azt nem bánja, tudja, hogy még ha nem akarná is, odavezetnék, ahová most vágyik ahhoz a dísz-sírhez, melyet a hódoló kegyelet nyitott Garam Ödönnek.

— Tehát végig hű maradt hozzá a szerencse, — gondolja Judith bárónő megkönnyebbülve és minden bánata mellett érzi, hogy húsz év óta először költözött nyugalom a szívébe. Hiszen hányszor, de hányszor gyötörte eddig a félelem, hogy előbb-utóbb föl fog támadni a múlt és kérlelhetetlenül összetiporja a Garam népszerőségének fényes kártyavárát.

De nem! Egy csodás felső hatalom úgy intézte, hogy egy ország részvéte kísérje a sírig.

— Hogy lehet? hogy lehet? — ismételteti az elhagyott asszony, hálával szívében s mégis kételkedve. Körülötte azonban sűrűn gomolyog az emberáradat és miként hervadt levelet a megáradt folyam, úgy sodorja őt is, előre, majd vissza, az egyre növekedő kíváncsi sokaság.

Egyszer messze, messze, előbb jár a fályák soránál, majd meg a kocsikerekek horzsolják ruháját. De bármily részébe jut is a gyászkiséretnek, mindenütt, mindenki csak Garamról beszél.

Judith bárónő minden szóra figyel:

— Mit mondhatnak róla? Dicsérik? vagy szidják?

Mellette most éppen két jogász beszélget:

— Hallottad az Inczedy szónoklatát? — kérdezi az egyik.

— Hallottam! Tudod barátom, ami sok, az sok, — nevetgél a másik, — mert én jól emlékszem, hogy hajdan, régen, mikor én még egész kicsi voltam, az én anyám egészen másképpen emlegette nagy halottunkat...

— Hogyne! ilyesmire magam is emlékszem, csak azt nem tudom már, hogy mi volt? Valami váltóhistória? Vagy asszony-história? Vagy...

— Mind a kettő.

— De hát akkor hogy magyarázod meg ezt a csaknem nemzeti temetést?

— Hát nem tudod, hogy amíg Garam kint járt Amerikában, meg is házasodott?

— Tudom.

— Azt is tudod, hogy a felesége mielőtt őseihez tért, húsz millió dollárt hagyott az urára?

— Hallottam, hát aztán?

— Aztán, aztán! És te még most se érted a Garam újjászületésének titkát?

— Nem én.

— Enyje, barátom? Mondd csak hallottál te valaha a trójai falóról?

— Minő kérdés ez? persze, hogy hallottam!

— Nos, akkor értsd meg, hogy Garam Ödön egyszerűen utánozta az ókoriak furfangját, csakhogya ő még ügyesebben csinálta, mert egy ostoba faló helyett az aranyborjuval ostromolta meg Budapestet és bevette.

— És bevette! — visszahangozta másik, mialatt elgondolkozva nézett végig a kocsisoron, mely beláthatatlan messzeségig hunyorgatta flórral bevont lámpaszemeit, aztán tekintete a kopottas ruhába öltözött úri nőre tévedt:

— Nem csoda, ha ilyen lassan halad ez a menet, — figyelmeztette társát nevetve, — ha valamennyi kávéénike azt hiszi, hogy muszá résztvenni benne!

Judith bárónő azonban már rég nem hallgatta, hogy mit beszélnek, mert növekedő gonddal mind azon tűnődött: vajjon reszkető lábai el fogják-e birni, ki a temetőig? . . .

Országos Széchényi Könyvtár

Mädi

Országos Széchényi Könyvtár

Még alig mult tizennyolc esztendeje annak, hogy a vén Jeanette néni, a nagy jelentőségű pillanat ünnepélyességétől át meg áthatva, csöppnyi keresztleánya nevében határozott és szigorú hangon ellenmondott az ördögnek, de azért ma már talán még az édesanyja sem emlékezik egész tisztán arra, hogy azon a nevezetes reggelen milyen nevet adott a kis Zádor-leánynak az anyaszentegyház. Mert attól a perctől fogva, hogy a napvilágot megpillantotta, mindenki csak úgy szólította őt, hogy *Mädi*. És bár titokban voltak némi kételyei, hogy az egy báلكirálynőhöz s egy olyan leányhoz, akit báró Hőméry Kázmér „veszett szép“-nek talál, tán nem eléggé méltóságteljes megszólítás, de mivel éppen a Hőméry ajkáról olyan édesen hangzott ez az elnevezés, tehát nem emelt ellene kifogást, sőt minden zsebkendő szögletébe,

minden keztyűtartó habos selymére ő maga hímezte azt oda a szokásos betűk helyett. Mert tudni kell, hogy a Hőméry véleménye parancsszámba ment a kis leány előtt s ez igen természetes, ha elgondoljuk, hogy Kázmér báró egészen apailag örködött fölötte.

Nem volt ugyan tízesztendei korkülönbség közöttük, de azért a még mindig szép mama ő nagysága őszintén örvendett a gyámkodásnak, először mert Hőméry ekképpen igen sok gondot vett le az ő gömbölyű, hófehér anyai vállairól, másrészt pedig nyugodt volt abban, hogy a fiatalok nem fognak ezzel a kiváltságos helyzettel visszaélni. „Mädi sokkal okosabb, mintsem, hogy egy szegény mágnást fogjon magának” — mondogatta. Arra meg nem is gondolt, hogy Hőméry egy olyan leányt akarjon elvenni, akinek legfeljebb ötszáz forint gombostűpénze lesz évente, az is csak akkor, ha a nagybácsi halála előtt „nem tesz valami nagy bolondot!”, amiről manapság persze senkinél sem lehet jótállani.

Kázmér báró és a szép kis Zádor-leány tehát zavartalan órákat töltöttek együtt a Mädi araszyi kis boudoirjában, amely

tulajdonképpen a mama szalónjának egy mesterségesen elválasztott részecskéje volt. Nem különbözött sokban azoktól a képzeleti szobáktól, melyeket hajdan pár ebédlő-szék összetorlasztásával készített a bábu számára, de azért mégis sokkal önállóbbnak érezte magát, ha ott fogadhatta vendégeit, mint kint a nagy szobában a mamával egyetemben.

Hőmérynek sokáig végtelenül tetszett az ő mentori szereplése, nagyszerű változás volt az, az izgalmas Cserépy-viszony után. De abban igaza volt az előrelátó mama ő nagyságának, hogy a bárónak eszeágában sem volt a kis leánynak udvarolni. Ments Isten! Hisz aki, mint ő, két évig viselte egy szép asszony rabláncait, az csak nem fog egy fiatal leány szív régióiba „sülyedni”? — Hanem, ha azt meg lehet mondani egy fehérruhás gyönyörű kis teremtésnek, hogy:

— Tudja Mädi, az én négyesem mindig az, amelyre jobb táncos nem kerül! — ez határozottan mulatságos egy szerep, annál inkább, mert előre tudta, hogy valahogy valamely véletlen folytán, mindig a második négyesnél hiányoznak a táncosok a máskülönben körülrajongott kis bákirály-

nőnél. De Mädi még sokkal nagyobb véletlenségeket is ki tudott köszörülni, például, a természetnek azt az igazán nevetségesen téves rendelkezését, amely őket, mint egymáshoz teljesen idegeneket küldte e világra.

Mädi tehát azt indítványozta, hogy Nagy Iván megkérdezése nélkül is határozzák el, hogy ők csak azért is ezentúl unokatestvérek lesznek! Gondolom, e rokonság révén szólígtatták egymást egyszerűen Mädinek, Kazinak s ugyancsak ezen kötelék folytán találták olyan természetesnek, hogy ők ketten mindenféle legeslegintimebb kérdést le-
tárgyalhassanak, kezdve a Prévost-regények megkritizálásán egészen a legujabb váloperekig. De beszéltek ők egyébről is! Például az udvarlókról.

Mert mondanom sem kell, ugy-e, hogy Höméry egy cseppet sem volt féltékeny, sőt annyi tény, hogy egy titkos ösztöntől vezelve, mindig tudta, mikor emlegessen „valakit“ s mikor szorítsa meg a kis leány kezét, éppen mint egy kényeztető nagybácsi, aki pontosan ki-
találja, hogy kedvencének mikor van bánata, vagy bosszúsága s mikor van szüksége vigasztalásra, jó tanácsra. Sokat is ér egy ilyen önzetlen, tapasztalt jóbarát s azt sem

kell feledni, hogy ha mint „jelölt“ nem is számított a mama szemében, de azért mégis, — Hóméry Kázmér: *báró*, s mint ilyen a koronájának fénye még mindig elég csillogó arra, hogy előnyös világításba tegyen egy szép leányt a bálokon . . .

Lám, ennek a ragyogásnak köszönhetik Zádorék a Tercsényi Zsák Máté közeledését is, ki máskülönben talán észre se vette volna a kis gentry kisasszonyt. De így, karján a báró szép unokanővérével, szívesen mutogatta százötakilós domboru alakját a Vigadó fényes közönségének. Zádor mama összehúzott szempillákkal nézett utánok s menten kiszámította, hogy a mai börzeárfolyam szerint Tercsényi Zsák Máténak legalább is nyolcvanezer forint évi jövedelme van.

Igyekezett is menten, legyezőjének ideoda lengetése által, titkos kézjeleket telegrafálni leányának.

De talán erre nem is lett volna szükség, mert a bankár ezúttal igazán lángra lobbant a nagyon előkelő, nagyon szép, de éppen nem gazdag gentry-leányért s a Mädi minden szeszélye parancs volt reá nézve! A kicsike, például, vágyott egy szál gar-

deniára, ő rögtön az egész Zádor-lakást el-
árasztotta a kertészet legfényesebb virágai-
val. Mädi kíváncsi volt egy Endrődy-versre,
Zsák Máté valamennyi magyar költőt meg-
küldette neki, Tinódy Sebestyéntől Felhő-
szeghy Balambérig. Mädi érdeklődött a ver-
senyekért és a szerelmes nábob rögtön húsz-
ezer forintot írt alá „Nagyságos Tercsényi-
Zsák Máté-díj“ címen a jockey-klubban.

És mégis! Mikor az elhatározás pillana-
ta megjött, Mädi erősen habozott. Anyja
nagyon el volt e miatt keseredve. De már
hogysis ne lett volna, mikor ez a tétovázás
egész nevelési rendszerének hajótörését jelen-
tette! Pedig mennyit áldozott, fáradozott a
kis hálátlanért! Már a bölcsőjénél kiszámi-
totta, hogy mennyit fog nőni a kicsike
ázsiója, ha ezt meg ezt tudni fogja. S ezért
Mädi tud is énekelni, táncolni, pepegni, négy
nyelven is, írni azonban egyen sem (de
ez úgy sem lenne szabad!). S mióta meg-
nőtt, minden évben elmennek egyszer a kép-
viselőház karzatára, az akadémia ülésére,
bőjtben vagy tíz hangversenyre s minden
vasárnap a féltizenkettői misére, mert nem
lehet tudni, milyen izlései lesznek a jövődö-
belinek. „A hány hal, annyi csalétek!“ ez

a jelszó. Mintahogy: öltözködni! mulatni! tetszeni! volt az irányelv, melyet Zádorné leányába csepegtetett. Mi sem természetesebb tehát annál, hogy a legutóbbi időkig a szép kis Mädinél is érvényesült a törvény, melyet Taine olyan bölcsen kifejtett: hogy minden légkör, minden foglalkozás, minden környezet eltörülhetlen nyomokat hagy az emberek érzésében, gondolkozásában és külsejében.

Ezért Zádorné igazán meg volt botránkozva leánya érthetetlen magaviseletén. Habozni egy négymilliomos bankár házassági ajánlatával szemben! Még hozzá, mikor az a bankár az ötvenedik esztendőhöz közeledik és olyan rövid a nyaka, hogy a legujabb inggallérokat nem is viselheti a megfúlás veszélye nélkül! Hihetetlen!

S mégis! Dacára a jó nevelésnek, a még jobb tanácsoknak s a rosszul olvasott még rosszabb könyveknek, vannak percek, amikor egy ilyen kis Mädi megcsökönyösödik s csakis szívére hallgat, amely Tercsényi Zsák Mátékat elfeledve, vágyik, igazán vágyik, őszintén és hűségesen szeretni. Mert hiába! Lehetett Zádor Mädi telivér modern leány, azért mégis csak tizennyolcéves fiatal.

jószág volt biz ő, akinek, ha még úgy bele-
gyökerezett, fonódott s burjánzott is szívébe
a cinizmus, mint ahogy az aranka indái
szoktak a nyíló virágok között, írta ott
mindent, ami szépet, jót útkövekben találunk,
azért az ő korában a szív csak szív marad!

S ime, most is, hivatlan, váratlan föl-
dugta kis kíváncsi százszorszép fejét a szere-
lem s követelte jogát!

Vajh! ha Hőméry nem sportnak tekintette
volna befolyását; ha bölcs tanácsok helyett
egyetlen egy szót kérdezett volna a leány-
tól, egyetlen egy édes, üdvösséget ígérő
szócskát, milyen boldogan mondott volna
rá igent!

S egyetlen igaz érzelem lángjától hogy
megtisztult volna lelke minden reátapadt sa-
laktól. De Hőméry, talán mert nem hitt a
lehetőségben, talán mert nem is vágyott
egy valóra való leányálom hőse lenni, talán
mert már unni kezdte a mentor-szerepet,
egy szép napon a Zádorné kérésének engedve,
komolyan megdorgálta a könnyelmű kis
Mädit habozásáért s megmagyarázta neki,
hogy kár olyan tragikusan venni a dolgot,
mert tulajdonképpen az élet csak ezután
fog számára megnyílni, tenger örömével,

örökös vígságával. S mikor a kis leány sírásra álló szájacskaival, rettenetes módon vergődő, csalódott szívvel állt előtte, belátta hogy búcsuzóul még egy jó tanácscsal tartozik neki s ezért közelebb lépve hozzá. ünnepélyesen súgta feléje:

— Azt mindnyájan belátjuk édes kis Mädi, hogy maga egy végtelen nagy áldozatot hoz a mamának, amidőn a Tercsényi Zsák Máté felesége lesz s ezért kérem ne feledje, hogy joga lesz kárpótlást keresni...

S talán azért, hogy a kis leány elhatározását könnyebbé tegye, a nemes báró másnap sietve elutazott s meg se állt Monte-Karlóig! Mädi pedig, mikor hat héttel később emelt fővel, de a ruhájánál fehérebb arccal esküvőre ment, úgy érezte, hogy az az óriás gyémánt, melylyel vőlegénye ma reggel megajándékozta, az első kő, amelyet reádobtak...

Túl az operencián

Országos Széchényi Könyvtár

— A világért sem akarom önöket ijeszteni, mondta az öreg házi orvos, — de Pistinek okvetlen szüksége van levegőváltásra . . . Hány éves is az úrfi?

— Hét éves, — felelt Mágócsiné mosolyogva, de remegő ajakkal.

— Lássa kérem, olyan gyorsan nő az a gyermek, hogy muszáj lesz minden útonmódon erősíteni, különben . . . meggörbül a háta, — tette hozzá kis vártatva és nagyon örült, hogy egy ilyen enyhe jóslatot sikerült kitalálnia.

De Mágócsiék még ettől is halálra rémültek.

El is határozták rögtön, hogy egy hét alatt útra kelnek.

— De hová? — kérdezte a férj — és magában már számlálni kezdte, hogy hány száz forint újabb kölcsönt vesz föl kis nemesi birtokára.

A felesége most az egyszer nem gondolt erre. Ő csak azt tudta, hogy Pisti sápadt, hogy Pistinek levegőváltásra van szüksége, — mit bánja hát ő, ha a birtokot meg is terhelik, vagy ha mindjárt a föld alul kerül is elő az utazáshoz szükséges összeg! Ezért férje kérdésére a tervek egész garmadájaival állt elő, a Tátra- és a Balatonvidék vendégtelepei sorra szóba kerültek. De nem tudtak megállapodásra jutni. Egyik helyen a nagy költség, másutt a társaság vagy a klíma keltett aggályokat.

Végre is Pisti döntött.

Egy este ugyanis, mikor szülei ismét együtt ültek, közben rajzónnal és az *Útmutatóval*, a gyermek, mit sem sejtve e nagy készülődésből, ujongva futott hozzájuk. Arcán nyoma sem volt a sápadtságnak, sőt ellenkezőleg, talán nagyon is kipirulva rontott a szobába.

— Mama, nézd mit találtam, — kiáltott diadalmasan és feje fölé emelve egy szivárványos tengeri kagylót, ide-oda forgatta azt, hogy a lámpa fényét belé kapja. Ugy-e gyönyörű? kérdezte féllábon ugrálva. És — hallgasd csak hogy zúg... hogy *mesél!*...

— Az a! — nevetett Mágócsiné, a kis

fiu összecsapzott szőke fürteit helyre igazítva, majd ő is úgy tett, mintha a csiga zúgása végtelenül érdekelné, még a férjének is oda nyomta a füléhez és fejcsóválva kérdezte: Hallod? . . . ugy-e, hogy szép?

— Szép! szép! — felelt Mágócsi szórakozottan. — De nini? — kiáltott aztán hirtelen érdeklődéssel. — Most látom csak! Hisz ezt a kagylót még a szegény jó anyám hozta Velencéből.

Pisti figyelni kezdett.

— Velence? . . . — mi az? — kérdezte, mialatt újra hatalmába kerítette kincsét.

— Egy város, — magyarázta anyja.

— Van ott sok ilyen?

— De van ám! — hagyta reá az apa, Közép-Európa vasuti térképét tanulmányozva.

Pisti egypár percig szótlanul babrált a csigahéjjal, aztán anyja ölébe vetve magát, cirógatni kezdte:

— Menjünk oda mamácskám, édes, drága, aranyos mamácskám, menjünk oda!

Mágócsiék egymásra néztek. Miért ne . . . Hátha valami jó szellem sugalja a gyermeknek, hogy éppen oda vágyják.

Így történt, hogy Mágócsi Pisti már hét-éves korában szerelmese lett a kék Adriának. Nem jött ez az érzelem lassan, apránként, mint más gyermeknél. Ő nem csupán a part fövenyén nyüzsgő apró pókoknak, csigabigáknak tudott örvendezni, nem csupán a tarka vitorlás, ingó-ringó pillangóbárkákban gyönyörködött: Mágócsi Pisti egy kimagyarázhatatlan sejtelem folytán megértette azt, amit a messziről jött hullámok beszéltek, mert neki a tenger egy óriás, gyönyörű képeskönyv volt, telve tündérmesékkel, szóval, a százszor megálmodott, sovárogorva elképzelt: *Operencia*.

Órahosszat el tudta nézni, amint az apró habocskák selyemsusogással simultak a Lido puha homokjához, vagy amint a nagy hullámok mennydörgő robbanással törtek meg a Malamocca gátjain.

— Gyere játszani, ne ülj itt ilyen csendesen, — mondotta anyja, de Pisti kérőleg nézett reá.

— Még egy percre! mamácskám, csak még egy percre engedd, hogy nézzem, csak addig, míg az a nagy hullám ott, látod? — ide ér.

Azt azonban még anyjának sem merte

megmondani, hogy vár valamit: a vízi tündért, akit biztosan rögtön meg fog pillantani, amint az a hullám fehérre fodrozódott. Mert Pistinek az egész világ tele volt még tündérrel, sellőkkel. A homokban talált kavics neki a vízi király palotájából egy drágakő volt. Azok a kis lófejű állatkák pedig a kagylóárus kezében, az ő képzeletében újra életre keltek, hogy a tündér királyné hajóját vigyék, röpítsék messzire, messzire, túl az Operencián.

Túl az Operencián és még messzebbre, Istenem mi lehet ott? És hogy lehetne oda eljutni? Vajjon azok a nagy-nagy hajók, melyek bűgva, sikongva szedik fel horgonyaikat a Giudecca végén, eljutnak-e odáig? Be jó lenne valamelyikre fölkeredzkedni és menni, menni, menni oda, ahonnan ezek a tündéreket ringató hullámok jönnek! . . .

Éppen egy ilyen álmodozás közepett halotta meg az anyja hangját, amint egy elegáns napbarnította sorhajóhadnagy kérdésére felelve, így szólt:

— Igen, édes Jávory, ez ott a fiam! Ugy-e jó színben van? — kérdezte.

Dicsekvő szavai ellenére is kiérzett hangjából folytonos aggódása, remegése.

— Nagyon jó színben, — felelt Jávary mosolyogva, aztán odakiáltott a fővényen heverésző Pistának :

— Gyere ide öcsém ! állj elő ! — így ni ! — biztatta, jókedvűen megveregetve a kis fiu vállát, — hogy megnőttél mióta utóljára láttalak !

— Bizony az rég volt, — szólt közbe Mágócsi, — azóta sok szép földet bejárhattál édes öcsém.

— Hát bizony voltam egypár helyen, — felelt az újonnan érkezett önelégült mosolylyal, — mikor Sydneybe behajóztunk...

— Behajóztak ? . . . mit jelent az ? — kérdezte Pisti elpirulva és hogy zavarát palástolja, elkezdett az idegen úr aranyvégű egyenes kardjával babrálni.

— Azt, hogy hajóra ültünk és mentünk-szálltunk túl az Operencián, — tréfálkozott a tengerésztiszt, akinek rögtön megtetszett ez a szép, értelmes szemű, sápadt gyermek, akire oly mély benyomást tett megjelezésével.

— És . . . és mit látott ott ? — kérdezte Pisti alig hallhatóan, mert érezte, hogy a szíve úgy dobog, mintha el sem bírná már a keblében.

— Mit? — hát szerecsent! — meg . . . meg — copfos kinait. Ugy-e, láttál már copfos kinait lefestve? Nos hát én elevenen láttam őket, — nevetett a tiszt és meg volt győződve, hogy szörnyen érdekes dolgokat beszél a kis fiúnak. Pisti pedig ezalatt fogait összeszorítva küzdött önmagával és minden akaratát megfeszítve azon igyekezett, hogy sírva ne fakadjon.

— Csak most ne! — mert hogyan tudhatná ez az idegen úr, hogy mennyire kétségbeejti őt azzal, hogy copfos kinaiakat emleget akkor, midőn ő tündérkirálynőkről, és a tenger egyéb csodáiról vágyik hallani . . . De hátha ezután fog? — biztatja magát — és új reményre kapva, kérdezősködött.

A tengerész pedig lassacskán belemelegedett elbeszélésébe s most már a Mágócsiék érdeklődését is lebilincselte. Beszért messze tájakról, kiállott veszélyről. És beszért az indiai szép asszonyokról, akiknek drágakőtől csillogó ruhája százezreket ér és elemlegette a Havai-szigetek leányainak szépségét és a török háremek sokszor véres tragédiában végződő idilljeit. Kevéssé gyanútlan hallgatóság talán Pierre Loti regényeiben leírt kalandokra ismerne a deli tengerész előadá-

sában, de Mágócsiék diszkrétül mosolyogva, szívesen elhiszik neki mindazt, amit ravasz szemlesütése és a szó közepén félbeszakított mondatai sejteni engednek. Pisti pedig mindebből az izzó előadásból csak egyet ért meg: a mesét. A holdsugártól beezüstözött, nagy, sűrű erdőket, melyekben nesz-telenül, titokzatos, csodás alakzatu árnyak suhognak, a vihartól fölkorbácsolt tenger bömbölését, a tengeri kigyót, a bolygó hollandit, a hajók árbocán égő Szent-Elma tüzeit.

— Hogy lehet oda menni? — kérdi hirtelen, a tengerész előadását váratlanul megakasztva.

— Semmi sem könnyebb, — nevetett Jávary, a kis fiu arcát megcirógatva; — légy tengerész és akkor te is meglátod mindazt, amit én.

— Igazán? — kiáltott Pisti föllángoló arccal.

— Bizony! Lehet, hogy még sokkal többet is látsz. Mert én — és itt a tengerész ismét Mágócsinéhoz fordult — sohasem voltam Taszmániában, ugy-e különös? de így van és ez úgy történt, hogy...

De Pisti nem hallgatta tovább, — szótlanul fölugrott helyéről és a lidói Ristorante

del Bagno legszélső korlátjához támaszkodva, kibámult a végtelen messzeségbe és szőtte, fonta álmait a jövőről.

— Úgy van. Tengerész leszek! — suttogta, fejét hátra vetve és dacosan összevont szempillákkal farkasszemet nézett a nagy hullámmal, amely éppen morogva közelített a sekély parthoz. — Még találkozunk!

*

És ettől a naptól kezdve, Mágócsi Pistinek nem volt más gondolata, vágya, reménye, mint az, hogy tengerész lesz. És ezzel az elhatározással szemben, sem az apja szigora, sem az anyja könyörgése nem használt semmit.

— Még mindig azt hiszem, — biztatta Mágócsi a feleségét, — hogy megunja a sok száraz előtanulmányt és önként lemond szándékáról.

De nem unt bele, sőt évről-évre több szorgalommal, fokozódó szenvedélylyel igyekezett kitűzött célja felé. Az iskolában példabeszéddé vált szorgalma és a tanárok kezdték aggódni egészségeért.

— Ne engedjék annyit görnyedni, — mondták a szülőknek.

— Majd nem görnyedek a vitorlakötelek között mászkálva, — felelt Pisti nevetve és újból nekifeküdt a könyveinek.

— Soha sem fáradsz el? — kérdezte egy este Mágócsiné, fia dolgozataiban lapozgatva.

— Soha! — felelt Pisti büszkén, aztán közel húzódva anyjához, nyakát átölelve, a fülébe súgta: — Még este sem, mert van egy talizmánom.

— Igazán?

— Megmutatom; jó? ... De csak úgy, ha ki nem nevensz.

— Dehogy nevetlek! Csak mutasd, — kérte az anyja.

— Itt van ni ... Ösmered? — kiáltott Pisti és pirulva, de mégis dicsekedve anyja kezébe tette a Mágócsiék rég elfelejtett szivárványszínű tengeri kagylóját.

— Hallgass ide anyácskám, — magyarázta a fiú fontoskodva, — valahányszor azt érzem, hogy nem megy a tanulás, hogy a számok úgy kavarognak a fejemben, mint azok a hópelyhek odakünt, s éppen, mint ahogy azok, még mielőtt biztos talajra érnének, már el is olvadnak, nincsenek sehol ... akkor előveszem ezt a jó öreg kagylót, a

fülemhez tartom és engedem, hogy meséljen. És addig-addig zúg-búg, zsong a fejembe, amíg a kis csúf, ugrifüles számok megokosodnak és rendre-helyre sorakoznak, ahogy én akarom. Mert muszáj nekik! — kiáltott, öklével veregetve irkáit. Aztán ismét anyjához simulva: Jaj anyácskám — súgta titokzatosan — majd ha én neked egy hosszú, hosszú útról ekkora nagy igaz gyöngyöket hozok ni! Ugy-e jó lesz!

— Nagyon jó lesz! De azzal is nagy örömet szereznel anyácskádnak, ha többet szaladgálnál a szabadban, mert ismét sápadt vagy. És milyen sovány!

— Az lesz a vége, hogy be sem vesznek, te agárkölyök te! — tréfálódzott Mágócsi, aki szinte remélte, hogy nem fogják a fiát bevenni a tengerész-akadémiába.

Pisti azonban halotthalvány lett e fenyegetés hallatára s elhatározta, hogy minden úton-módon hozzálát a testedzéshez.

És teltek az évek. Végre elkövetkezett az a várva-várt nagy nap, amikor Mágócsiék útra keltek ismét, hogy fiukat Budára a honvédelmi minisztériumba vigyék. Most már a katonaorvostól függ, lesz-e belőle

admirális vagy sem, mondogatta Mágócsi. Milyen boldogan szorongatta Pisti a kis bőrtáskát, melyben bizonyítványai pihentek.

— Egytől-egyig jeles! — kiáltott ki a kupé ablakából, bucsút intve iskola-társainak, akik azért jöttek el, hogy a leendő *admirális*-nak szerencsés utat kívánjanak.

— Ha hajóparancsnok leszel, ne tűrj meg feketesárga lobogót a hajódon, — intette a református pap fia, ökölre szorított kézzel fenyegetve a levegőben egy láthatatlan valamit.

— Bizd csak rám! — nevetett Pisti és még egyszer kihajolt, hogy kezet szorítson pajtásaival.

— Egy az, ami megnyugtat, — szólt most a Treffer Ármin fia.

— Ugyan mi? — kérdezték a deákok érdeklődéssel, mert tudták, hogy Ábel csak akkor szól, ha okosat mondhat.

— Hát az, — felelt karikálábain himbálózva Ábel, — hogy a kanibálok nem fogják a mi admirálisunkat megenni.

— Nem-e? — kérdezte Pisti, félig neheztelve.

— Nem ám! Hisz azoknak nem kell a

csont! — mondta Ábel mély meggyőződéssel, amire a vonat elindult. Mágócsi Pisti csak egy fekete gomolyt látott, melynek közepén két karikaláb kapálózott az ég felé. A bajtársai bosszút állottak érte a Treffer Ábelén, mivelhogy az admirálist gúnyolni merte.

— Szegény Ábel! — mondta félig nevetve, félig bosszankodva.

— Látod! — felelt az apja, — ha nem volnál olyan sovány, senki sem merne rajtad gúnyolódni!

Pisti szótlanul vonult meg a sarokülésen. Mit tehet ő róla, hogy ilyen vézna, bár évek óta mindig azon igyekszik, hogy erősödjék. És csak az Isten tudja, hányszor titkolta el még az anyja előtt is, hogyha meg volt hűlve, hogyha köhögött... Pedig olyan gyakran meghűlt és olyan hamar köhögött. Hányszor fájt a melle, a háta, az utóbbi időben, de persze ezt senki sem gyanította, mert különben eltiltották volna a tanulástól.

— Csupa jeles! Csupa tiszta jeles! — mondogatta magában, hogy szomorú gondolatait más irányba terelje.

— És mire egy hosszú, hosszú út után

a fővárosba értek, ismét teljesen megnyugtatta magát és szőtte tovább a terveket, álmodott és vágyott a kék messzeségre, melynek most már pontosan tudta nevét, határait, de azért sóvárgó képzeletében még ma sem volt az egyéb a nagy, a végtelen Operenciás tengernél!

... És az is maradt mindörökre.

Jóllehet, otthon a tanárok lelkesedéssel emlegették a fiu tehetségét és tudását, odafelel a várban a katonaeorvos tántoríthatatlan maradt az ítéletében:

— *Untauglich!* — mondta könyörtelenül, még bosszankodott is, hogy egy ilyen gyöngy, sovány gyermeket vizsgálat alá bocsátanak.

— *Untauglich!* — zúgott a Pisti fülébe, minden más gondolatot megbénítva. Az első pillanatban jóformán még magát sem értette, csak azt érezte, hogy most valami rettenetes, helyrehozhatatlan szerencsétlenség érte. Néhány pillanatig szótlanul állt kérlelhetetlen bírāja előtt, aztán sietve, lázasan szedte magára öltözkét.

— Nem igaz! — ismételte dühösen, fogait összeszorítva, de megmutatom én nekik, hogy erős vagyok, hogy nem betegszem

meg minden kis szellőtől, — meg én! — és még mielőtt útját állhatták volna, kifutott a szobából.

Künt zúgott a téli vihar, metszően hideg szél süvített végig a Dunán, az emberek fülig felhajtott kabátgallérral siettek fedél alá. Pisti azonban csak futott előre, szembe a széllel, ott ahol a legjobban vágott. Mikor a Lánchídhöz ért, eszébe jutott valami, — igen ez lesz a legjobb és felindulástól reszkető kezekkel téli felöltőjét, ruháját, ingét, dacosan kinyitotta, ezáltal mellét szabadon tárva a hideg elé: Így! így van jól... most aztán, hadd lássák, hogy ki az erősebb, én vagy a vihar... Hátha a vihar? — ébredt fel egy intő hang lázas gondolatai között. — Ejh, akkor mindegy!... akkor már úgy is mindegy!

Aztán eszébe jutott, hogy odahaza mit fognak mondani az iskolatársak. Biztosan kinevetik és nem egyszer, de százszor, ezer-szer, mint ahogy ezt már vásott gyermekek tenni szokták.

— Mindegy! — gondolta magában vállat vonva.

Valahogy mégis haza vergődött. Anyja kezeit tördelve futott elébe.

— Hol voltál? Istenem, hol jártál?! — kiáltott, mialatt reszkető kézzel begombolta rajta a kabátot. — Nem fáztál meg?

— Dehogy! Kibirom még ezt a nyomorult kis vihart — felelt Pisti dacosan. — Megmutatom én annak a doktornak, hogy . . . de ezt a szót már fuldoklósszerű köhögés szakította félbe.

— Semmi, semmi! — biztatta a fiu az anyját, — a gyors járás kiszárította a torkom, mindjárt elmulik!

Mágócsiék elképzelhetlen aggódások között érkeztek vissza messze kis otthonukba. Pistit folytonos lázban, egyre félrebeszélve szállították haza. A jó öreg Tömöri doktor nagyon komoly arcot csinált, mikor a receptet megírta a beteg számára.

— Tengeri levegő kellene neki, — mondogatta. — Csak az a baj, hogy nem merem olyan messzire küldeni . . .

És ezért inkább egy közvetítő módra gondolt.

— Sós vizet kell pároltatni ágya mellett, — adta ki a parancsot.

És e naptól kezdve ott sistergett a kis porlasztó masina a Pisti közelében. Takarója fölé bolyhos fürdőlepedőt borított Mágócsiné,

aki még mélységes nagy bánatában is megmaradt gondos gazdasszonynak.

A kis beteg, bágyadtan fordult arrafelé, amerről az üdítő sós párák millió kis gyémántporszemcséhez hasonlóan keringtek, szállingóztak feléje.

Iskolatársai el-eljárogattak hozzá, hogy utolsó napjait tréfával, mókával földerítsék.

Egyszer eljött Treffer Ábel is és már útközbe elkészült egy csomó adomával, iskola-krónikával, de mire a szobába lépett, egyig elfelejtette őket. S hogy meghatottságát valahogy palástolja, óriási szeplőkkel borított arcát roppant fura fintorra ráncolta:

— Mire jó ez a kis prűszkölő szer szám itt melletted, admirális? — kérdezte szimatolva.

— Ez? — felelt a beteg szomorú mosollyal, — hát nem tudod: *ez nekem a tenger!!*

Néhány nap múlva nagyon rosszra fordult az állapota. Az öreg Tömöri most már csak a vállát vonogatta és mély sóhajtasokkal nézett az égre.

➤ Pisti magához integette Mágócsinét:

— Anyácskám, — súgta halkan, hogy más meg ne hallja. — Nézd, ott a sextáns mellett, ott a szekrény tetején, látod? Ott

van az én szivárvány-kagylóm. Add ide
kérelek . . . Köszönöm, te édes . . . Most
már jól vagyok — tette hozzá elhaló han-
gon, a kagylót erőtlén kezével füléhez
téve . . . Most . . . nagyon jól vagyok . . .
mert hallhatom, hogy mit mesél . . . mesél
nekem arról . . . ami túl van az Operencián.

Országos Széchényi Könyvtár

Téli alkony

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

I.

— Eredj fiam, huzasd meg a harangot,
— rendelte az öreg Tömörkényi doktor a
halottas szobából a hosszú faoszlopos tor-
nácra lépve.

— Melyiket, tekintetes úr?

— Valamennyit, te füles. Mintha az ilyes-
mit még kérdezni kellene... Vajjon ki
kérdzte, hogy ki katolikus, ki református,
amikor estéről estére kergettük a filkót, én
meg ő, meg a tiszteletes... Hej haj, rossz
időket élünk! sóhajtott az öreg doktor, nem
mintha néppárti türelmetlenkedésre hajlana,
óh dehogy! Szamosbecsen az ilyesmit még
hírből sem ismerik (ezért nem is fogom
elárulni, hogy hol is van az a Szamosbecs,
nehogy oda menjen valaki mustármagot
hinteni felebarátai — szemébe).

— Hej haj! — ismételte a doktor, arra gondolva, hogy mit használ az ő tenger tudománya, ha egy kis tüdőgyuladást sem tud vele meggyógyítani s e fölött a szomorú igazság fölött töprengve, megindult, hogy a Jánossy halálát a kaszinóba hírül vigye.

Alig lépett ki a kapun, mikor egy bekötött fejű, negyven év körül lévő asszonyt látott közeledni.

— Maga az Julis? — kérde meglepetve, kezét a jövevény karjára téve. De az türelmetlenül rántotta el magát, hanem azért mégis megállt egy pillanatra.

— Igaz? — kérdezte, fejével a Jánossyház felé bólintva.

— Igaz — felelt a doktor. — Oda megy? — tette hozzá növekedő csodálkozással.

— Hát ki menjen oda, ha én nem? — felelt a Julisnak szólított meggyőződéssel.

Nem volt hangjában semmi kihívó, inkább úgy mondta ezt, mint aki kötelességért a legnagyobb áldozatra is képes.

— Különös! Vajjon mit fog mondani a bárónő? tűnődött Tömörkényi, de aztán figyelme másra terelődött; mert ime, minden oldalról kezdtek az emberek szállin-

gózni és élénk beszélgetés és taglejtések között siettek a Jánossy-ház felé.

Hogy halt meg? Volt-e pap mellette? Ki fogta be a szemét? Nagyon oda van-e a bárónő? — (mert Jánossynénak minden ellenvetése dacára, soha sem emlegették őt másképpen, olyan büszkék voltak, hogy Szamosbecsnek is van egy bárónője, nemcsak Tiszabecsnek!) A jó öreg doktor alig győzte felelettel.

De a szemes Perencsikné megpillantotta a Julis asszony ruhája csücskét s ez elég volt arra, hogy a szóbeszéd a halottról az élőkre terelődjék.

— Hogy mer oda belépni, — méltatlankodott nevezett asszonyság, mialatt az adótárnokné piros rózsáktól virító kalapját inventárolta — későbbi megszólás céljából.

— Az már igaz, lelkem, — felelt a gyanutlan adótárnokné, aki viszont a Perencsikné nagykendőjén fedezett föl két milligyertyapecsétet. — Mondd csak lelkem, hogy is volt az história?

S bár mind a ketten könyv nélkül tudták ennek a dolognak minden részletét (hiszen húsz év óta volt és maradt ez cause célébre Szamosbecsen), mégis egymás szájá-

ból, kapkodták a szót, olyan érdekesnek találták még mindig.

— Hát bizony gyönyörű szép leány volt az a Julis, — pergette Maklayné, — még most is emlékszem, hogy milyen egyenes, büszke volt a tartása.

— Ojjé! — vágott szavába Perencsikné. — Ojjé! Azért neki is csak úgy legurult a párt a fejről, mint másnak!

— Le biz' a lelkem, — nevetett Maklayné meggyőződéssel és önkénytelenül feszesebbre szúrta kontyába a kalaptartó tűjét. — Csak azt nem értem, hogy Jánossyné miért tűrte oly soká maga mellett.

— Azt mondják, nagyon szerette, aztán meg hat hétig ápolta a kis Piroskát.

— Azt ugyan elég hiába ápolta, mert egy percig sem volt életrevaló.

— Nem hát. De a szegény anyának mégis nagy csapás volt, mikor elvesztette. Én mindig is azt mondom, hogy a vén Olivér azért udvarolhatott olyan zavartalanul, mert a felesége abban az időben se látott, se hallott a nagy bánatától.

— Már lehet, hogy nem hallott, mert ki is mondta volna meg a lelkemnek, hogy kigyult házán a kémény. De látni látni kel-

lett neki és látott is! A vak is látta volna!
És azért kergette el a háztól Csécse Julist,
mert nagyon is jól látta, hogy hányadán van.

— És most mégis egész biztosan láttam,
hogy bement Jánossyék kapuján! Hej,
sokért nem adnám, ha annál a találkozás-
nál ott lehetnék.

Ezalatt pedig Julis asszony csaknem
futva érkezett a tornácra.

— Itt kell lenni! — határozta el és mint
aki jól ismeri a járást, tétovázás nélkül
lépett be abba a szobába, melyben Jánossy
Olivér kiszenvedett. Még úgy feküdt ott,
ahogy alig félóra előtt utólérte a halál,
csupán a nagy vörösvirágu, csokoládészín
kartonpaplan volt már a szemére húzva.
Hanem a szoba úgy volt még, ahogy az élő
ember magának berendezte. Jobban mondva:
ahogy az lassan-lassan berendeződött. Hiszen
ritka kivétel az a magyar ember, aki egy
lakást *berendez*, rendszerint csak úgy for-
málódik az körülötte, mint tegzér körül a
burok.

Lám itt is, a szamosbecsei járásbíró szo-
bájában hiába keresnénk könyveket, aktá-
kat, ő csak külsőleg volt hivatalnok, de
hivatás szerint vadász volt a jó Jánossy

Olivér, még pedig híres jó vadász. Nem csoda tehát, ha szobájának minden zezegzuga erre emlékeztetett. És nem csupán a puskák, tarisznyák, aggancsok, és tülkök tanuskodtak erről, de a nemes sportnak mintegy lerakódásaképpen: a vadászcsizmák hosszú sora is ott gubbaszkodott a falmentében.

— Szegény tekintetes úr! — sóhajtott Julis körülnézve, — egész életében a fehérnép takarítási passziója ellen küzdött s most mégis itt van ni Kristyórné kefével, szappannal fölfegyverkezve.

Az nem is jutott eszébe Julisnak, hogy attól az ide-oda tipegő vénségtől megkérdezze, hogy: „Hát maga hogy került ide?” Hogy jutott volna, mikor a Kristyórné alakja hosszú évek során egyesítve volt nála a halál fogalmával.

Ott volt az mindig, nyomon követve a zord látogatót, miként hűséges szolga a parancsolóját. És éppen mint ahogy a szolgáltnak kötelessége rendbe hozni a lakást és eltüntetni annak vendégség okozta intim jellegét, azonképpen Kristyórnénak is az volt a hivatása, hogy a halál jötte után ismét ünnepélyessé tegye azt a helyiséget,

amelyen végigjárt a Nagyúr, iszonyu összevisszaságot hagyva maga után. Most is hozzálátott már a rendezéshez és halk, de ellenvetést nem ismerő hangon adta ki parancsait az ácsorgó cselédségnek.

— Hol van a bárónő? — kérdezte Julis, szavait az ajtó mögött guggoló szolgálóhoz intézve, de az csak vállát vonogatta és újra sírni kezdett. — Hol van a bárónő? ismételte hangosabban, hogy Kristyórné is hallja, mire a kérdezett némán a másik szoba felé intett.

— Ki van mellette?

— Senki, — felelt Kristyórné közönynyel, — mialatt hüvelyk- és mutató-ujjával műértőleg simogatta a párnahuzat vásznát. — Majdnem új — motyogta meglepéssel, — mert tudvalevőleg ősi szokás szerint őt illeti a halott ágyneműje.

Julis asszony szikrázó szemekkel közeledett és indulatosan taszította el az ágytól. Aztán mintha teljesen megfélemedezett volna létezéséről, szótlanul emelte le a halott arcáról a terítőt és a körülállóktól nem hallhatóan súgta feléje.

— Eljöttem tekintetes úr. És hűségesen fogom is gondozni, úgy, ahogy maga ki-

vánta . . . Isten engem úgy segéljen! . . . ezt valamivel hangosabban mondta, úgy hogy a jelen lévők meghallották és egyetértően pislogtak egymásra, — aztán főlegyenessedt és határozott léptekkel a mellékszoba felé tartott.

— Nem szabad! — kiáltotta Kristyórné az ajtó és látogató közé állva.

— Nekem szabad, — felelt Julis meggyőződéssel és egy lépést tett előre.

— Jaj lelkem, be biztosra veszed a dolgot — dünnyögött Kristyórné, egy lesujtó pillantással mérve végig a tolakodót, de aztán meggondolta a dolgot. Én Istenem, miért ellenkeznék? Mi köze neki ahhoz, hogy a bárónő miképpen fogja fogadni Csécse Julist? S ezért fordított egyet a taktikáján és bizalmaskodva súgta oda Julisnak: — Na hát, ha már bemégy lelkem, jusson eszedbe, hogy sehol sem lelem az almáriom kulcsát, pedig ott kell lenni a lepedőknek, hoznál ki vagy kettőt, az Isten is megáldjon! . . . nem tudok nélkülök a kiterítéshez fogni.

— Jó, jó, — felelt Julis és mégegyszer a halottra nézve, mintha attól várna bátorítást, elszánt erélyes kézmozdulattal nyitott

be a mellékszobába. Szíve hangosabban kezdett dobogni, mikor ott messze, az ötödik szobán túl a báróné kis összegörnyedt alakját megpillantotta.

Milyen kicsinek, milyen törékenynek nézett ki ebből a távolságból. Mivé lett, amióta nem látta! Kicsi, vézna volt ugyan mindig, talán ezért tetszett olyan fiatalnak. Pedig amikor férjhezment is, volt legalább huszonöt esztendő, — hogyne, hiszen azt mondták Szamosbecsen, hogy a járásbíró nagyon bölcsen cselekszik, amikor özvegyember léte nem valami fruskát visz házához, hanem a vén tönkrement Hiripi báró *meglett* leányát. Remélhetőleg anyja helyett anyja lesz az árván maradt kis fiunak . . . És valóban, a bárónő első perctől fogva csupa szeretet, csupa gondoskodás volt a kis Pali iránt. Még akkor is, amikor újabb keresztelőre készültek Jánossyéknál . . . Még akkor is, amikor alig egyéves kis leányát egyetlen szülöttjét kivitték a temetőbe.

— De talán nem is tudott ő más lenni, mint jó, nagyon jó! — sóhajtott Julis aszszony és még jobban szemébe vonta fekete kendőjét. — Mit mondjak neki? Hogy szólítsam meg? — töprengett, mialatt tekin-

tetét a rég nem látott tárgyakon feledte. — Lám, ott az a zöld ripsz karszék, ugyanaz, amit hajdan hányszor, de hányszor fordított úgy, hogy a napsugár érje a rajta ülő halvány fiatalasszonyt. S az a csinált-virággal telt kosár még ugyanaz, amit együtt töltöttek meg művirággal. Azt a pipacsot ott a rezeda mellett a bárónő bodrozta, — azt a vaskos rózsát meg Julis készítette, a tekintetes úr pipatülljeit csenve el hozzá, hogy örült a báróné ezen a kis tréfán . . . S milyen türelemmel tanította a nehézkezü cselédleányt arra a finom munkára.

— Ejh, — gondolja magában Julis, a körülötte nyüzsgő, tóduló, incselkedő emlékeket mintegy lerázva magáról. — Meg kell lenni, mert megigértem *neki* . . .

Ime, ott közelít Jánossy Olivérné, — Istennem, hogy megviselte a bánat. Kicsi, átlátszó kezével néha-néha végigsimít homlokán, de ez csak olyan öntudatlan mozdulat. Meglátszik rajta, hogy gondolata messze-messze kalandozik. Arcán pedig az az elfásult közönyös kifejezés ül, ami az igazi nagy bánat első kitörése után szinte kegyetlennek tűnneti föl a legszelidebb embereket is.

Julis egy-két lépéssel közeledik és ime

előtte áll az, akihez húsz hosszú, beh keservesen hosszú, húsz év óta nem mert közelíteni és akihez most mégis eljött, hogy nagy gyászában mellette maradjon.

És lám, az a nagy jelenet, amelynek olyan szívesen lettek volna tanui a szamosbecsiek, az a nagy jelenet, amelyre Julis asszony félve, vágyva gondol húsz esztendő óta, most milyen egyszerűen, milyen természetesen, milyen minden külső hatások nélkül ment végbe. Mindössze is csak az történt, hogy Csécse Julis odahajlott azok fölé az átlátszó kis kezek fölé és ajkához emelte őket.

És azok a kis kezek, melyek húsz év előtt olyan könyört nem ismerő szigorral mutattak ajtót a cselédleánynak, ma milyen erőtlenül csúsztak, támaszt keresve, az egykori vetélytárs vállára.

— Itt vagy Julis?! . . . mondta az özvegy közönnyel és kiérzett hangjából, hogy nagy fájdalmában nem is gondol arra, hogy a multnak minő kínos emlékei fűződnek e névhez.

— Kell valami? — kérdezte aztán a karszékre roskadva.

— Igenis, — felelt Julis egyszerű, színtelen hangon — lepedőkre lenne szükség.

— Vagy úgy?! — sóhajtott a bárónő, ismét végigsimítva homlokán, — ott a benyilóban megleled őket; ott a vén diófaszekrényben.

— Tudom, — felelt Julis s bár hangja még szintelenebb volt, mint az előbb, mégis élesen belenyilalt vele az özvegy szívébe; de csak egy pillanatra, aztán feje ismét visszahanyatlott a szék támlájára és ott maradt szótlán, mozdulatlan . . . És csodálatos, amint Julis az ő nesztelen lépteivel ide-oda járkált a szobában, rendezgetve, rakosgatva, mint egy régi, hű cseléd, aki nemcsak hogy a ház minden zegét-zugát ismeri, de igyekszik is úrnőjének segítségére lenni, — nem-sokára Jánossynén kellemes zsibbadás vett erőt, olyan jól esett most teljesen tétlenül maradni, olyan jól esett tudni, hogy van, aki gondoskodik róla, helyette, aki megszabadítja attól a millió apró kötelességtől és foglalkozástól, ami alól egy háziasszony legtöbb esetben nem vonhatja ki magát még legnagyobb bánatában sem. És amint Jánossyné ott ült behunyt szemekkel, lassan-lassan előjöttek az emlékek is, ugyanazok az emlékek, melyek az imént Julis asszonyt tartották fogva, most ő hozzá lopózkodtak,

őtet zsongták körül. De hiába hozakodtak elő régi tőreikkel, régi nyilaikkal — nem sebeztek többé.

— Csak élne! Istenem, csak élne! — zokogott az özvegy — és még az is szentségtörésnek tűnt föl előtte, hogy valaha valamiért neheztelt férjére. — És mire a szamosbecsi résztvevők hollócsapata ellepte a gyászházat, a vigasztalás kenetteljes szavai ellenére, néma fejcsóválgatással integettek egymásnak, mert igazán meglepő látvány volt: a bánatos özvegy mellett Csécse Julist látni, amint óriás kulcscsomóval kezében járt-kelt, rendelkezett a boldogult Jánossy Olivér házában.

— Hej, ha a fiu haza jó! — mondogatták egyre-másra.

II.

És hazajött.

Mostohaanyja minden kimerültsége ellenére maga készítette el szobáját. Még a konyhában is utána nézett, hogy úgy süssék a *kuglófot*, ahogy az ifiúr szereti, mert szerető szívének most már minden öröme

csak a mostohafia volt. De Pali nem jött magába, — asszonyt hozott a házhoz; fiatal feleséget, akinek életkedvtől ragyogó szeméhez sehogy sem illett a gyászruha.

— Édesanyám, — mondta Jánossy, az özvegy kezeit csókolgatva, — bocsásson meg, hogy nem tudattam házasságomat, de meg akartam magukat lepni.

— Magukat?! . . . sóhajtott a báróné, önkénytelenül arra fordítva tekintetét, amerre a temető fekszik, de aztán könnyei dacára mosolyogni igyekezett. — Lásd fiam, mégis jobban tetted volna, ha tudatod; legalább előkészítettem volna erre az öröme a szívemet.

— A szívét, anyám?

— Persze. Hát azt hiszed, hogy annak még most is úgy tárva-nyitva van az ajtaja, mint mikor te bele költöztél? Dehogyan! Az én koromban már azon igyekszik az ember, hogy zárva tartsa, hogy azok benne maradjanak, akik benne voltak, meg azoknak az emléke, akik elköltöztek, — tette hozzá reszkető ajakkal.

— És ebből az sül ki, hogy nekem nincs ott helyem, — szólt közbe a fiatal asszonyka tréfás duzzogással.

— Dehogy nincs, dehogy nincs, — felelt anyósa, — nincs olyan elzárt szív, amelyen egy kis napsugár rést ne lelhetne! Hanem azért jobb szerettem volna tudni létezésedről, már azért is, hogy jobb szobát rendezek be számotokra, mert ugy-e szűken vagytok a vendégszobában?

— Bizony szűken, — felelt Jánossy, bajuszát pödörve, — de hiszen ez úgyis csak ideiglenesen van így.

— Hogyan? — kiáltott az özvegy ijedten — ismét elmégy?

— Sőt inkább maradok, de éppen mert maradunk, hm! hogy is mondjam csak? Mondja csak édesanyám, milyen állapotban van a kerti ház?

— Rég nem láttam, — felelt az özvegy közönyösen. — Szegény apád az utóbbi időkben ott tartotta az agarait.

— Úgy, de azért lakható, nemde?

— Ahogy vesszük. Csak nem gondolsz arra, hogy oda költözzél?

— Én. Dehogy. Hanem lássa anyám, ez a ház kicsi hármunknak. Hat szoba, egyik az enyém, másik az asszonyé, harmadik ebédlő, negyedik nappali, ötödik vendégszoba, hatodik...

— Hatodik ? ...

— Az irnoké ...

— Vagy úgy! ... — és Jánossyné egyszerre úgy érezte, mintha jéghegyek vennék körül. Tehát fölösleges lett abban a házban, amit együtt épített szegény férjével, amelynek minden zeg-zuga azért is kedves előtte, mert mind-mind a kis Palira emlékeztetett ... És most kiűzik onnan. Hova menjen? Világos, hogy a kerti házat szánták neki, az üres, hiszen kipusztultak belőle az agarak.

— Anyám haragszik? — kérdezte a fiatal Jánossy melléje ülve és meglátszott rajta, hogy nem szívesen bántja ezt a szegény öreg asszonyt, akit egész életében anyjának szólított. De mit tegyen? A szükség, de meg a szokás is úgy kívánja, hogy az öregek átadják helyüket a fiataloknak.

— Nem haragszom, mért haragudnám? — felelt a báróné, aki körülbelül ugyanazt gondolta a beállt nagy szünet alatt, mint mostohafia. Igen, ez a dolog sora és rendje, az öregek adják át a helyüket a fiataloknak, százan, ezren teszik ezt meg naponként széles e hazában, miért lenne ő kivétel, ő a mostoha? Elmosolyodott e névre gondolva.

— Jól van fiam, — mondta hangosan, — egy hét múlva átköltözöm.

És csakugyan, a mondott időre megtörtént a költözködés.

Nehéz, keserves munka volt az, minden szék, minden asztal szinte oda volt már növe a helyéhez. S olyan sivár üresség támadt, amint elmozdították őket. A falon hosszú világos foltok támadtak, egész hű képét adva annak a szekrénynek, ládának, amely egy negyedszázad óta tapadt hozzá. De meg kellett lenni. Már az állomásnál vannak a fiatal asszony cifra pesti bútorai, — azoknak helyet kell adni.

És az özvegy szótlánul panasz nélkül járt-kelt, rendezgetett új otthonában. Alapjában keveset bánta, hogy ezután hol fog lakni, ha már az, akit a világon legjobban szeretett, elköltözött mellőle, nagyon mindegy volt neki, hat szobának az üressége kongott-e lépte alatt, vagy kettő-é.

Estére aztán át volt hordva minden a kis kerti házba. A fiatalok maguk segítettek, sok enyelgés, csókolódzás között, a mama ósdi kincseit, a kis varróasztalt, a csinált-virágos aranykosarat, a remekírók elhalványodott díszkötéseit átcipelni.

— Milyen kedves, barátságos kis szoba, nevetett az asszonyka, szinte irigylem!... Jó éjszakát édesanyám, álmodjék szépeket, olvassa meg a gerendát az új lakásban. Pali jössz te is? — S ezzel egymást karonfogva, kisiettek a házból.

A bárónő sokáig nézett utánuk. Amint a kis kert hosszú gyepes útján végigmentek, játszi fénybogárként táncolt kezükben a mécses. Nála azonban elfeledték a lámpát meggyújtani, koromsötét volt a kis szobában, de ő nem erre gondolt:

— Fázom, — mondotta az ablaktól visszahúzódva.

Kint mindig kisebb és kisebb lett a lámpás fénye, míg végre egészen elnyelte azt egy nyitott ajtóból kiáradó nagy világosság. Aztán nem látszott semmi. A csillagokat is sötét felhők borították, csak a szél sóhajtott néha az akácfák között és ilyenkor fehér virágosó hullott a kis ház ablakára.

Egyedül!...

És ez így lesz ezután mindig, mindig! Mit ér az, hogy a gyermekek alig ötven lépésnyire tőle, itt vannak mellette, mellette igen, de nem *vele*. Más a gondolkozásuk, más a céljuk, más az örömük, bánatuk, ér-

deklódésük, még ha egy házban maradtak volna is, lényegében egyre ment volna. Egykét árnyalat különbség, ez az egész. Ebben a kis elhagyatott házban szembeötlőbb az árvasága, de odafönt sem lett volna kevésbé egyedül... Óh dehogy, sőt! Ez hát az élet...

És még mennyi van hátra, én Istenem! Lehet hús, lehet harminc esztendő is, minden vágy, minden cél nélkül! Ha legalább volna, akivel a mult emlékeit lehetne föl-idézni. De kivel? Az öreg Tömörkényivel? A tiszteletessel? Óh azok csak cimborái voltak Jánossynak, mit értenek azok az ő bánatához. S az asszonyok? Egy se volt közöttük, akihez igazán vonzódott volna. Alapjában nagyon jó lelkek, (de ki nem jó alapjában?) de azért egytől-egyig csak olyan szárnynyirbáló, himpor letörlő asszonyok azok, amilyenekkel a magyar vidéki kisváros sivár légkörében olyan gyakorta találkozunk.

Jánossyné az elmúlt napok alatt tapasztalhatta, hogy akkor volt igazán egyedül, amikor velök kellett lennie...

Egyedül!... Ejh! ezt is meg kell szokni, mint ezt a nagy csöndességet itt ebben

a kis kerti házban. Be csúful sír, rí a szél a fák között, mintha nem is tavasz volna... És mi lesz majd télen, mikor a hó befujja a kertet, gondolta a virághullástól fehér útra nézve, talán egészen be is temeti majd ezt a kis házikót... És az özvegy úgy érzi, mintha illatos akácvirág helyett már is fagyos kis hópelyhek hullának, körülötte, fölötte, mindenütt, hogy lassan-lassan betakarják, eltemessék őt magát is...

— Be jó is lenne! — sóhajtja fejét kezére hajtva. — Aztán befordul a szobába, hogy a gyufát és lámpát megkeresse.

— Hová tehették?... — tűnődött, ide-oda tapogatva, — nem lelem, ej no, Pali azt mondta, hogy csengőt csináltatott a konyha-hoz, merre is van, itt... igen itt...

De csak nem jött a hívó szóra senki.

— Biztosan nem jól rakták föl, azért nem szól, — mondá Jánossyné és lassu tétova lépéssel a ház felé indul.

De már ott nyugodni tértek, legalább a szobákba vezető ajtó kulccsal volt bezárva, s ezért az özvegy csak a konyha ajtaján zörgetett be.

— Hogy hová tettem a lámpát? — felelt

kérdésére egy álmos hang. — Azt hiszem, bent maradt az ifjur szobájában, de már oda ma nem lehet bemenni! — hanem tessék ezt a mienket elvinni la, mára ez is jó lesz a méltóságának. — S ezzel egyrémségesen kócos kis tömzsi szolgáló, látható rosszkedvvel, nyújtott feléje egy fekete lánggal füstölgő „fotogén“ lámpát. Jánossyné meglepetve nézett reá.

— Hozd le, — rendelte a kis ház felé mutatva.

— Már hogy én? — pattant föl a kis szolgáló, szemtelenül csodálkozó arccal, de aztán meggondolta a dolgot. — Jól van, hát leviszem, de a méltósága is hagyhatná a szegény népet nyugodni!...

Jánossyné szótlánul vette ki kezéből a lámpát és ment vissza a kis házikó felé, nem annyira a kezében tartott fénytől, mint inkább az útra hullott fehér virágoktól vezetve.

— Talán mégsem kellett volna abban megállapodni, hogy ezután közös legyen a cselédségünk, — töprengett. — De mikor az asszonyka olyan kedvesen csicseregte, hogy csak azért ajánlja ezt, „hogy a jó mamának ne legyen velök vesződése“ ...

Mégis jobb lett volna a Julis ajánlatát elfogadni. — A Julisét. — Hol van az most? Hiszen másodszor is kiűztem a házból! De Pali akarta így, — mondogatja, — a kicsi, a gyerek — és még most is feledi, hogy mostohafia régen kinőtte már ezeket a jelzőket. Mikor hazajött, rögtön elmondták neki, — persze! — hogy anyját ki ápolja s a fiu nagyon megharagudott, — nagyon! . . . — És azért mégis szeliden, jó szóval, — mert mindig olyan jó is volt hozzám, — kérni kezdett. — Igen; — nem durva, indulatos szavakkal, de egyenesen a szívemhez beszélt, amikor bebizonyította, hogy a Julis jelenléte: szégyen; s hogy a fiatal asszony nem szívhat egy levegőt azzal a . . . és ekkor megfogta mind a két kezemet és százszor is megcsókolta és biztosított, hogy ezentúl ők fognak ápolni, ők fogják kedvem keresni és én hajtottam a szavára. Csodálatos, hogy mennyire hasonlít az apjára, mikor mosolyog! — és ajtót mutattam Julisnak! . . . Miért? A multért? — Óh Istenem, — az olyan réges-rég volt, hogy talán már igaz sem volt! . . . Aztán kinek mi köze hozzá! Hát akkor miért? . . . Mert úgy illik?! . . .

Ha Olivér tudná, hogy én most itt ülök ebben a rozoga kis házban, egyedül, vajjon mit szólna hozzá? . . . Mit mondana ahhoz, hogy az ő bárónője így el van hagyatva? — De mit is beszélek?! . . . Ugyan már miért volnék elhagyatva! Azért, mert a fiatalok szeretik az életöket a magok kényöködők szerinti élni? . . . nevetséges! — jól teszik! . . . Én is úgy tennék az ő helyökben, — úgy én! . . .

Hanem azért alig várta a reggelt, hogy legalább madárcsicsergést halljon . . . És ez így ment napról-napra, napról-napra. Csöndesen, békésen, de milyen egyformán, milyen árvaságban.

A nyáron át még csak elcsoszogott az idő valahogy. Egy-egy szomszéd jött el, vagy a fiatal asszony hozta le a horgolását és ilyenkor a bárónő boldog volt, hogy remek kis főköttők, roppant szövevényes ujjasok mintáira tanította őket.

De az ősz beálltával ennek is vége szakadt. Az asszonyka most már használatba vehette ama főköttőket és ujjasokat, a bárónő pedig gyöngélkedni, köhögni kezdett, mint minden évben s ezért ő sem hagyhatta el a szobáit.

És lassan-lassan elérkezett a tél is. A kis

hideg, fehér hópelyhek elkezdtek szállingózni, hullani, pici fehér csillagokkal hintve tele azt az eget-földet betakaró nagy szürkeséget. És Jánossyné csendes megadással nézte, mint lepik el a kert utait, hogyan tapadnak az ajtóra, ablakra, mintha csak őt akarnák elzárni a külvilágtól...

Messziről gyöngén ostopattogás, csengetyűszó hangzott. Szánkáznak — gondolta az özvegy, érdeklődéssel figyelve, aztán kicsinylőleg nézett a frissen esett hóra.

— Az volt a szánút, az, amikor mi esküdtünk, — suttozta. — Hogy repültünk!... Nem is emlékszem, hogy azóta olyan szánút lett volna, mint az. Nem, nem is volt... De ezt a viláért sem mondanám Paliéknak, mert nem hinnék el. Egymásra néznének és mosolyognának, aztán mind a ketten össze-vissza csókolnák a kezemet, nehogy megharagítsanak, de azért még sem hinnék, amit mondok. De kit is érdekel az én beszédem? Kit?

És ismét föltámadt az egyedüllét érzete, a szívet-lelket fagyasztó érzés, amely annyiszor kinozza a férje halála óta s ami ellen hiába védekezik bölcselkedéssel, jó szívére erőszakolt okoskodással.

— Nem, ezt nem lehet így kibírni, ennek a kihalt csendnek véget kell vetni, különben megőrülök, — zokogja, fejét a szék párnáiba rejtve, — véget, — de hogyan?

És ime, az ajtó nyikorogva nyílik és Csécse Julis lép be rajta, kezében kosárral, hóna alatt nagy, nagy batyuval. — Meggyújtsam a lámpást? — kérdi egyszerűen, mintha soha sem is ment volna el innen.

— Ugy-e itt maradsz? — kérdi a bárónő felelet helyet, és mindkét kezével magához vonja a Julis asszony karját, mintha soha sem akarná többé elereszteni.

Julis pedig nem is felel, csak rábólint a fejével, aztán — éppen mint hajdan, — elkezdi a szobában járni, rakosgatni, tüzet igazít, vizet forral.

Óh be jó azt hallani, látni! Mintha csak új élet költözött volna vele a házba.

— Miért ne ülnél mellém? — biztatja a bárónő és helyet csinál neki a kanapén.

— Csak tessék maradni, én ide ülök a kis padkára, — feleli határozottan és a kályha mellé húzódik.

— Hogy tudtad, hogy ma nincs, aki nekem vacsorát főzzön? — kérdezte a bárónő.

— Hallottam, hogy eklézsia-bál lesz és ezért gondoltam, hogy valamennyi cseléd megbolondul, — felelte vállat vonva. — De különben is eljöttem volna, mert Ő úgy rendelte.

— Ő? . . .

— Igen, a tekintetes úr életében is mindig azt mondta, — az Isten nyugosztalja, — hogy „Te benned bízom, tudom, hogy te nem fogod elhagyni, ha mindenki elhagyja is.“ Most meg, amióta meghalt, nincs olyan éjszaka, hogy ne róla álmodnám . . . A mult éjszaka is eljött, karján a kis Piroskával és azt parancsolta . . .

— Mit? Mondjad! óh mondjad csak, — biztatja a bárónő, mert olyan jól esik, hogy van valaki, akivel meglophatja ezt a csúf, sivár jelent és mind arról beszélhet, ami volt.

Hogy azt a valakit Csécse Julisnak hívják s hogy az volt az, aki miatt első nagy csalódása keserves könnyeit sírta, mennyire eltörpül azzal a gondolattal szemben, hogy Julis azokat mind-mind ismerte, akiket ő szeretett. Hogy Csécse Julis egy darab a fiatalságából, a *multból* . . .

— Mondd csak, beszélj csak! — sürgeti és szemei új fényre gyulnak.

Künt hull a hó. Lassan-lassan mindent ellep, beborít hideg, fagyos takaróval, de ott bent, a kicsiny kerti házban, feledik a hidegséget. Vígan pattogó tűz röpke világánál két korán megöszült öregasszony ül ott együtt és beszélnek, mesélnek egymásnak, hol volt, hol nem voltról, — elmúlt jó időkről . . .

Országos Széchényi Könyvtár

Egy keringő

Országos Széchényi Könyvtár

A kis Mimi comtesse első báljára készül. Izgatottsága ráragadt a mamára, papára, de még a nagypapára is, ki csak azért szánta reá magát a fáradságos hosszú útra s mozgult ki messze szepesmegyei kastélyából, hogy ő is gyönyörködhessék unokája első „illuzió“-ruhájában.

Az öltözködés mondhatni már reggel megkezdődött, midőn a túlságosan igénybe vett fodrász megfésülte a kicsikét. Szegényke! Azóta alig meri fejcskékjét félrefordítani, nehogy kár essék a művészi coiffureben.

Végre a ruhára kerülhet a sor. Dehogy engedné meg a grófnő, hogy azt a hópelyhekkal behintett kis fehér ruhát komorna adja rá a leányára! Az ő szerető kezei sokkal jobban tudják, érzik, hová illik legjobban az a csokor, az a virág! De az egész toillettenek nagypapa adja meg díszét azzal

a két sor keleti gyönggyel, melyet saját maga csatol fel — babráló ujjakkal, óvatosan vigyázva unokája gyermekes vékony nyakára; s aztán önelégülten hátrál két lépést, hogy kellő távolból ítélje meg a „hatást“.

Mind a hárman megegyeznek abban, hogy Mimike nagyon, nagyon aranyosan néz ki.

Pedig Mimike nem szép. Idegen ember talán — csúnyának is nevezné.

De Istenem! Mennyire elcsodálkoznék az egész grófi család, ha ezt nekik valaki megmondaná! Az ő szeretetök prizmáján keresztül nézve, Mimike a legszebb a világon. Hogyne? Hiszen ő nekik mindenük! Számos gyermek közül az egyetlen, ki életben maradt, s oly jó, oly önzetlen, csupa kedély, csupa szerénység. Csoda-e hát, ha a szülői szeretet a belső tulajdonságoktól a külsőt is megszépítve látja?

Mennyi édes tervet is szőttek bástya-övezte kastélyuk magányában arra az időre, midőn Mimikét a világba fogják bevezetni. Ő maga is alig várta azt a percet, s számtalanszor unszolta anyját, beszéljen neki azokról a rég lezajlott estélyekről, hol a

mama volt a legünnepeltebb szépség. Kicsi szíve be sokszor megdobbant, elgondolva, hogy nemsokára ő is ott fog táncolni a fényesen kivilágított termekben, s hogy most már az ő fülébe fognak suttogni édes bókokat, mint hajdan a mamának tették.

S mint napsugárhoz szokott ibolya nem is álmodik a fagyról, mely egyszerre csak meglepi, elhervasztja: úgy a szeretethez szokott Mimike sem sejtette ama könnyörtelen dér létezését, melynek neve — közöny.

Mily boldogan ugrott bele a hintóba, mely szikrázva robogott az „Európa“ kapuja alá; mily szívrepesve követte anyját a virágokkal díszített lépcsőkön fel abba a szép oszlopos terembe, mely annyi éven át volt a magyar főnemesi ifjuságnak az, ami a kereszténynek Názáret, a mohamedánnak Mekka, s a csillagásznak Ferro-szigete; mert ide vezetett vissza minden boldogító emlék, itt ébredt annyi remény s innen indult ki minden kezdet és minden — számítás!

Mimi comtesse kíváncsian nézett körül. Mindenütt tegnap óta ismert arcok, de amelyekkel máris annyira megbarátkozott! Köszöntését mindenfelől mosolylyal viszonozzák. Irma grófnő szívélyesen int neki,

hogy lépjen közéjük, s íme, ő is ott áll abban a hosszú félkörben, mit a táncosra váró szépek képeznek.

Gyurka báró — a főrendező — egymásután remorquirozza a bemutatandó urakat, harsány hangon nevezi meg a címmel bírókat s érthetetlenül hadarja azokét, akiknek legfeljebb öt pontos korona díszleg a zseb-kendőjük csücskében.

Aztán megkezdődik a tánc. Eleinte csak két-három pár kering, csendesen, mintegy kötelességszerűen; meglátszik rajtuk, hogy nem multság kedvéért jöttek ide, hanem inkább unalomüzből. Hanem aztán a fiatal vér lassanként mégis felpezsdül és lerontja a blazirtság korlátait.

Megindul a jókedv, az animo.

Mimike előtt is sorra hajlonganak az imént bemutatott táncosok, mindenik elviszi egy-egy fordulóra s mivel sokan vannak, az első keringő alatt alig van ideje anyját szemeivel fölkeresni s lopva belenézni a mellette el-elmaradó nagy tükrökbe, melyek annyi boldogságot sugárzó arc mosolygását adják vissza.

„Első négyes!”

Mimike szíve erősebben kezd dobogni:

még nincs táncosa! Mellette ritkulni kezdenek a helyek. A táncosok egyenkint jönnek párjaikért, Mimiért senki!... Remegés fogja el. Istenem, mi lesz? De végre, végre — íme itt jó Gyurka báró (ki nagy vitatkozás után elő bírta vonszolni nagybátyját a kártyaszobából); s még éppen annyi ideje van, hogy Mimikének bemutassa a jó öreg urat s aztán mindnyájansietnek beállani a kezdődő táncba.

„Véletlenség“, gondolja magában Mimike, „bizonyosan későn jöttünk a bálba, mikor már mindenki foglalkozva volt...“

S eszébe sem jut, hogy más oka is lehetne e kis mellőzésnek.

Újra keringő.

Mimike ujjongani szeretne örömében. Hiszen ez a „Dunári!“ Az ő legkedvesebb keringője!... Mennyit játszta otthon, elképzelve, mint fog ringó, játszani ütemére végigsiklani a tánctermen. Ki tudja, talán az Ő karján!... „Ő?!“ Meglehetősen homályos fogalom előtte, mivel még soha sem látta, de ábrándozásai közepette szerette elképzelni, hogy éppen kedvenc keringőjét hallva, fogja Őt először megpillantani.

S alig hallja az első ütemet, máris kíváncsian néz körül: ki lesz az, ki érette jó?

Még senki! . . . De majd itt lesz mindjárt, gondolja magában, s most gyermekes babonaságból behunyja szemeit, erős elhatározással, hogy csak akkor nyitja föl, ha már fülébe csendül a bűbájos fölhívás. De a babona kárba vesz. Nincs, nem jön senki.

A lányok körülötte mind táncoltak már, pihegve, kimelegedve állnak körülötte, Irma comtesse mosolyogva kiáltja a közeledő táncosnak: „ötödik,“ s kering tovább a szerencsésebb „első“-vel. S Mimikéért végre sem jó senki, — elfeledték! A zene elhallgat. Mimike könytől égő szemmel néz társnői kipirult arcára, s bár úgy érzi, szégyen ezt bevallani, de szíve keserősége túlkiált minden más érzést, s ő Irma grófnéhoz hajtván vértelen halvány arcát, végtelen fájdalommal fakadt ki:

— Lásd, ez legkedvesebb keringőm és senki, senkisémmel vitt el egy fordulóra sem!

Szegény kis Mimi comtesse! Eddig a szeretet úgy vette körül, — védte, óvta szívét, mint finom gyapot göngyöli a törékeny velencei üveget s most egyszerre, midőn legvédtelenebb, mert legközelebb képzelte a boldogságot, kell, hogy ütést kapjon, megsérüljön.

Később láttam Mimikét, amint anyját követve elhagyta a termet.

Minő szomorú kivonulás!

Fejére mélyen le volt vonva a csipkekendő; vállát felhúzta, mint a madár, mikor fázik s volt valami bizonytalan tétova lépésében, mi a rekeszbe zárt s bűvő helyet kereső őzre emlékeztetett. — Vissza se nézett, s mégis — fogadni mernék — minden utána pillantó szem tekintetét *érezte*, mintha megannyi forró bélyegző mélyedne a hátába.

Pedig azok a szemek valószínűleg csak gépiesen néztek utána, anélkül, hogy tudomásul vették volna e kétségbeesett menekülést, — mert ugyan van-e kegyetlenségében oktalanabb valami a közönynél? Nincs. Nem létezik, — hiszen a közöny mindig gondolathiányból ered.

De vajjon később, jutott-e valakinek eszébe szegény kis Mimikét megvigasztalni? vajjon az a nevető, vigadó társaság gyanítja-e, hogy egyszer, gondtalan táncolása közben, egy boldogságra vágyó, boldogságot kínáló kis szívre taposott könyörtelenül?

A hős

Országos Széchényi Könyvtár

— A bácsi, a bácsi! mindig csak a bácsi!
— mondta Ilma bosszusan. — Végre is nem lehet mindnyájunk életét az ő kénye-kedve szerint berendezni!

— Az Istenért Ilma! hogy mondhatasz ilyet! — kiáltá Iréne őszinte megbotránkozással. — Éppen olyan jól tudod, mint én, hogy mennyivel tartozunk neki. Nélküle senki sem tudná, hogy van egy család, melyet Sallanghynak hívnak . . .

— Les peuples heureux n'ont pas d'histoire, — idézte Ilma vállatvonva. — És ha azért a kis dicsőségért, amit a névnek szerzett, nekünk ennyit kell szenvednie, akkor igazán okosabban tette volna-e Józsi bácsi, ha névtelen hős marad . . .

Iréne lángoló szemekkel mérte végig idősebb nővérét, aki ilyen tiszteletlenül mert beszélni a család bálványáról:

— Különben nem is tudom miért beszélek veled ilyesmiről, — vetette oda ingerülten, — hiszen amióta férjhezmentél, előtted már, látom, semmi, de semmi se szent!

— Sőt ellenkezőleg, — nevetett Ilma, — de nem látom át, miért sorozzam az ereklék közé a Józsi bácsi falábát? A mióta élek, rettegtem a kopogásuktól, mert mindig előhírnöke volt az unalomnak, csalódásnak, vagy büntetésnek . . .

— Óh, Ilma! ne . . . ne beszélj így! Ha szigoru volt is velünk néha, de ennek ellenében milyen kedves, milyen szeretetreméltó tudott lenni és mennyi feledhetetlen emléket köszönünk neki. Hát nem emlékezel már arra, amikor mellette ülve órákig hallgattuk harci élményeinek elbeszélését? . . . Mered tagadni, hogy ő növesztette meg a gondolatunk szárnyát! Istenem! milyen sivár lett volna gyermekkorunk, ha ő nem népesíti be képzeletünket a Garibaldi-monda dicső alakjaival.

— Ebben igazad van, — hagyta rá Ilma meggyőződéssel, — Józsi bácsi, a *mesemondó*, örök hálára kötelezett téged is, engem is, de ez még nem ok arra, hogy Józsi bácsi valóságos kis istennek képzelje magát ennél a háznál.

— Édes Ilma, vannak kérdések, melyek fölött veled nem vitatkozom, — felelt Iréne fagyosan. — Én úgy vélem, hogy aki egy egész családot kiragadott az ismeretlenségből, még pedig azáltal, hogy nevét — a saját hősi vérével! — beleírta a világtörténelem legfényesebb lapjára . . .

— Ebben is igazad lehet, — vágott szavába Ilma. — Csakhogy én meg azt tartom, hogy kevesebb dicsőség, de több szabadság igen ráférne erre a háznépre! . . . No jó, egy szót se szólok többet, legalább Józsi bácsiról nem, hanem most beszéljünk komolyan, nagyon, nagyon komolyan, — mondta hugát megcirógatva. — Ma este vendéget várok: Maár Lászlót . . . Eljössz?

Iréne azonban felelet helyett egyszerre csak a nyakába borult és mialatt csókolta, ölelte, folyton csak azt suttogta, hogy: te édes, te édes! . . .

Ilma végre is kibontakozott az ölelő karokból.

— Hát már nem haragszol? — kérde nevetve.

— Óh te csunya! te rossz! te örökké csúfolódó! — duzzogott Iréne, — szinte bánom, hogy elárultam titkomat.

— Vajjon? — kérde Ilma, mialatt csak félvállról s szeme sarkából nézett nővérére.

— Óh ne légy olyan nagyra, — ha éppen akarnám, Laci ide is jöhetne.

— Iréne!... hálátlanság a neved! — fenyegette meg Csornayné tréfásan, mert tapasztalatból tudta, hogy milyen nehéz a Sallanghy-házhoz vendégeket hívni, tekintve, hogy az öreg Józsi bácsi már este féltízkor — szó szerint — kinézi a látogatókat, nappal meg annyira elfoglalja az egész háznépet, — kit felolvasónak, kit sétáló társnak, kit pedig egyszerűen hallgatóságnak rendelve maga mellé, — hogy teljes lehetetlen egy szabad percre számítani.

— Valld be, — faggatta Csornayné a hugát, — valld be, hogy László még sohasem volt itt nálatok.

— Igen, volt! — Még pedig nem is olyan régen...

— Amikor Józsi bácsi Torpágyra rándult?! — okvetetlenkedett Ilma. — De apropos! — tette hozzá, — mi van...

— Torpágyival? — vágott szavába Iréne és hangja önkénytelenül érdeessé vált. — Egy idő óta csaknem mindennap itt van. A bácsi emlékkiadását rendezi.

— És a Sallaghy Iréne szemeiben gyönyörködik — nemde?

— Azt nem tanácsolom ennek a sívár-lelkületű hetyke úrfinak! — kiáltotta Iréne fejét hátra vetve, — de kérlek, ne beszéljünk róla, tudod, hogy ki nem állhatom.

Csornayné részvétellel nézett hugára:

— Vigyázz magadra, Iréne! — Azt mondják, Józsi bácsi nagyon megszerette.

— Lehet. De ...

— De ... de, ne feledd, hogy te vagy a legkedvesebb unokahuga és főörököse.

— Óh! Ez még éppen nem biztos! Hanem akkor se látom a két dolog közti összeköttetést.

— Az összeköttetést? És hátha a bácsi éppen csak azt keresné, mi lenne?

— Ugyan Ilma! Különben, ha Isten is úgy akarja, nemsokára mint a László menyasszonya fogok a bácsi magas színe elé járulni.

— Tudja már?

— Ki? a bácsi? ne ... nem! Olyan nehéz az ilyesmiről beszélni! Veled, az más, de a bácsival! ...

— Aki egész életében falábanak a hősi magasztáról nézett le minden emberi gyarló-

ságra, főképpen pedig a szerelemre! . . . — dűnnyögte Ilma, az ő saját mátkaságának keserű emlékeivel szívében. De hangosan csak azt mondta, hogy: — Csak aztán hátlatlanságnak ne vegye részedről a titkolódzást! . . .

— Nagyon, nagyon fájlalnám, ha annak venné, — mondta Iréne, — de nem bírnám magamat rávenni, hogy szóljak, kivált mióta az a kiállhatatlan ember folyton mellette van.

— Torpági? Igazán csodálatos! Eddig azt sem hallottuk, hogy a világon vannak, s most, amióta „az önkénytes száműzetésből“ megjöttek, — mert, ugy-e? így nevezi a vén Torpági Amerikában töltött éveit? — nos, azóta, mintha ki lenne cserélve a bácsi.

— Ugyan kérlek! természetes, hogy egy bajtársának örül, ha negyven esztendő múlva végre viszontlátja . . .

— Örül, örül! . . . azért nem szükséges a gondolatát is lesni, valósággal kiszolgálni, mint ahogy Józsi bácsi teszi. És éppen ő, aki eddig az egész világtól elvárta, hogy térden állva bámulják és szolgálják, mint valami indus istenséget.

— Én sem értem eljárását! de mindegy, a fő: hogy . . .

— Ma este pontosan ott légy a vacsoránál! — vágott szavába Ilma, aki a következő pillanatban már keztyüsen, kalaposan állt a tükör előtt. — Így ni! — határozta el, mialatt műértőn igazította meg a prémes fölvevőjét. — Most pedig sietek haza. De aztán el ne maradj!...

— Ott leszek! — felelt Iréne, még egyszer megölelve nővérét. — Egyelőre azonban, megyek a bácsinak felolvasni.

— Brr! — kiáltá Csornayné és hirtelen mind a két vállát felhúzta, mintha egy hideg zuhany fenyegetné. — Már azért is bölcs gondolat volt tőlem, elkerülni a háztól! — határozta el végtelen komolysággal. — Neked is azt mondom, Iréne: igyekezz férjhezmenni, különben idő előtt megöszülsz.

— Igyekszem, igyekszem! már mint arra, hogy mielőbb a Laci felesége legyek, — nevetett Iréne boldogan, aztán sietett az öreg Sallanghy József lakosztálya felé.

— Bocsásson meg, édes bácsi! — mondta, amint benyitott, — de itt volt Ilma...

— Aki megint nem jött be! — zsörtölődött Sallanghy, hanem aztán egy bölcs engesztelődésével tette hozzá: — De nem baj. Ki mint vet, úgy arat.

Iréne azonban jobbnak látta ezt felelet nélkül hagyni, jól tudta, hogy nagybátyja ismét a végrendeletére céloz. Az öreg úr ugyanis nap-nap mellett annak a megírásával foglalkozott, de valóságos Penelope-munkát végezhetett, mert elég volt egy kissé türelmetlen arckifejezés, vagy egy türelmetlennnek vélt szó, hogy Sallanghy legott fenyegetésre fogja a dolgot:

— Kodicilt írok! — kiabált ilyenkor, legkivált, ha a bűnös Csornay Ilma volt, akit sohasem szeretett; és ezt addig-addig ígérgette, míg két nap előtt csakugyan hivatta ügyvédjét, hogy végintézkedéseit sürgősen megváltoztassa. De nem csoda, mert ezúttal Ilma valóban olyasmit talált mondani, amitől saját maga is megijedt: azt, hogy Velencében tanuja volt egy marsalai hős temetésének, de a halott, biztos számítás szerint éppen a négyezernyolcszázadik volt a híres — ezerből!

Ilyet az öreg Sallanghynak mondani! akit negyven év óta az egész Magyarország azért tisztel, mert ő volt az első abból az ezerből!...

Ilma tehát körülbelül tisztában volt azzal, hogy a bácsi félmilliónyi vagyonából

ezután egy krajcárra sem számíthat, de némileg vigasztalta az a tudat, hogy Iréne lesz a főörökös. Hogyne! mikor a bácsi olyan nagyon szerette!

— Ez az én kis Desdemonám! — mondogatta Sallanghy József, ha fiatalabb hugáról beszéltek és mindjárt meg is magyarázta, hogy miért hasonlítja Irénet a szép velencei leányhoz: — Mert olyan áhítattal hallgatja multom emlékeit, mint Desdemona az Othello hőstetteinek elbeszélését. És — tette hozzá átszellemülve — ha összehasonlítanánk élményeinket, igazán nem is tudom kinek az élete volt csodálatra méltóbb, a móré, vagy az enyém?! Hány csatában voltam! Hányszor néztem farkasszemet a halállal? Istenem, ki tudná azt számon tartani?! És most itt vagyok, — sóhajtott. — De hogy?! Bénán! betegen!

— Kedves bácsi! — felelte ilyenkor Iréne, — nem képzeled azt maga, hogy milyen boldogság nekünk, ha magát itt ápolhatjuk, kényeztetethetjük annyi viszontagság, annyi szenvedés után!

— Szenvedés?! — sóhajtott a bácsi égre emelt tekintettel. — Szenvedés!... Hej! azt csak én ismerem! Én, aki első voltam Mar-

salánál! de lám! oh sors kegyetlensége! midőn diadalittasan vezetném társaimat az ütközetbe, a dicsőségbe, akkor! éppen akkor terít a földre egy ostoba golyó! Akkor!... Engem!... Felugrottam! még léptem egyet-kettőt, még volt erőm, hogy remegő kezemmel megmutassam az irányt, merre rohanjanak, de aztán összerogytam, s eszméletem vesztve maradtam ott, az ürömbokrok között.

— Ne panaszkodjunk édes jó bácsikám,
— vigasztalta Iréne. — Hiszen az Isten megengedte, hogy előbb tíz más ütközetben győzelemre vezesse társait!...

— Igaz, igaz, — sóhajtott Sallanghy József.
— Óh Solferino! Magenta! De hogy éppen Marsalánál kellett összeroskadnom... — és ezen emlékek hatása alatt lassan, lassan beledolgozta magát a lelkesedésbe, úgyannyira, hogy ilyenkor minden alkalommal újabb és újabb részletek jutottak felszínre, mígnem Torpágyi Pista alig győzte a sok toldalékot az emlékiratokba iktatni.

Igaz, hogy Iréne némi asszonyi furfanggal mindig azon igyekezett, hogy ezek a följegyzések mentől nehezebb feladatot képezzenek az önkénytes íródeáknak, mert

akkor egy időre mentve volt a Torpági Pista udvarlásától.

— Nem tehetek róla! — határozta el most is, midőn bátyjához belépve ismét ott találta a fiatalembert az íróasztalnál. — Nem tehetek róla, gyűlölöm. Van valami a hangjában, ami minden idegszálamat guzsba kötözi. Aztán az az öntelt mosolygás, az a hetyke föllépés, mintha mindig azt mondaná, hogy: csak akarnom kell, és enyém lesz ön, szép Iréne kisasszony... Hát azért se! Nem is tudom, mit szeret rajta a bácsi olyan nagyon. Hogy az öreg Torpági a bajtársa volt? Istenem, hát ez ok? Megesnék bele, ha minden bajtársának a fiát szeretni kellene. Különben, mit bánom? A fő, hogy én nem szeretem, ezen pedig már senki sem változtathat, mert akárhogy imádom is Józsi bácsit, de Laci, csak Laci marad!... — és ezzel a bölcs érveléssel fölfegyverkezve, még talán mosolygott is, midőn Torpági Pistát üdvözölte.

— Így van jól! — gondolta magában az öreg Sallanghy József és megelégedetten pislogott a fiatalok felé, majd miután egy darabig izgatottan simogatta hosszú fehér szakállát, Irénehez fordult:

— Ma nem lesz felolvasás, — határozta el, azzal az ő ellenvetést nem ismerő zsarnok, de mégis végtelen kedves mosolyával, melyről még Ilma is kénytelen volt beismerni, hogy nemcsak harcképtelenné teszi az embert, de egyszersmind le is fegyverzi. Iréne megkönnyebbülve állt fel helyéről. — Egy órával hamarabb lehetek Ilmánál, — gondolta, de nem soká örülhetett, mert a bácsi tovább osztogatta parancsait:

— Desdemona, te itt maradsz, — rendelte, hugát ülésse kinálva meg s ezzel Iréne tisztában volt azzal, hogy az öreg úrnak valami komoly beszédje lesz vele, mert tapasztalásból tudta, hogy ezt a nevet csak akkor kapja tőle, ha különösen kell figyelnie a mondandókra.

— Te pedig, édes fiam, — folytatta Sallanghy s Torpágyinak kezét nyújtott, — nagyon leköteleznél, ha elmennél a könyvkereskedésbe és megszerezned számomra a Kossuth emlékiratának második kötetét, de nézz föl még ma, mielőtt vacsorálni mennél, lehet hogy valami nagyon érdekeset üzenhetek atyádnak . . . Mit? azt most nem mondhatom. De majd gyere vissza. Érted?

És Irénének úgy tetszett, hogy a két úr egyértőn nevetgél egymásra, de nem tulajdonított ennek semmi fontosságot, annál is kevésbbé, mivel minden szívverésével arra a boldog viszontlátásra gondolt, amely ma este az Ilma kis világoskék boudoirjában várakozik reá. Ezért neveltségesen összeijedt, amidőn az öreg úr rászólt: Iréne! . . .

— Parancsoljon, — kiáltott, mintha álmából ébredne.

— Milyennek találod te ezt az én fiatal barátomat? — kérdezte a bácsi nyugodt, megfontolt hangon.

— Aki most elment? Óh, — egyszerű a felelet: kiállhatatlannak.

— Úgy? Lám, lám, — nevetett Sallanghy s megfenyegette Irénet. — Nem is hittem, hogy ilyen gyorsan haladjunk a célhoz. Mert ugy-e, a fiatalok nyelvén szólva, ha egy olyan szép kis leány mint te, azt mondja egy olyan csinos fiuról mint Torpágyi, hogy: kiálthatatlan, az annyit jelent, hogy: szeretem . . . mi?

Irén gondtalanul fölkacagott.

— Ebben az esetben igazán, de igazán nincs semmi furfang a beszédemben és

akár meg is esküszöm rá, hogy Torpágyi Pistát ki nem áll...

De nem végezte be mondókáját, mert az öreg úr komolyan, mereven szegezte reá bozontos szemöldök alatt égő fekete szemét.

— Iréne! — kiáltá, — hátha én azt kérem tőled, igyekezz megszeretni?!

— Az, nem lehet bácsi! — felelt Iréne egy elkényeztetett gyermek biztonságával, aztán komolyabban folytatta: — Végtelenül sajnálom, ha ezzel haragját magamra vonom, de...

— Talán mást szeretsz? — dörmögte Sallanghy váratlan fölindulással; és falábát kopogtatva, ingerülten járkálni kezdett a szobában.

Irénenek önkéntelenül Ilma jutott eszébe. Vajjon ezután nekem is csak büntetést és csalódást hirdet ez a messze hallható, keletlen kopogás? kérdezte magában, de megvigasztalódott. Ejh mit! gondolta, néhány hét és kívül állok a hatalmuk vonalán. Ha egyszer a Lászlóé leszek, hiszem, tudom és reménylem, hogy éppen úgy fogom az itthoniakat szeretni, mint azelőtt, de csak: mert így esik jól s nem azért mert muszáj.

— Édes bácsi! — mondta hangosan,

az öreg úr mellé sompolyogva. — Haragszik?

Sallanghy egy percre megállt sétájában, aztán fürkészően nézett hugára.

— Ki az? — kérdezte szigorun.

Iréne lángoló arccal, de boldog biztonsággal adta meg a választ. Hanem a másik pillanatban már minden egyebet feledve ugrott bátyjához s két fiatal karjával átölelve az öreg urat, a legközelebbi karszékhez vonszolta.

— Rosszul van? Én Istenem, mi lelte? Bácsi, édes jó bácsi, — suttogta halálra ijedve, mert Sallanghynak elfehéredett a szája széle s kínosan ziháló lélekzettel roskadt a karosszékbe. — Hivassak orvost?

Sallanghy azonban alig láthatóan nemet intett, sőt elgyöngült kezével a huga ruhája szélét is megragadta:

— Nem kell senki, csak te, — hebegte nehezen forgó nyelvvel. Kis vártatva még azt is hozzá tette, hogy: — Legjobb is lesz nekem meghalni!...

Iréne kétségbeesve nézett reá:

— Miért? de miért? Óh bácsi, engedjen, hogy segítséget hívjak!

Sallanghy azonban szárnyaszegetten vállat vont.

— Iréne?! — mondta aztán csaknem könyörögve: — Nem jól hallottam, ismételte. Ki az a másik? . . .

— Maár László, — felelt a leány minden aggódása mellett is boldogan föllángoló szemmel.

Sallanghy félig lehunyt szempillája alól figyelt hugára. — Derék ember? — kérdezte.

— Az!

— De szegény?

— Nem tudom.

— Iréne! Gyermekkorod óta mindig azt mondtad, hogy csak ahhoz mégy férjhez, akit én választok neked!

— Édes, édes bácsi! — nevetett Iréne tettetett vígsággal. — Az akkor volt! ilyesmit az ember csak addig beszél, amíg el nem jó az igazi!

— És ha azt mondom, — suttogta a bácsi, nehezen küzdve a szavakkal, amit kimond, vagy az érzelmekkel, melyek mondatták, — ha azt mondom, hogy csakis akkor hagyom reád a vagyonomat, ha ahhoz mégy, akit én akarok?

Iréne mosolyogva emelte ajkához nagybátyja kezét:

— Gazdaggá akkor tett, amikor szívembe

ojtotta a lelkesedést és azt a kincset most már saját maga sem veheti el tőlem. De... bácsi?!... maga újra elsápadt, az égre kérem, engedje, hogy csöngessek.

— Nem, — felelt az öreg határozottan. — Hanem, Iréne, annak a multnak a szentségére kérlek, hallod gyermekem, kérlek, könyörgök, — mondj le Maárról.

— Kedves bácsi, — szólt Iréne, mintha egy makrancos gyermekkel volna dolga. — Most pedig maga lefekszik és nem fog semmire, de semmire se gondolni, csak arra, hogy mentől hamarább az én édes, jó, mese-mondó bácsim legyen újra.

Sallanghy türelmetlenül rázta apostolfejét.

— Nem, — ne hidd, hogy félre beszélek, — suttogta izgatottan. — Nagyon is jól tudom, hogy mit mondok és mivel kérésemet tudomásul nem veszed, mondok még valamit: azt, hogy megölsz a konokságoddal.

— Én? ... én, a bácsit — és Iréne szenvedélyesen zokogni kezdett. — De mit kíván? hogy ne menjek ahhoz, akit szeretek, aki szeret! És miért?

— Mert az öreg Torpágyinak szavamat

adtam, hogy a fiához adlak, — nyögte ki Sallanghy el-elhaló lélekzettel.

Iréne büszkén nézett rajta végig:

— Ehhez nem volt joga.

— Jog, jog?! . . . eddig mindig azt tetted, amit parancsoltam, vagy amire kértelek, — javította ki magát az ő szívet nyerő mosolyával.

— Ha egy országot ígérne, akkor se mondanék le Lászlóról, — válaszolt Iréne szenvedélyesen.

— S ha a becsületem forogna kockán? — súgta az öreg úr és száraz kezével hirtelen átfogta a leány fehér csuklóját. — Mondd, akkor mit cselekednél?

Iréne szótlanul meresztette szemeit bátyjára.

— Igen. A becsületem, — ismételte Sallanghy. — Rajtad áll, hogy meg akarod-e menteni, vagy a sárba tiporni. Válassz!

— Nem. Ez nem lehet! Maga most beteg. Lázas. Rémképeket lát. Hogy lehetne hiba a Sallanghy József, a hős becsületében?

— Iréne, — nyögte az öreg. — Ne, ne kényszeríts vallomásra! . . . elégedj meg azzal, ha azt mondom, hogy az öreg Torpági egy iszonyu titkot tud rólam, s hallgatásának föltétele . . .

— Hogy én a fia felesége leszek?

— Igen.

— És... nem elégedne meg az alku másik felével?

— A vagyonommal? — kérdezte Sallanghy, akit meg se lepett huga éleslátása.

— Azzal.

— De gyermek! — kiáltá a bácsi előbbi gyöngeségéhez képest meglepő erélylyel: — Hogy jut ilyesmi eszedbe? Csak nem gondolod, hogy egy Torpági Menyhért megfizettesse magát?

Iréne idegesen, csaknem görcsösen nevetni kezdett:

— Úgy? tehát formát kell adni a dolognak? — kiáltá. — Értem. Az illem úgy kívánja, hogy pénzt sohase adjunk senkinek pusztá kézből, hanem szépen borítékba hajtva nyújtsuk át az illetőknek. Nos tehát, az a boríték, amelylyel a Torpági Menyhért túlérzékeny illemszeretetét megvédjük, ez esetben én volnék? De nem! és ezerszer nem. Végre is, találjon kérem egy más kibuvót Torpágiival szemben; hiszen valószínűleg nem olyan nagy dolog az, mint ahogy most hiszi.

Sallanghy egy percig lehunyt szemmel,

némán ült a karosszékekben, aztán halkan, minden szót kínosan ejtve ki, újra beszélni kezdett.

— Jól van. Ha nem akarsz, hát nem kényszerítelek, de emlékezz rá, hogy ki voltam, hogy micsoda köztiszteletben áll a családunk általam. Mondd, van-e hazafias egyesület az országban, amelynek dísztagja ne volnék? Van-e ünnepély, amelyen ne emlegetnék a nevemet, kalapot emelve, földig hajolva a marsalai hős előtt.

— Nincs, — felelt Iréne s a régi lelkesedés újra kigyult szemében.

— Nos tehát, miattad, általad mindennek vége... Tudd meg gyermek... — s az öreg úr mindkét remegő kezét arcára takarta, hogy még huga se lássa kínos vonaglását. — Tudd meg, hogy én soha... soha sem voltam Marsalánál...

— Bácsi! ... mit mond ... nem, nem! ez lehetetlen! — sikoltá Iréne önkénytelenül hátralepve.

— Látod! — zokogta az öreg, — látod! az első szónál elmégy mellőlem! ... pedig te szerettél, téged sok minden más emlék, érzés is köt velem össze, s mégis egész ösztönszerűleg eltávozol tőlem ... Hát még

a többi, az a sok százezer ismeretlen, akit az az egy gondolat vonzott, hogy Sallanghy József egy hős volt . . .

— És . . . semmi, semmi sem igaz? — kérde Iréne minden ízében remegve.

— Igen . . . voltam ütközetben is, — de nem úgy, mint . . . mint mondtam, — nyögte az öreg, — nem úgy, ahogy sok fáradságom folytán átment a köztudatba . . . Nem. És Marsalánál nem is voltam . . .

— De a lába? hol . . . hol sebesült meg?

— Sziciliában, de . . . de . . . vadászaton . . .

— És?

— És mindezt csak egyetlen egy ember tudja: Torpági Menyhért . . .

— Hogy lehet az? annyi ezer között? . . .

— Istenem! negyven esztendő?! aztán háboru idején olyan könnyű egyik sebesültet a másikkal összetéveszteni. Marsalánál volt egy Sallanghy . . . az meg is sebesült . . . és . . . én mellettem halt meg a kórházban . . .

— Írásai? . . .

— Itt vannak, — vallotta az öreg egy régi ládára mutatva és Irénének összeszorult a szíve.

Hányszor kérte el gyermekkorában annak a ládának a kulcsát, hogy szemei gyönyör-

ködjének a hősi vértől rozsdás iratokban . . . Egy szerelmes levél is volt közöttük, menyasszony búcsúja a hős katonához . . . Könyv nélkül tudta és agglegény bátyját talán éppen azért a levélért imádta olyan nagyon . . .

— És most, egyszerre, mindennek vége! . . . Holnap, holnapután . . . Torpági Menyhért beváltja fenyegetését és nyilatkozik a lapokban . . . Nem, ez nem lehet.

— Óh bácsi! bácsi, — kiáltá Iréne kitörő szenvedélylyel, — miért táplálta a lelkemet hazugságokkal?

— De valld be . . . ugy-e, ugy-e szép formát adtam nekik? — kérdezte az öreg a szerző leküzdhetetlen önhittségével. — Aztán, — tette hozzá suttogva, — még ma az egész világ előtt szóról-szóra igaz, amit mondtam. Óh, Iréne, gyermekem! emlékezz vissza, hogy szerettelek, hogy igyekeztem belőled különbet nevelni testvéreidnél, éppen mert az hizelgett vén szívemnek, hogy vakon hiszed mindazt, amit mondok . . .

— És semmi! . . . semmi sem volt igaz! — ismételte a leány kétségbeeséssel.

— Iréne, — kérlelte az öreg. — Mi igaz ezen a világon? Nézd ezt a pénzt — és egy új bankót tartott a huga elé, ugy-e ez öt

forintként szerepel mindenütt, nincs ember aki kételkednék benne, pedig mindenki tudja, hogy ez nem egyéb, mint egy rongy papiros. Ami azonban értéket ad neki, az a tudat: hogy ennek ellenében valamely bankban egy darab ezüstöt vagy aranyat őriznek, amely tulajdonképpeni értékét képviseli. Nos, tegyük fel, hogy az ezüstöt vagy aranyat ellopják. Mit gondolsz? mikor fog annak a bankónak az értéke megsemmisülni? a rablás napján? ugy-e nem? Hanem igenis akkor, amikor az a tény nyilvánosságra jut.

— Soha sem hittem, hogy a bácsi tegyen koldussá! — súgta Iréne halkán, talán hogy a szíve se hallja meg. De aztán fölegyenesedett. — Mikor parancsolja, hogy Torpágyival jegyet váltsak? — kérdezte s most már a szempillája se rezdült, mikor elszántan, komolyan a bátyjára nézett.

— Még ma, még ma este, — kiáltá Salanghy és nagy örömeiben csaknem feledte előbbi rosszullétét.

Irének azonban valami eszébe juthatott, mert egészen elsápadt.

— Nem ... nem ma, de holnap — mondta fejét elfordítva.

— Ugyan miért? — pattant fel a bácsi szigoruan.

De huga ekkor már teljesen visszanyerte önuralmát.

— Mert Ilmáéknak jelen kell lenni eljegyzésemen, ők pedig ma nem jöhetnének, mert — vendéget várnak . . .

— Vagy úgy?! . . . — hagyta rá Sallanghy, vállatvonva az ilyen asszonyi kicsinyeskedésre. — Jól van, tehát holnap.

— Igen. Holnap . . . — visszhangozta Iréne, mialatt tollal kezében az íróasztalhoz lépett.

Paropli

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Mócsy Pista dühösen bontotta ki a suhogót. Repült a kis könnyű kocsi. Porzott a puha, követ soha nem látott országút. De mintha máma minden a szegény kikoszarozott kérő ellen szegült volna, lám a Bella is szünet nélkül csattogtatta patkóit.

— Holnaptól kezdve boronálsz! — sziszegte Mócsy és örült, hogy valamin kitöltheti bosszuját. — Hej az a kosár, az a kosár! Ki hitte volna, hogy Ugody Lila, a huszonhat évet betöltött leány nem fog két kézzel kapni utánam! Hol kap egyhamar kérőt, szeretném tudni? De meg szép leány, ez tagadhatatlan . . . és okos! Lehet, hogy túlságosan okos is másnak, de nekem éppen azért volna jó feleség, mert hiába, akinek öt nevetlen leánya van, az ne válogasson! — gondolta Mócsy bölcs megadással és lelki szemei előtt föltűntek kis leányai-

nak mosdatlan, fésületlen és fegyelmezetlen alakjai.

— Szépek egytől-egyig, — elmélkedett le nem küzdhető büszkeséggel — de olyanok, mint a vad csikók. Hej, ha az a frajla meg nem szökött volna, beszélhetne nekem a vén Péter amennyit tetszik, még se néznék feleség után, de így előbb-utóbb muszáj lesz mostohát hozni a házhoz. De majd csak végszükségből. A főispánné azt beszélte nekem, hogy a leánya a Sacré Coeurbe van. Megpróbálom én is a két nagyobbbal. A három kicsinek meg elég fölvigyázat még a Paropli. Csak a vén Péternek jönne meg az esze! De attól félek, hogy ha megtudja, hogy a leánynéző körút hat kosárral végződött... na már csak úgy mondom — igazította helyre gondolatát — mert őt helyről én menekültem idejekorán. Ha megtudja a vén zsugori, képes lesz az eklézsiára hagyni a vagyonát. Itt vagyok vele ni! Fizetett nevelőnő nem állja ki nálunk, feleséget nem kapok, a vén Péter meg kitagad, ha fiam nem lesz... most aztán mi a gutát csináljak? Nagy szerencse, hogy az a Paropli olyan megbízható egy gyerek.

Ilyen gondoktól gyötörve ért Mócsy Pista

ahhoz a fordulóhoz, ahonnan megpillantotta az udvara előtt őrt álló két nagy jegenyét, ekkor aztán összébb szedte a gyeplőket és gyorsabb ügetésre nógatta a híres négy sárgát.

Kapunyitást azonban nem igen kellett várnia, már azért sem, mert a kapu réges-régen kidőlt a helyéből s ami még megmaradt belőle — az a pár girbe-görbe lécezet — az évek óta oda támaszkodik a sárgára meszelt, salétromtól foltos kőkerítéshez, mint valami vén korhely a bakterfához.

Az a kőkerítés is, amely tulajdonképpen téglából volt építve, sokat szenvedett az idők folyamán. Hazatérő gulya, nyáj, csorda mind őtet tekinté fésűnek, kefének és ős időktől fogva az ő segítségével szabadultak meg sártól, bojtorjától. Vihar mardosta, eső csipdeste, itt egy zsindelet söpört le róla, ott egy téglát tört ki belőle, de a Mócsyak soha sem javították. Pedig nagyon büszkék voltak reá. Hogyne lettek volna! Hiszen a kőkerítés valóságos nemesi oklevél faluhelyen. Zsellérnek sövényből, parasztnak fából, úrnak kőből, ez a falusi rangfokozat szimboluma. Cigánykunyhó előtt nincsen semmiféle kerítés, ezért a cigányt még a kondás is megveti, pedig annak is csak

napraforgó kóróból dukál ki az ő kis mentsvára, de azért már az is több — óh sokkal több! — a semminél, ugye-e bár?

Hanem a javításhoz egyéb is kell, nemcsak büszkeség. Az az egyéb pedig a „forradalom óta” nagyon megcsappant.

Hja! rossz időket élünk. Az Úristen mindig akkor ad esőt, amikor nem kellene s akkor küld szárazságot, mikor minden csepp eső aranyat érne. Ha elhallgatnók, amikor Mócsy Pista az öreg zsugori Péterrel ezt meg-megbeszéli, talán el is sírnánk magunkat, úgy megesne rajtuk a szívünk.

De próbálna csak valaki új gazdálkodási módszerekkel előállani, akkor látná meg, hogy milyen konzervatív az igazi magyar gazda.

— Már hogy én újfajta ekével túrjam a földemet? Olyan nincs a sifonérba! Ha jó volt az apámnak, jó az nekem is . . . Nem terem eleget? nem hát! hát aztán? Összehúzzuk a bagariát, oszt' punktum . . . Nekem semmiféle ánglus ne szóljon a dolgomba, mert rosszul jár. „Sock-eke?” gutát! . . . Elég ha gőzmalom rontja a búzámat. De amióta az a divat járja, hogy minden árok-szélre fát ültessenek, azt se tudja a szél, hogy

merről fujjon, nemhogy még egy malmot is elbírjon hajtani, dehogy bír, dehogy bír! . . .

Most meg már éppen nem telik semmi javításra, befektetésre, mert bizony tömérdek pénz kell az öt Mócsy-kisasszonyka nevelésére, ruházatára.

Ezért fogadta meg a szegény szorongatott özvegy az öreg nagybácsi tanácsát és indult el asszonyt keresni, „akinek legyen mit aprítani a tejbe“. Ki tehet róla, hogy vagy ő neki nem tetszettek az „eladók“, vagy őt kosarazták ki.

— No de se baj, több is veszett Mohácsnál! — gondolja magában, udvarára cserdítve a sárgákat.

A kocsizörgésre legott megelevenedett a ház tája. Agarak örömvöltése fogadta a ház urát. Megrémült baromfihadak igyekeztek a lovak lábai alól nagy rikácsolással és gyakori botlások között elmenekedni. Csak a pulykakakas toporzékolt mérgében, biztos távolból hangos glú-glúzással állt szembe a csendzavaró fogattal. Az öt Mócsy-leány is előszaladt a szilvásból. Nyomukban ott sántikált a német fiu is. Ez elmaradhatatlan kelléke volt a Mócsy-leányok udvartartásának. Kis — alig tizenkétesztendős —

személyében a legkülönbözőbb minőségeket és küldetéseket egyesítette.

Tulajdonképpen mint nyelvmester került a házhoz. Mikor ugyanis a német nevelőnő megszökött, — mert idegei nem állották a gyermekszobában dúló anarkiát, amelynek lépten-nyomon hol öltözéke, hol egészsége esett áldozatul, — Mócsy a Szepességre írt egy barátjának, kérve őt, hogy indítson útnak egy kis németet. Nemsokára meg is érkezett Ernszt, akinek neve aztán nem késett egy darvinisztikus átalakuláson átesni, lévén először Ernő, aztán Ernyő, aztán napernyő, míg végre egy esős napon Paropli lett belőle. Ennél aztán megállapodtak és mai napig úgy említi egész Pentele népessége, hogy: Paropli. Paropli különben nagyon jó fiu volt. Nyelvmesteri küldetésének azonban nem hiszem, hogy teljesen megfelelt volna, mert leszámítva azt, hogy szepességi lévén, olyan zizegősen hangzott a német szó az ajkáról, mintha valaki száraz harasztot taposna, két hónap leforgása alatt ő tanult meg magyarul; s ekkor egyáltalán vége lett a tekintélynek.

Professzori minősége mellett Paropli néha — amikor főispán vagy püspök járt a vidéken — inasi szolgálatokat is teljesi-

tett, ilyenkor, az ünnepélyes alkalomra való tekintettel, tisztára mosván meztelen lábait és madárfészek szedése folytán igenis fogatékos öltözékét egy piros hajtókás vászonlibériával cserélvén föl.

De úgy a tanári, mint a komornyiki állapot csak mellékfoglalkozás volt a Paropli életében. Igazi hivatása az volt, hogy az öt Mócsy-kisasszony szeszélyeit teljesítse és ha ez nem sikerülhet, szótlanul tűrje a kis zsarnokok ütlegeit, ha pedig sikerül és rájönnek, akkor meg még szótlanabbul tűrje a Mócsy-leányokat megillető ütlegeket.

— Paropli „az agár után harmadik“, szokta mondani Mócsy, ha nagyon kegyes akart lenni a fiuval és tréfájára méltatta. Paropli egyáltalán „csak Paropli“ volt az egész Mócsy-háztartás előtt. A maradék ételt ette, más ócskáját nyűtte, más vétkeért szenvedett, de azért, sietek kijelenteni, hogy Paropli egészen meg volt elégedve sorsával. Kivált a kis zsarnokok jármát viselte megadással, mondhatni örömmel. Hogyne viselte volna, mikor szegény Paropli tizenkét éve dacára már összehasonlításokat tehetett a rossz és a még rosszabb között, például a Mócsy-leányok zsarnoksága és a szepesszom-

bati részeges kovács kegyetlenségei között... Milyen sokat is ér az életbölcsség, s milyen nagy kegy a sorstól, hogy némely embert már olyan korán megtanít reá!...

Most is igyekezett sántaságát lehetőleg palástolni, nehogy Mócsy az oka után kérdezősködjék. Sejtette, hogy ezúttal nemcsak ő kapná ki a részét, hanem még valaki más is, ha kisülne, hogy az Iduna határozott parancsára mászott föl rigófészekért és hogy ez alkalommal egy almafának legszebb ága törött le alatta. De Iduna nagy emberismerettel ígéretet tett, hogy ha szükség esetén egészen magára vállalja a fatörést, kárpótulásul neki adja a Frájla holmija között lelt „Bayard“ című könyvet. Paroplinek tudniillik az volt a legnagyobb boldogsága, ha egy-egy szénaboglya mellett elbújva, hős lovagokról és bátor keresztes vitézekről olvashatott. Mivel pedig nagyon kevés ilyen könyv volt a Mócsy-háznál, addig olvasott ugyanegyet, amíg könyv nélkül tudta, de így még jobban szerette. De természetesen minden elővigyázatot megtett, nehogy e foglalkozására rájöjjön valaki. Mert jaj volna annak, akit Mócsy István a henyélés súlyosbodott formáján: az olvasáson rajta kapna!

Szerencsére ezúttal Mócsy nem vette észre a Paropli bicegését, mert most teljesen elfoglalták a viszontlátás örömei. Sorra csókolja leányait, hangos cuppanós csókokkal, aztán számtalan kérdést intéz hozzájuk :

— Jó napot pulyák ! Mi ujság ? — kiáltja örvendezve. — Hogy vagy Iduna, meggyógyult már az ujjad ? ebsont beforr, ugye lányom ? Hát te Zulima ? . . . Hány malaca van a kocátoknak ? . . . Hát a vizsla megfiadzott ? meg ? na ennek örülök. Dzsemike mit csinálsz ? — vetette közbe az apai hangskálának egészen más árnyalatában s egyúttal nagyot vágott a Dzsemike ujjaira. — Szedtevette kölyke, hát hogy mered te az apád nadrágjába törülni a szedres kezedet, mi ? . . .

Dzsemike azonban, felelet helyett, ugyancsak szedertől fekete nyelvét nyújtotta szülője felé, aztán ott, ahol volt, levetette magát az udvar porába. Kócos haját, mely eredetileg fekete volna, de melyet a nap helyenként vörösre perzselt, szemébe lógatva, ajkát fölbigygyesztve, neki fogott a duzzogásnak. Mócsy haragos pillantást vetett rája, de aztán többé oda se nézett, tudta, hogy ilyenkor se jó szó, sem szigor nem használ. Legjobb, ha kisirja magát, — súgta legnagyobb

leányának s azzal otthagyták, ahová letelepedett.

Alig maradt magára, meggondolta a dolgot. Most már úgyis azt teheti, ami neki tetszik, miért ne aknázná tehát ki a jó alkalmat? Ott a kút mellett a nagy pocséta, melyben a malacok szoktak` meleg nyári napokon henteregni. Dzsemike már régóta irigy szemmel kísérte műveleteiket; de eddig valahogy nem volt bátorsága közibük ülni, hanem most, övé a helyzet. A malacok mind az ólban vannak, apuska meg bent a házban. Tehát, most vagy soha! S ezzel Dzsemike két ugrással a pocséta mellett termett, egy pillanatig azon gondolkozott, hogy levesse-e cipőjét és ruháját, de aztán meggondolta a dolgot — minek az? és a következő percben már ott ült nyakig sárosan a pocsolya kellő közepében. Meglepetésére a helyzet nem volt annyira kellemes, mint amilyen csábító s ezért már-már ki akart belőle mászni, de éppen akkor jött keresésére Paropli és Dzsemike hirtelen elhatározással előbbi duzzogó arckifejezését újra magára öltve, ott maradt a malackörmöktől lyukacsos sárban, némán, mozdulatlanul.

— Aber Dzsemike! — sikoltott Paropli el-

rémülve, mert a kis leány e cselekedete még a Mócsy-portán is hivatva volt föltünést kelteni, — jőjjön ki az Istenért, jőjjön ki, ha meglátja a tekintetes úr, végünk lesz...

De Dzsemike egy Didóhoz méltó halál-megvetéssel nézett a fiún végig.

— Mir makt nix! — felelte némileg fogyatékos németséggel, de szilárd elhatározással és egy óriás sárgombócot röpített a szegény Paropli fejéhez.

Ezalatt bent a szobában a többi leány annál jobban igyekezett az apa kedvében járni. Ott settenkedtek körülötte, Iduna hozta a tajtékpipát, Zulejma a kis szitát, melyben a kockára vágott finom dohány illatozott. Amarántka meg a fidibuszt.

— Hát te Fémike, miért vagy olyan csöndes? — kérdezte Mócsy legkisebb leányának piszkos pofikáját szeretetteljesen megveregetve. — Valami fúrja az oldalakat, látom! — mondta, hangos szipogtatással pipára gyujtva.

A leánykák egymásra néztek. No most! ki rukkol ki a nagy kérdéssel? — gondolták magukban. Végre Fémike nekibátorodott:

— Édeszapám! — kérdezte Mócsyhoz símulva, — taptál fejeszedet?

— Tyhű az áldóját! — üvöltött Mócsy

fölugorva, — hogy mersz . . . de már nem volt kinek folytassa, mert a négy kisasszony négyfelé szaladt ki a szobából.

Reggelre aztán lelohadt a nagy haragja. Végre is, miért ne kérdezték volna? Őket érdekelheti első sorban, hogy kapnak-e mostohát vagy sem. Ezért el is határozta, hogy fölkeresi a kis megrémült csapatot és megnyugtatja őket, hogy egyelőre minden marad a régiben. Hogy pedig nyoma se legyen a tegnapi vészfelhőnek, elvezette őket a dinnyeföldre.

Az volt ám a dinnyeföld!

De volt is rá gondja Mócsynak. Maga vetette, maga ültette s minden szépen kifejtett görögdinnye héjába nevet véselt a bicskájával. Ott volt a Rózsi, meg a Sári, a Paropli, meg a vizsla tiszteletére a Dzsieszi is. De a leányok nevei is ott pompáztak sorra. Jól esett apai szívének, ha azokon az előkelő hangzású neveken pepecselt. Milyen cikornyás betűkkel írta ki az: Idunát, Zulejmát, Amarántkát, Eufémiát és Dzsemikét, öröm volt azt látni!

Ma is büszkén lépegetett a harmattól csillogó indák között, nagy elővigyázattal, nehogy valamelyiket elgázolja s a kis leányok

is igyekeztek úgy szökdécselni, hogy kárt ne tegyenek a becses növények között.

— Vajjon megérett-e már Amarántka?
— kérde Mócsy, hamiskásan hunyorítva legidősebb leánya felé. — Bizony tök még! — határozza el, miután műértőleg megkopogtatta a dinnye fényes zöld felületét. Erre nyolc kis kéz nyult, óriás hahotázás között, az igazi Amarántka fejéhez s kegyetlenül elkezdték kopogtatni, döngetni. — Tök még, tök még! — ujjongtak testvéri lelkesedéssel. Amarántka pedig, az önvédelem minden eszközét igénybe véve, rúgott, kapált és csépelte maga körül. Mócsy majd megfult a nevetéstől, de azért idején elejét vette a drámai fejleménynek azzal, hogy egy óriás gyümölcsöt meglékelte és diadalmasan jelezte:

— Ez aztán a dinnye!

Pár perc múlva már mindegyikük hatalmas fél görögdinnyét tartott maga előtt, melyben zsebkéssel vagy tíz ujjal vájkált és kotorászott ki-ki kedve és izlése szerint.

Éppen legjavában folyt a lakmározás, mikor Paropli lelkendezve futott hozzájuk:

— Gnädiger Herr! — kiabálta már messziről. — Der alte tekintetes úr ist gekommen...

— Na most, — dünnyögött Mócsy ked-

vetlenül állva föl helyéről. — Gyermeked, ti csak maradjatok itt, — rendelte, ballábát szaporán veregetve a földhöz, mert elzsibbadt volt a hosszas ülés alatt. — Du Paropli, gib acht! — fenyegette meg a kis németet egy emberevő szigorúságával, aztán bicegve a ház felé indult, de még egyszer visszatért a gyermekekhez:

— Meg ne halljam, hogy az országútra mentetek, mint a multkor, — menydörögte. — Éppen ma mondta a kondás, hogy a Csömöryné kutyája megveszett, ezért megtiltom, hogy a kertből kilépjete! Értitek? . . . megtiltom! . . . S ezzel, titokban a Paropli kötelességérzetében teljesen megbízva, nyugodtan ment az öreg Péter fogadására. De mi volt a szegény kis Paropli hatalma az öt Mócsy-kisasszonyka akarata ellen.

Először is azon kezdték zsarnokságukat gyakorolni, hogy egy dinnye-héjat a Paropli fejére borítottak kalapnak, aztán elkezdték etetni. — Te most egy kis, karon ülő baba vagy, érted? Olyan, mint a tiszteletesné Józsikája . . . Te még nem tudsz magadtól enni, hallod? Így ni! . . . s egyszerre három ököl is nyomult a Paropli szájába, fogainak nagy veszélyeztetésére. — Aber! . . . —

védekezett a kis fiu, ide-oda forgolódva, végre is sikerült fölállania és futásnak eredni. De ekkor űzőbe vették. Hanem hamarosan belátták, hogy öten egy ellen aránytalan elosztás volna s ezért már-már abba hagyták a játékot, mikor Idunának nagy eszméje támadt.

— Mondok valamit, — kiáltott ragyogó szemmel, — játszszunk „veszett kutyásdit“.

Leírhatatlan lelkesedés fogadta ezt az indítványt. Paropli is éppen úgy ugrált, táncolt a föltaláló körül, mint büszke testvérei, aztán gyorsan megállapodtak a részletekben.

— Te leszel a Csömöryné kutyája, — rendelték a kis nyelvmesternek — mi pedig a megmarandók!

— Pompás! . . . hát én mi leszek? — kérde Dzsémike.

— Vadmacska, — felelt Iduna némi vonatkoztatással.

— Hát én, hát én? — érdeklődtek a gyermekek.

Iduna nem is késett a szerepeket kiosztani. Az egyik bárány, a másik ló lesz és a többi, a fő, hogy senki se feledkezzék meg arról, hogy mi, mert ha elfelejti, zálogot ad.

— Hát te mi leszel? — kérdezték a nagy föltalálót.

— Én? Természetesen, hogy ember! — felelte Iduna gőgösen.

És nemsokára megindult a játék. Paropli minden várakozást fölülmulólag tudta fogait vicsorítani, morogni, szemeit forgatni, szóval egy veszett kutya minden atributumát magáévá tenni. Öt perc alatt fülsüketítő lármát csaptak a gyermekek, ide-oda szaladgálva, bújva a képzelt veszedelem elől.

— Jaj a veszett kutya!... Ott jön a veszett kutya, — kiabálták harsogó nevetések, sikongatások között és észre sem vették, hogy már rég átugrálták azt az árkot, mely a dinnyeföldet az országúttól elkeríti... Paropli volt az első, aki a kőrakást megpillantva, észre téft.

— Zuruck! zuruck! — kiabált, szavait élénk mutogatásokkal kísérve. De a kis leányok csak arra gondoltak, hogy Paropli, aki most kutya, úgy mer beszélni, mint egy ember, s ezért köréje csoportosultak, hogy a zálogot elszedjék tőle. De ez sokkal nehezebb föladat volt, mint ahogy elképzelték, abból az egyszerű okból, mert Paroplinak még a legszükségesebb ruházata is hiányos vala, nem hogy még elvehető tárgyakat lelhettek volna nála; Iduna tehát,

testvérétől segélyezve, valamennyi zsebét kikutatta, míg végre, örömrivalgás között meglették a Paropli egyetlen vagyonát és kincsét, a bicskáját.

Igazában csak olyan úgynevezett „tokó” volt az, amilyent négy krajcárért árul a gyűrűs zsidó, de Paroplinak hónapokig kellett kuporgatni, míg azt a négy krajcár *főlösleget* összehozta s ezért neki a tokó jelképezte a vagyonszülte fényűzést. Nem is vált volna meg tőle se jó szóért, sem fenyegetésért s azért most is teljes erejéből védekezett a leánykák cselekedete ellen.

— Adok valami mást, — könyörgött, látva, hogy az erőszak nem használ.

— Ugyan mit? — nevetett Iduna, a kést magasan tartva feje fölött. De Paropli villámgyorsan kész volt a felelettel: a bicskát elkapni, kinyitni és a vászonkabátjáról az egyetlen még meglévő, ötpontos koronás fényes libériagombot levágni, egy szempillantás műve volt... Ezzel aztán a kis leányok is teljesen megelégedtek.

— Folytassuk a játékot, — indítványozták ujjongva.

De ime, amint megbontották a kört, melylyel Paroplit körülzárták, iszonyodva

vették észre, hogy az országúton, tőlük alig ötven lépésnyire, egy óriás kutya közelít.

— A veszett kutya! — sikolták mindnyájan egyszerre és ugyan e szavak, melyeket az imént még játékból emlegettek, milyen más-képpen hangzottak most a veszély pillanatában!

— Meneküljünk! Segítség! — kiabálták torkuk szakadtából és futottak, hátra se merve nézni, szerteszéjjel.

Paropli is ott futott a többivel. Már átugrotta az árkot, sőt egy mókus ügyességével föl is kúszott egy akácfára, de ekkor eszébe villant, hogy csak négy leányt látott az árkon túl szaladni. Hol van Dzsemike? kérdezte magában, de nem volt képes kilátani, fogvacogva, reszketve kapaszkodott a szűrő tövises ágba, alig bírta magát fönntartani. Mégis leküzdve félelmét, kinyitotta szemeit, hogy az országút felé nézzen. De amit ott látott, minden vérét szívébe kergette. Ott feküdt Dzsemike a poros út közepén — úgy kell lenni, hogy elbotlott, amidőn menekülni akart — és a kutya most már alig húsz lépésnyire tőle, egyforma ordas-kocogással közeledett, egyenesen a kis leány felé tartva. És Dzsemike az

ijedtségtől bambán nézte az állat lehorgasztott fejét, vérbeforgó szemeit, tajtékzó száját és meg sem kísérlte a menekülést.

Ezt látva Paropli, minden tétozás nélkül ugrott le a fáról és szaladt a Dzsemike segítségére.

Tudta, hogy biztos búvóhelyéről a veszedelembé veti magát, de tudta azt is, hogy Dzsemike az ő segítése nélkül el van veszve.

És a következő pillanatban Paropli, a sokszor elvert Paropli, ott termett a kis leány mellett. Előbb minden erejét összeszedve, megróbálta Dzsemikét lábra állítani, mikor pedig ez nem sikerült, vonszolni kezdte, de karja sokkal gyöngébb volt, semhogy az ijedtségtől tehetetlen gyermeket elbirta volna. És mikor belátta, hogy mindkét kísérlete kivihetetlen, kezébe fogta kinyitott kis bicskáját és elszántan, halálmegvetéssel vetette magát a gyermek és az eb közé...

Szegény kis rongyos Paropli! neked aztán ugyan egyre ment, ha az orvos egész határozottan kijelentette, hogy az a kutya nem volt megveszve, — mert hiszen te mégis csak belehaltál sebeidbe, vérmérgezés következtében.

És sírod is régesrég behorpadt.

És az egykor gondjaidra bizott öt Mócsyleány is rég kikerült már a zárdából, ahol kócos hajukat sikerült — legalább egy időre — simára fésülni és pajkosságukat határok közé szorítani. De emléked még föl-föléled olykor; akkor, midőn a második Mócsy Pistáné óva inti fiait: „Fogadjatok szót, különben úgy találtok járni, mint Paropli.“

Hanem arra, hogy a te lelked milyen közeli rokonságban állt azokkal a százszor megénekelt, megdicsőített leventékkal, akiknek hőstetteit olyan nagy gyönyörűséggel olvasgattad a pentelei boglyák árnyában, — arra ugyan ki gondolna? . . .

Pedig te is azt tetted, amit ők, talán még többet is: azt, hogy saját életed dobtad oda azért, hogy megvédd a védtelent . . . De te, — persze! — „csak Paropli“ voltál, a kis rongyos Paropli, — az „agár után a harmadik“. Még szép volt gazdádtól, nemesulyokvári Mócsy Istvántól, hogy nemcsak a kántort, de még a papot is kirendelte temetésedre . . .

Birtokba vétel

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Mándoky Ernő feltűnő jókedvvel lépett a felesége szobájába.

— Gyere csak! — kiáltá, — gyere! éppen most fordult be a fasorba Péter, a négy telivérrel. — Klára elsápadva nézett fel a himzéséről.

— Nos igen, — nevetett férje, — most érkeztek azok az Orloffok, melyeket tegnap vétettem a csabai ménés árverésén.

— És... az áruk? ... kérdezte az aszszony, mialatt lassan, fáradtan felállt helyéről.

Mándoky válaszképpen vállát vonogatta:

— Olcsóbbak, mint hittem, hatezer forint, nem pénz azért a négy állatért...

— Nem, — ha van, — mondta Klára szárazon.

— Van?... Úrnak mindig van! — nevetgált Mándoky meggyőződéssel, azután még azt is hozzátette, hogy: — elbir ez a becsü-

letes kis birtok még vagy tíz-húszezer forint kölcsönt! De ha látni akarod az új táltosokat, — unszolta feleségét, — akkor gyere, mert rögtön itt lesznek. — Mándokyné egy lépést tett előre, de ekkor hirtelen mindkét kezével a legközelebbi karszék támlájába kapaszkodott, nehogy leroskadjon.

Mándoky egy pillanat alatt mellette termett. — Rosszul vagy? — kérdezte aggódva, bár félszemmél máris az udvar felé sandított, mert attól tartott, hogy elmulasztja az új lovak érkezésével járó kellemes izgalmakat.

De mivel Klára szólni sem tudott, mégis mellette maradt. — Mit érzesz? Fájd valami? — kérdezgette egyre-másra, majd a nagyon könnyelmű emberek közvetlenségével felesége elé térdelt és kezét csókolgatta.

— Óh, már jobban vagyok, — súgta Klára, és mosolyogni próbált. — És olyan jól esik látni, hogy aggódol értem! . . . mondta elhaló hangon.

— Persze, hogy aggódom! — biztosította Mándoky felállva, — hanem, — kérdezte egy lépést téve a kijárat felé, — most már ugye sokkal jobban vagy?

— Sokkal! — felelte Klára, — és kérlek, ne tartóztasd magad, eredj a lovaidhoz.

Kis vártatva ő maga is követte férjét, és karjára támaszkodva, nagy alapossággal megsejmelte az ujonnan szerzett gyönyörű állatokat.

— Vajjon honnan teremtette elő azt a hatezer forintot? — töprengett, de eszébe se jutott tovább fürkészni ez ügyben.

Az a tudat, hogy nincs gyermeke, határozottan könnyelműbbé, vagy legalább is közönyösebbé tette a bizonytalan jövővel szemben; de nyolcéves házassága alatt főként azért nem érvelt még eddig soha a férjével, mert ösztönszerűleg érezte, hogy ha az ő csendes, mindent megfontoló okossága valaha összeütközésbe fog kerülni a Mándokyfelületes szellemességével, úgyabból kiszámíthatlan horderejű esélyek egész láncolata származhatnék. És ezt nem akarta. Ez ellen ezerszer megkínzott, de még mindig szerető szíve teljes erejéből tiltakozott.

— Pedig, ha nem változtat az életmódján, két év alatt tönkre fogunk menni! — sóhajtott, amint újra egyedül volt szobájában, de egy újabb rosszullét minden anyagi gondot kiűzött fejéből.

Mándoky kétségbe volt esve. A Klára betegsége ugyanis teljesen kivette a házat

megszokott rendjéből, — ő pedig amennyire szeszélyes volt a saját személyében, annyira megkövetelte, hogy körülötte minden egy óramű pontosságával igazodjék. Ezért el is határozta, hogy Klárát be fogja vinni a székváros híres professzorához és annak a véleményét kéri ki e megmagyarázhatatlan betegséggel szemben. És mivel Klára is belátta, hogy ez lesz a legészszerűbb eljárás, egy ragyogó augusztusi hajnalon csakugyan előállt a híres muszkanégyes és a Mándoky nagy örömeire nemsokára messze a hátuk mögött maradt a csendes kis falu, amelyben — titokban — mindig végtelenül unta magát. Útjuk egy jó darabig a saját földjük között vezetett és a fiatal asszony érdeklődve nézgetett körül.

— Látod, még nem szántanak, — jegyezte meg, amint az első letarolt repcetáblához értek. Mándoky idegesen pödörgette bajuszát.

— Igen, látom. Valószínűleg még nem végeztek Sóvárynál.

— Mi köze a mi szántásunkhoz Sóvárynak? — kérdezte az asszony élénken.

— Hát... ejh... hát igen egyszerű a dolog, — válaszolt Mándoky, a távolba tekintve. — A múlt héten megegyeztem vele,

hogy ezután ő szánt nekem is, hiszen itt a tagja a szomszédban.

— És a mi alkalmatosságunk? . . .

— Már az igás lovak?

— És az ekék . . .

— Ugyan kérlek, mit faggaszt annyit, eladtam őket . . . és vége . . . Hé, Péter! — kiáltott aztán a vén parádés kocsisra, aki óriás kipödrött bajuszszal, peckesen, fiatalosan ült a bakon. — Miért kiméled az ostort? Két és fél perc alatt akarok egy kilométert haladni, érted? . . .

— Értem, instálom, — jött a válasz és ugyanakkor széles paragrafust rajzolva a levegőbe, éles pattogással cserdült meg a hosszú négyes-ostor.

A muszkák szédítő gyorsasággal ragadták a kocsit. Klára ösztönszerűleg valami támpont után kapott, de legott ökölre szorította kezét és szótalan daccal ült meg helyén.

— Eladta, — töprengett, — mint ahogy a családi ékszereket eladta, titkon, apránként. Ki tudja, azok a szegény kocsisok, akik azokhoz az igásokhoz voltak fogadva, kaptak-e új alkalmazást? . . .

És mindez miért? Azért, hogy nekünk

legyen a leggyorsabb lovunk a vármegyében, és Klára szinte gyűlölettel nézett a tájétköző állatokra, amelyek az országútra érve, most már csattogó ütemben szikráztatták a köveket lábuk alatt.

Mándoky bosszankodva nézegetett a sápadt asszony felé! Biztosan haragszik, gondolta. Fogadom, az jár az eszében, mennyivel jobb lenne az eladott lovak árát az ő harisnyájában élére rakni . . . Mily utálatosan takarékosak az asszonyok! — határozta el végtelen megvetéssel. — Mintha bizony olyan nagy dolog lenne egypár rongyos igást eladni azért, hogy az ember négy ilyen gyönyörű állatot megvehessen! . . .

— Rosszul vagy? — kérdezte aztán a feleségétől, mert annak szótlansága kellemtelenül hatott idegeire.

— Nem, — felelt Klára röviden, anélkül, hogy lehunyta szempilláit fölnyitotta volna.

— Minek untassam fájdalmaim elsorolásával? — gondolta megadással, de Mándoky másképpen értelmezte e némaságot és boszusan szólt a kocsisra: — Állj meg! Én fogok hajtani!

Két perc múlva már kint ült a bakon. — Így ni. Legalább nem látom azt az örö-

kös élő szemrehányást! — gondolta s többé hátra sem fordult. Bent a kocsiban pedig Mándoky Klára úgy érezte, hogy minden idegszála kintpadra van feszítve. Testi fájdalmai mellett még ez az eladás is nagyon gyötörte, mert hiszen az is csak azt bizonyította, hogy Mándoky könnyelműsége évről-évre fokozódik. És talán rá is szánta volna magát, hogy férjének szemrehányást tegyen, de mégis visszafojtotta keserűségét. — Egy krajcár nélkül jöttem a házához, — felelt önmagának — és ha szólnék, ki tudja, hátha emlékeztetne rá, mint ahogy már egyszer tette . . . Klára iszonyodva borzadt össze.

— Persze, ha gyermekem volna! . . . — sóhajtott, — de jobb hogy nincs! — határozta el dacosan. Éppen akkor Mándoky ismét kibontotta az ostort, és kiszámított pontossággal, egész hangtalanul, alattomosan mért vele egy legyintést az ostorhegyes füle mellé. A nemes állat ijedve kapta föl a fejét, aztán mintha valamennyi társa érezte volna a pajtásukon esett sérelmet, föllázadva, nekiriadva iramodtak tovább, Klára önkénytelenül fölsikoltott.

— Félsz? — kérdezte a férje nevetve, —

Igen. Félek, — vallotta az asszony. — De nem a düléstől, — tette hozzá mosolyogva, — hanem . . . hanem eláll a lélekzetem ettől az őrült hajsztától . . . Nem is értem, miért zavarod ezeket a lovakat annyira, hiszen ráérünk! . . .

— Egy okkal több, — nevetett Mándoky, mert végtelen mulatságosnak találta, hogy máskor olyan bátor feleségét ez egyszer, végre! mégis sikerült idegessé tenni. Ha dolgom volna, — folytatta, — valószínűleg lassabban hajtanék! Nem hiszed?...

— Talán el sem indulnál, — felelt Klára, hangjában, mosolyában máris elnézéssel.

Mikor azonban a városba értek, Mándoky mégis kénytelen volt lassu ügetésre fogni tajtékszó, agyonfáradt lovait, mert nagy vásár lévén, igen élénk forgalom volt a különben csöndes utcákon.

— Ugy-e velem jössz az orvoshoz? — kérdezte Klára egy órával később, miután kissé kipihente magát. Most még sápadtabb volt, mint azelőtt és bizonytalan nehézkes járása is elárulta, hogy mily szüksége volna a bátorításra, de Mándoky csaknem neheztelve nézett rá.

— Mi jut eszedbe? — mondta, talán nem is olyan visszautasító ridegséggel, mint ahogy azt az asszony túlizgatott képzelete fölfogta. De Klára úgy érezte, mintha egy irtózatosan fájó, nehéz ütést mértek volna reá.

Nyolc évi hűségnek, szeretetnek ez a jutalma? — gondolta mérhetetlen keserűséggel, hanem azért minden további szó nélkül indult a nagyhírű tudós véleményét meghallgatni.

— Be jó volna, ha azt mondaná, hogy nemsokára meg fogok halni!... — sóhajtott meggyőződéssel, olyan fáradt volt. Úgy vágyott pihenni! Férjének közönye egyszerre olyan céltalannak, olyan utálatosnak tűntette föl előtte az életet. Mennyivel többet érhet a halál!... Szinte remélte, hogy az orvos valami gyorsan ölő gyógyíthatatlan betegséget fog megállapítani.

Csakhogy az orvos egészen mást mondott.

Annyira mást, hogy Mándokyné első percben nem is bírta átérteni a jövődölést.

— Én, anya?... — ismételteg fejét rázva. — Én?... Ugyan kérem... nyolc évi

házasság után!... — és idegesen nevetni kezdett. A saját hangja azonban öntudatra térítette és a hitetlen tréfálkozást egyszerre abba hagyta.

— Mondja! Igaz? — kérdezte nem anyyira a szájával, mint tágra nyílt, lázban égő szemével.

— Persze, hogy igaz! — nevetett az orvos és azután, hogy Klára eltávozott, még sokáig azt kérdezte magától: — Vajjon örült az az asszony annak a hírnek? vagy kétségbe esett tőle? — De minden nagy tudománya mellett se bírt e kérdésre felelni.

És mikor Mándokyné az ajtón kilépett, ő se tudott volna válaszolni se igennel, se nemmel, mint ahogy egyáltalán képtelennek érezte magát arra, hogy egy gondolatot is rendezzen agyában.

Csak egy vágya volt, egy nagy-nagy vágya: mentől előbb együtt lenni férjével és megbeszélni vele ezt a nagy, mindent fölforgató eseményt. Eszébe se jutott az orvosi látogatást megelőző sérelemre gondolni, hiszen az már oly régen volt! Íme, az egész élete megváltozott azóta.

— De vajjon mit fog Ernő mondani?...

— tündött, kétség és reménység között hánykolódva és elképzelte, hogyha Mándoky ingerülten fogadja kijelentését, milyen irtózatosan fog amiatt gyötrődni.

És mégis, mikor a férje türelmetlenül csak azt felelte, hogy:

— Na, még csak ez hiányzott! — Klára csodálkozva tapasztalta, hogy egy csöppet se szomorítja e cinikus kijelentés, mert valahogy férje öröme vagy közönye lényegileg már nem lesz befolyással az ő boldogságára.

Ezért még csak nem is neheztelt rá, hanem fölényesen mosolygott:

— Majd másképpen beszélsz, ha a karodban tarthatod! — mondta a látnokok biztonságával.

Aztán férje mellé telepedve, elkezdett a jövőről beszélgetni. Mándoky alig hitt füleinek. Hogyan? az a mindig csendes asszony, akit ő a legtitkosabb gondolatában már rég idő óta csak „kényelmes, de nem érdekes feleségnek“ minősített, ilyen kedvesen tud csicseregni, nevetni? Szinte sajnálta, hogy eligérkezett vacsorára. Hanem persze, ezen nem lehet változtatni, mert barátai biztosan máris várják a kaszinó valamely játéktermében.

— De amint szabadulhatok, visszajövök édes! — mondta Klárát megölelve és ezzel indulni készült, de felesége tréfás erőszakkal tartotta vissza.

— Örülsz? — kérdezte ságva, hízelve, arcát arcához téve. Mándoky egy pillanatra kérdőleg nézett rá, de aztán elnevette magát:

— Vagy úgy?! . . . — felelte, — már el is feledtem. Hanem annál jobban örülök, — sietett hozzátenni, mikor a felesége elkedvetlenedését meglátta, — hogy az én aszszonykámnak semmi komoly baja sincsen! . . .

— És most, pá, — tette hozzá búcsút intve és elsietett. Klára csendesen nevetgélve nézett férje után.

— Fogadjunk, hogy ma nem lesz úgy, mint máskor, — mondta meggyőződéssel. Mégis, alighogy az a szó kicsúszott a száján, legott elvette jókedvét, mert Istenem! az a „máskor“ hány keserű emléket keltett szívében! Hiszen eddig ahányszor csak a városba jöttek, Mándoky mindig sietett valami ürügyet találni, hogy a feleségét magára hagyja és bizony gyakran megesett, hogy a hajnal vetette haza a kártyaasztal mellől.

Igen, eddig . . . De most? . . . De ez-

után? . . . biztatta magát Klára, hősiezen küzdve e rossz gondolatokkal. Mert hiszen az lehetetlen, hogy ő is ne értse át a mai nap nagy jelentőségét. Egy egészen új élet van a gondjainkra bízva, mondta áhítattal. Egy egész élet! és annak összes felelőssége! . . . Csak nem fogja Ernő magát kivonni e kötelességek alól? riadt föl álmodozásából.

Erre a kérdésre azonban azok a kegyetlenül sivár órák, melyek férje távozása után következtek, nagyon is hamar megadták a választ.

Mert Mándoky Ernőt hiába várta vissza, csak úgy odamaradt, mint annakelőtte.

Klára pedig az egész végnélküli éjszakát álmatlanul, minden neszre figyelve, percről percre fokozódó izgatottságban töltötte.

Gyakran azon a ponton volt, hogy fölkel és férje keresésére indul, mert hiszen biztosan szerencsétlenség érte, de a következő percben már meg biztosabban tudta, hogy Mándoky egyszerűen ott ül valamely kávéházban és rettenetes szenvedélyétől uralva, talán éppen most teszi föl egy kártyára az utolsó garasát . . .

— A gyermekemét, — ötlött Klára eszébe

fájón, élesen, mintha késsel írták volna oda. És ez a gondolat egyszerre talpraállította. — Nem. Ezt nem engedem! Ehhez nincs joga! — ismételte, mialatt gyorsan, idegesen öltözködni kezdett. Hanem mikor a kilincsre tette a kezét, megijedt a saját esztelenségétől:

— Hol keresnéd? — kérdezte visszatámo-lyogva. — És mit érnél véle, ha megjelenéseddel egy nevetséges és undok botrányt idéznél elő? . . . Nincs egyéb hátra, mint várni, várni türelemmel és aztán cselekedni, — határozta el mindkét kezét égő homlokára szorítva.

És lassan hajnal lett mégis. Az ablak alatt megindult a nyüzsgés, mozgás, a házban pedig a szokásos csoszogás, sutlogás, takarítás. És csodára, — Klárának most szinte jólesett mindezt hallani, mert hiszen fölkorbácsolt idegei ezerszerte jobban szenvedtek attól a nesztől, melyet a tökéletes csöndbe beleképzelt volt, mint a tényleges lármától. És most már némileg az is megnyugtatta, hogy föltűnés nélkül mehet ki a házból.

— De hová menjek? — kérdezte önmagától, — mi keresnivalóm van nekem ebben

a városban, ahol talán a legközelebbi utcafordulónál várakozik reám a szégyen, a megaláztatás?! . . . Mándoky Klára eliszor nyodva gondolt arra, hogy ha itt marad, muszáj lesz férjével találkozni és ki tudja, hogy látja viszont: részegen? a kártyaveszte-ségek után elcsendesedve? vagy talán éppen, valami kalandtól mámorosan? Nem! kiáltott szenvedélyesen. — Elég volt az ilyesmi eddig!

De most, de azután, — más játékot kezdünk . . . Mennyire csodálkozott volt Mándoky Ernő, ha ebben a percben Klarával találkozik. Hiszen abban az erélyes, nyugodt fölényvel rendelkező fiatal asszonyban, aki ott a Jáki-fogadó folyosóján állva, a számlája előmutatását kérte, alig-alig maradt csak egy vonás is a reggeli, csöndes, elmosódott egyéniségű feleségből, — pedig csoda se történt, csak annyi, hogy a körülmények erősebbek voltak, mint annak az asszonynak a szokott, nőies megadása és fölszínre térítették a benne lakozó és eddig mesterségesen féken tartott akaraterőt.

Mándoky Klára még most is azt hitte, hogy hangja, megbotráncozása sugalja cselekedeteit, — pedig egyszerűen erős egyénisége jött anyai ösztönének segítségére.

Mire lement a lépcsőn, — már elhatározta, hogy nem várja be a férjét, — minek kockáztatná születendő gyermeke egészségét egy nagy izgalom esélyeivel? . . .

— Péter, — fogjon! — rendelte az udvarra érve.

Itt azonban egy újabb meglepetés várt rá. Az öreg kocsis ugyanis nagy bajusza mellől csaknem sírva súgta feléje:

— Nem lehet nagyságos asszonyom! — nem tehetem!

Klára tetőtől-talpig végignézett rajta.

Péter éppen úgy állta hunyorítás nélkül ezt a fürkésző, lángoló tekintetet, mintha elszántan, mereven a napba próbálna tekinteni, éppen úgy! Még a könye is azonképp csordult ki utána . . .

— Nagyságos asszonyom! — mondá, miután meggyőződött, hogy nem hallja senki. — Nem tehetem . . . mert hát . . . izé . . . hogy is mondjam csak: azért, mert hát nincs már lovunk . . .

Klára ismét ránézett, ezúttal ijedtséggel, mert azt hitte, hogy örültsel van dolga. De Péter szomoruan rázta a fejét.

— Nincs, nincs! — bizonykodott, keze fejével hol homlokát, hol szeméit töröl-

getve, de azután dacosan összeszedte magát. — Alig egy órája, hogy itt járt egy zsidó, — jelentette, kihúzva magát, — mint hajdan a főhadnagy úr előtt, — kupecnek nézem, ha ugyan nem báró? — vetette föl a kérdést (nem egészen vaktában, tekintve, hogy csakugyan báró Grau vitte el a lovakat). Hát mondom, itt járt és egy írást hozott a nagyságos úrtól. Különben itt van la. — Péter nagy nehezen a lajbija zsebéből egy meg lehetősen piszkos névjegyet szedett elő.

— Ez Ernőé! — mondta Klára inkább saját magának, aztán olvasni kezdte:

„Potrágy Péter urasági kocsisnak rendelem, hogy e sorok átadójának a négy új lovat, amelyekkel a mai napon Jákra jöttem, átadja. Mándoky Ernő s. k., Csetneky Elemér, Vámosy István mint tanuk.“

Péter türelmesen megvárta, míg Klára a végére ér az olvasásnak, de mikor látta a fiatal asszony elfehéredését, mégis csak ki-tört belőle a méltatlankodás: — Nem jól van ez így sehogy se! — mondta, ökölre szorított kezével az üres istállót megfenyegetve.

— Tönkre kell így mennünk... tönkre, — motyorékkolt, az öreg szolgák szókimondásával.

Klára még mindig ott állt összegörnyedve a kocsiszin kapujához támaszkodva, büszkén kiegyenesedett e szóra:

— Hogy mer kend ilyet mondani, Péter? Hol van az megírva, hogy a nagyságos úr nem azért adta el a lovakat, mert jó árt kapott értök? — Maga se hitte, amit mond, de azért csak mondta, hátha a vén kocsis elhiszi. De Péter csak a füle tövét vakargatta egy darabig, aztán odaállt Mándokyné elé:

— Mán ha el is tetszik csapni érte, mégis megmondom, ami igaz, — mondta elkeseredve, — nem adta el azokat az úr, hanem elvesztette — kártyán . . . s ezt — már csak úgy állával a levegőbe bökődve tette hanggá. — Az a beretvált pofáju lovászgyerek mondta, aki a lovakért jött, — magyarázta mentegőzéseképpen, mikor a Klára haragvó, kétségbeesett fölajdulását meghallotta.

Mándokyné egy darabig mindkét kezét halántékára szorítva járt-kelt a szerencsére még néptelen udvaron, majd gépiesen megállt a kifogott, félig a színbe taszított kocsi előtt, melyen tegnap a városba érkezett.

Milyen régen volt az a tegnap! Azóta ideje volt egy régi szeretetnek hamuvá égni

és egy újnak soha nem oltható lánggal életre gyuladni . . .

Péter az istállóajtóból nézte úrnője néma tépelődését, de már nem mert szólani, az iménti feljajdulás még most is ott sajgott a lelkében. Nagyon megbánta, hogy megmondta az igazat. — Férfi kell ahhoz, hogy baj nélkül végighallgassa; az asszonynépség? mindjárt beteg lesz tőle! — határozta el türelmetlenül.

Azonban Mándoky Klára mintha mégse tartoznék a nyúl szívű asszonynépség közé, mert lám máris összeszedi magát és olyan határozott lépésekkel közelít Péterhez, mint egy generális. A nyakán lévő csipkék között az imént még ott csillogott valami tüzet pislogó ékesség, az most már a kezében van és egy elszánt, parancsoló mozdulattal nyújtja az öregnek.

— Itt van, fogja, — rendelé, kissé tompa, de nem remegő hangon. — Ez a kő gyémánt. Megér ezer forintot. Vigye el, de rögtön, a Vogelberg zsidóhoz, ott lakik a templom mellett balra. Ismeri magát ugy-e? — Klára tekintete úgy járja az öreg lelkét, mint a finác hosszú hegyes dágója a lisztes zsákot.

— Ismerem . . . az úr sokszor küldött már oda, — feleli Péter szemét lesütve.

— Gondoltam, — felelé Klára megvetéssel. Azután újra rendelkezik: — Most ezt adja be zálogba. Érti?

— Értem, instálom, — felel Péter, percről-percre jobban csodálkozva.

— Várjon! Hová szalad? — Klára idegesen ragadja meg a kocsis kék mentéjén kackiásan hátra csapott vitézkötést. — Ide hallgasson! Amint a pénz a kezében lesz, három vagy négyszáz forint, mindegy, rögtön jön értem a templomba. Ott várom.

— De siessen! . . . Most öt óra, hétkor kint akarok lenni ennek a városnak még a határából is.

Ha Péter kocsis pszihologus lett volna, ebből az utolsó pár szóból egy egész életen át visszafojtott, elhazudott keserőséget érzett volna ki, de mivel az ilyesmivel soha sem foglalkozott, tehát csak arra magyarázta a kifakadást, hogy a nagyságos asszony egyelőre nem akar az úrral találkozni; és: megérdemli! — dűnnyögte, az árván maradt négyes-ostort marokra szorítva s csaknem futva indult a vásártér felé.

Klára pedig lassu, fáradt léptekkel indult utána.

— Adj erőt uram Istenem! — imádkozta egy negyedórával későbbbuzgón, alázattal. De most már egész határozottan tudta, hogy miért fohászkodik így. Egyáltalán megszűnt lelkében a tépelődés.

Olyan tisztán látott a jövőbe, mintha tükörbe nézne.

— Gyermekem, mindenem! Gyermekemért mindent! — suttogta, az oltár lépcsőjére hajtva lüktető homlokát. Aztán fölkelte és erős, ruganyos lépésekkel ment a kijárat felé. Az ajtóban megállt és ott várt az öreg Péterre.

— Csak háromszázhetven pengőt adott a vén hóhér, — jelentette rossz kedvvel; — azt mondta, hogy...

— Mindegy! — vágott szavába Klára. — Jöjjön utánam! — És ezzel többé hátra se nézve, sietett egyik átvágó utcából a másikba, hogy lehető legrövidebb idő alatt a város végén lévő vásártérre érjen.

— Itt vagyunk, — szólt most az öreghez, aki mindig kopogósabb léptekkel követte, mert meleg is volt, szorította is a nem járásra szánt magassarku „parádés csizma“, de legfőképpen nőttön-nőtt haragja, amiért így

gyalogosan kell ország-világ láttára a vásárra menni. Csak legalább az a kunkorkodó négyes-ostor ne lenne a kezében!

Klára azonban mintha a gondolatait is kitalálná, barátságosan szól hozzá:

— Sohse búsuljon öreg. Lesz ló rögtön.
— Hej, hogy fölmelegedett a Péter szíve erre a szóra; kár, hogy már a legközelebbi fordulónál ismét lehűtötték. Mert ime, amint Mándokyné a vásári sokaság között körülnézett, legott egy kis köpcös embert pillantott meg, a kút kávján ülve.

— Ott van Standler, — mondta Péternek, hívja ide.

— Három jó erős, munkabíró igás lóra lenne szükségem, — hallotta Péter az asszony csengő szavát. — Később, lehet többre is lesz majd szükségem, — mondta ösztönzéseképpen. — De ez a három rögtön kell! — tette hozzá parancsoló hangon. Együttal előszedte finom szürke-bőr pénztárcáját, amely csak úgy duzzadozott a zálogba tett melltű árától, de azonkívül is volt benne vagy százötven forint, tojás, turó eladásából megtakarított parázs-pénz, úgyszinte az a néhány arany, ami tudvalevőleg a gyapju árából szokott a gazdák feleségének zsebébe vándorolni.

Standler megértette, hogy itt komoly üzletre számíthat, azért rögtön hozzálátott a kereséshez.

— Igen. Ezek úgy látom megfelelnek, — bólintgatott Klára, miután az elővezetett lovakat szakértően szemügyre vette. Péter, üljön föl arra a pejre, a másik kettőt vezesse. Menjen haza, fogjon be és egy félóra alatt itt legyen a kocsival, a Csóré-kútnál várok kendre.

— Hát negyedik lovat nem veszünk? — kérdezte Péter, szinte utálattal nézve az erős, de keféletlen lovakra . . .

— Nem! — felelte Klára kurtán, mintha parittyából dobná a szót, mire Péter jónak látta a ló hátára való cihelődést megkezdeni.

De mikor már ott lógott a levegőben, eszébe jutott valami, és újra letoppant a vásártér porába.

— Nagyságos asszonyom, — sugta titokzatos arcjátékkal közelítve, — hátha a nagyságos urral találkozom, mit mondjak neki?

Klára hirtelen elkapta róla a tekintetét. — Nem fogja látni! — felelt egész határozottan, magába pedig hozzágondolta nagy keserőséggel azt is, hogy: vagy alszik, vagy még nincs odahaza.

És jól gondolta.

Mándoky Ernő még akkor is ott ült a „Török császár“ legbelső szobájában (előtte egy pohár vízzel, melyben a kártya tartásától meg-megmeredő hüvelykujját áztatta), mikor a felesége a furcsán befogott Viktóriában hazafelé ballagott.

Nagy por volt az uton. Szembe minden lépten birkanyájak, malacfalkák jöttek. Ilyenkor Péter nagyokat csettentgetett az ostorral, de ki nem bontotta volna egy országért! Hogy is ne. Világ csúfjára? Három kócos igásnak egy gyönyörű meggyfanyelű négyes-ostor? . . . Jó ezeknek úgyis! Még jobb! Mert duplán esik az ütés vele. Péter dühösen vágott egyet a rudasra, — csak úgy próbakép. A lassu járáshoz szokott jóindulatu állatok fölserkentek erre, — és nagyot rántottak a kocsin.

Klára fölriadt álmodozásából.

— Mit csinál Péter? — kiáltott szemrehányón.

— Úgy mennek, mint az ökrök! — dohogott az öreg, egy káromkodást fojtva vissza nagy bajusza alatt.

Klára halványan dőlt vissza a selyempárnákra. A tegnapi állatkinzó, fölösleges

hajszolásra gondolt, és mintha még most is hallaná, hogyan mondja Mándoky:

— Ha dolgom volna, valószínűleg lassabban hajtánék . . . És mivel Mándoky Klára most már egész biztosan tudja, hogy nagyon sok munka vár reá odahaza, annyi, amennyivel egy kétharmadára tönkre tett birtokot újra lábra lehet állítani, nyugodtan, de ellenvetést nem tűrő fölénnyel szól ki a türelmetlen vén szolgára:

— Hagyja őket békén! . . . Minek az a nagy sietés? . . . Hiszen ráérünk! . . .

Pákozdyék

Országos Széchényi Könyvtár

Már tizenöt éves korában meglátszott rajta, hogy tücsök-hajlamai lesznek. Ezért az előkelő rokonság jó előre megszakitott vele minden összeköttetést. Az unokanővéreket mindig másfelé vitték a nevelőnők sétálni, mint amerre az ő útja vezetett, az unokafivéreket meg éppenséggel nem engedték közelébe.

De ki is hallott valaha olyat, hogy az őseire olyan büszke Pákozdy-családból valakinek eszébe jusson színésznőnek menni?

— Rettenetes!

Igaz ugyan, hogy az az ág, amelynek ő volt a legszebb virága, nagyon is buján termette a csemetéket. Ha jól tudom, tizenketten ülték körül esténként az asztalt és a jó Pákozdy András nem minden kicsinek osztgatott egy-egy szárnyat, combot, azon egyszerű okból nem: mert a vacsora több-

nyire egy kis főtt burgonyából vagy puliszkából állott. Az is nehezen telt a pénzügyőri fizetésből.

Őszintén szólva, ezt a kis hivatalt is csak nagynehezen lehetett számára kijárni és nem is az a szempont vezérelte a magas pártfogókat, hogy majd ott nagy hasznára lesz ő az államnak. Inkább abba reménykedtek, hogy ő neki lesz itt-ott egy kis hasznára a hivatal.

Hjah, hiába! Ne legyen válogatós az, aki vagyonat már 35 éves korára elpredálta. (Milyen szerencse, hogy a testvérek idejekorán magukhoz válthatták a váltókat!... Hogy pukkadtt a Teutelbaum zsidó, mikor a licitáción szóhoz sem juthatott a Pákozdy Pongrác és a Pákozdy Szervác ágensétől!)

S még hozzá a helyett, hogy az okosabbik eszét elővéve, egy pénzházasság által helyrehozta volna financiáit, éppen neki jutott eszébe szíve szerint házasodni. Szíve szerint? Egy koldusnak? Igazán nevetséges!

Most aztán itt vannak tizen... nem tudom hány kis Pákozdy-ivadék, akinek a világon semmije, de semmije sincs!

Az egyiket csak a minap tették be a

Ludovikába, persze ismét a nagybácsik protekciója folytán. Szerencsére ingyenhelyet kapott. De hát a többi? Úgy mondják, többnyire nagyon csenevész gyermekek, alkalmasint örökölték az anyjuk mellbetegségét. Be jól járnának, ha el is költöznének ebből az árnyékvilágból, éppen mint ahogy az a jó asszony megtette.

De persze, az Úristen sohasem onnan szólítja magához a kisdedeket, ahonnan jutna is, maradna is. És ha mégis menni kell valamelyiknek, miért nem annak az istentagadó Zsófikának? De az, dehogy megy! Olyan friss, mint az öröklét és még szép is a szerencsétlen!

Ezzel igazán nincs mit törődni, az arcára van írva a jövője...

Erre a jóslatra aztán éltek fogytaig nagyon büszkék lehettek a gyöngéd rokonok, mert — látszólag legalább — szóról-szóra beteljesedett. Pákozdy Zsófikából egy olyan igazi nyáron daloló, télen didergő kis tücsök lett, mint aminőnek serdülő korában ígérkezett.

Azon kezdte pályáját, hogy valami vándor-trupphoz szegődött és az egész országban csatangolt, mint másodprimadonna, a

Pákozdy-névnek nagy szégyenére. — Igaz ugyan, hogy mikor Pongrác bácsi utóljára látta (el nem vette volna látcsövét az arcáról egy báróságért, nehogy a fruska ott a színpadon fölismerje), föltűnt neki, hogy milyen egyszerű kis ruhában játsza a Gerolsteini nagyhercegnőt. — Kádár Tóni, a minden tudó Kádár Tóni aztán nevetve beszélt el vendégének, hogy:

— Hidd el barátom, ez a kis szubrett valóságos talány! Csak képzeld pajtás, egész biztosan tudom, hogy ez a Zsófiika amilyen szívesen elmulat egy csomó léhűtő jogászzal, művészzel, szóval olyanokkal, akiknek egy árva krajcárjuk sincs, éppen annyira megközelíthetetlen, a magunk-féle embereknek.

— Lári-fári, öregem! — felelt Pongrác úr meggyőződéssel, csak nem akarsz velem elhíttetni, hogy . . .

— Én nem akarok veled elhíttetni semmit. Abban neked van igazad, hogy Zsófiika egy könnyelmű kis tücsök és dehogy is tennem érte a kezemet a tűzbe. Isten ments! De egyről biztosíthatlak és ez az, hogy ha nem is pap regulázza a pásztoróráit, másrészt a börze iránt nincs semmi érzéke . . . Pedig

kár, teszi hozzá Kádár Tóni egy sokat jelentő sóhajjal, mert nem valami talentum a kicsike és igazán nem tudom, mi lesz vele, ha megvénül . . .

Pongrác úr bosszusan vonogatta vállát:

— Hát szalmán fog meghalni, mint az apja, — felelte dagadó erekekkel. Kádár Tóni tehát sietett másról beszélgetni.

Teltek az évek. A nagybácsik őszinte öröme Pákozdy Andrásné valamennyi gyermeke követte oda, ahol nagyuri protekció nélkül is meglesi a helyét minden földönfutó. Csak éppen Zsófiika nem akart meghalni! Sőt! . . . Egy szép napon az a hír lepte meg Pongrác urát, hogy unokahuga férjhezment. Igenis férjhez! A legesleg katolikusabb szertartás szerint hűséget esküdött egy muzsikusnak. Pongrác úr éppen azon a reggelen tudta ezt meg, mikor megjött Budapestről a válasz, hogy a birtokán talált köszén kiállja a versenyt valamennyi porosz köszénnel. Lám, most látszott meg csak igazán, hogy milyen jó gondolat volt a boldogult András váltóit összevásárolni. Éppen az ő földrészén leledzik a bánya. Hogy fog Szervác örülni, biztosan rögtön folyósítani fogja azt a néhány ezer forintot,

amely a befektetéshez szükséges. Neki könnyű, hiszen olyan jól beütött a tavalyi spekulációja, hogy azt sem tudja, hová tegye a pénzét. Nem is késett tehát a gazdag testvért az újabb szerencséről értesíteni. Nem csoda tehát, ha a Zsófi házasságáról csak úgy mellékesen vett tudomást, csak éppen annyira, hogy a tücsök újabb ballépéseért egy percig boszankodjék. Egy Pákozdy-leány valami cseh muzsikussal felesége! Szörnyűség! De végre is, mi köze neki hozzá? Még csak az kellene, hogy amiért kicsi korában a térdein lovagoltatta és göndör haja miatt kényeztette, egy egész életen át mentorkodjék fölötte. Hogyis ne! Különben is ha akarná, sem tehetné, amióta megházasodott s most még kevésbbé, hiszen azokat a milliókat, ott a pákozdi rétek alatt, nem lehet csak úgy ni, máról-holnapra fölszínre hozni. Ahhoz munka kell, fáradhatatlan hangyaszorgalom.

S mialatt a kincset érő széndarabok engedelmesen, szépen, éppen úgy, ahogy Pongrácz úr magának kiszámította, rendre-rendre engedték ősi mivoltukat legmodernebb értékpapírrá átváltoztatni, az alatt a kis tücsök életében nagy változás állt be;

ugyanis, mikor pajzán nótáit bölcsődallal kellett fölcserélni, egyszerre vége szakadt a gondtalan életmódnak. — Szegény Zsófi! Igazán, őszintén akart szakítani a tücsök-élettel. Higyjék el, hogy semmiért sem adta volna, ha valami csoda folytán szorgalmas, takarékos hangya lesz belőle. De, lehetetlen!

— Tücsök voltál és tücsök fogsz maradni, — rendelte a kérlelhetetlen végzet. És Zsófi akarva, nem akarva, tovább dalolt.

Hanem talán maga a végzet sem gondolta meg, hogy mi az: dalolni egy vénülő tücsöknek. Dalolni, mikor már senki sem kíváncsi dalára, mikor egyik színházdirektor a másik után bontogatja a szerződést, vagy vonakodik azt megkötni. De mindhiába!

Dalolni kell, mert odahaza — sirnak!

Hát a férje? Én Istenem, áldott jó ember volt szegény, de még a hegedűje hangjától is be tudott rugni. Legalább az utóbbi években sohasem látták józanon, bár talány maradt, hogy honnan vehette a pálinkára valót. De úgy látszik, mégis itta, még pedig olyan mennyiségben, hogy egy szép napon végképpen elszenderült tőle.

Zsófica egyes egyedül maradt gyermekeivel.

— Mi lesz ezután? — kérdezte rémülettel és sietett az ősz szálakat kitépni hajából. A kis Dobákok pedig nőttek és örületes gyorsasággal szakították el az egyik vörös orru topánt a másik után.

Egyszer aztán, a sok koplalás és a zsufolt lakás megtette a magáét, a kis Dobákok betegek lettek.

— Jobban kell őket táplálni, — felelt a doktor. Zsófica szépen megköszönte a tanácsot, zálogba tette a jegygyűrűjét és örömmel gondolt arra, hogy lesz mit enni egy egész hétig.

De hát azután?

Kiálljon az utca végére koldulni? Nem! Arra sohasem lenne képes. Énekeljen a kapu alatt? Ez is kivihetetlen, mert a vak hárfás nem fogadja be társnak, a szívtelen nem akar osztozkodni a jövedelemben.

— Mit tegyen?

Ejh! ha már kérni kell, inkább rokonoktól, mint idegentől. Annak, aki a Zsófi asszony kusza ősz haját látva, a Zsófica göndör fürteire emlékszik, talán hamarabb kinyílik a keze?!...

Istenem! Milyen közel is tetszik azaz idő, mikor otthon a pákozdi parkban a Pongrác bácsi térdein lovagolt. Hogy kényeztette, hogy rontotta: „Zsófikának minden szabad! Zsófica az én leányom!” — mondogatta a bácsi. Csak egyetlen egy vetélytársa volt, a nagy Cézár kutya!... De míg ennek csak egyszer napjában adatott tejbefőtt korpakenyeret, ötöt, Zsófikát reggeltől estig tömte édességgel. Szegény Anikó mama mindig előre aggódott: „Megérkezett Pongrác sógor? No, akkor gyomorgörcse lesz holnap a Zsófikának.” De régen volt mindez, én édes Istenem!

Persze, mihelyt Jolán grófnő lett a Pákozdy-kastély úrnője, rögtön megszakított minden összeköttetést az András-pereputtyal, Pongrác úr pedig híven követte főuri hitvese rendeletét. Különben sem érdekelte már a csupa kéz, csupa láb kamaszleány. Még szép volt tőle, ha elszegényedett rokonai érdekében befolyását érvényesítette és a fiúkat mindenféle ingyen stipendiumokhoz juttatta. De ha Zsófinak tetszett színésznőnek menni, alá'szolgája!

De ez is régen volt. Azóta Zsófica se színésznő többé, fájdalom, már nem is

Zsófia. És mindezeket a tényeket összevonva, Zsófi asszony egy hosszú könyörgő levelet írt nagyuri rokonainak. Dehogy tenné magáért, de a kicsinyek! Lehetetlen, hogy meg ne könyörüljenek rajtuk, már azért is, mert Pongrác bácsinak is van egy leánya, úgy hallja, sokat betegeskedik szegény, tudhatják tehát mi az, ha egy anya, gyermekeiért aggódik.

De a válasz napról-napra késett.

Biztos, hogy nem kapták meg a levelet. Nincs más mód tehát, minthogy Zsófi asszony maga keljen útra . . .

Ugy-e nem lehet az, hogy annak az idő előtt elaggott szegény asszonynak ki ne nyiljék a Pákozdy-kastély kapuja?

Hiszen azok a halottak, akik ott a park százados tölgyfái alatt a boltíves kriptában alusznak, éppen úgy az ő ősei, mint a Pongrác és Szervác bácsié.

Zsófi asszony tehát félelmét, szégyenét leküzdve, útrakelt Pákozdd felé. Hosszu volt az út! A zajos fővárosból ki a magyar Alföld akácillattól bódító pusztaságán keresztül, aztán ismét be Erdély bércei közé. Végre megérkezett. De hogy megváltozott itt minden!

Lám, hajdan itt állott az útszéli korcsma

és ma? egy óriás bányatelep rakodója van a helyén. Irgalmas Isten, mennyi szén!... hány didergő kis kéz tudna ennek a lángjánál melegedni!... Az ott a malom. Óh, az a régi! Még most is úgy habzik, úgy zakatol alatta a Kőrös, mint hajdan. Zsófi asszony emlékekre éhes szemekkel nézi, de aztán egy halk sikolylyal odább siet... Szegény kis állat! Vajjon mi is volt? Kutya vagy macska? Nem tudná megmondani, csak azt látta, hogy egy nagy kéz kinyúlik a malom ablakán és egy vergődő, nyöszörgő valamit hajított a kerekek alá... A következő percben pedig egy élettelen kis fekete tömeget sodort odább az ár.

De amott van a kastély... Ablakai fényesen ki vannak világítva, mintha várnának valakit! Talán engem? — suttogja Zsófi asszony elmosolyodva, de erre a tréfára kicsordul a könye.

Azt azonban eltalálta, hogy várnak valakit. Nem ugyan egy őszhaju kopott ruhāju koldusasszonyt, hanem egy még sokkal öregebb, sokkal zordabb vendéget. El sem hinné senki, hogy milyen szívesen várják. Hetek óta nem tesznek egyebet, mint lesik érkezését, várják éjjel, várják nappal. Hajnalhasa-

dásra, naplenyugovásra. Csalogatják, hívogatják. Hosszu sorban fel vannak állítva az orvosságos üvegek, úgy mondják: a várva várt vendég szereti az effélét.

Pap is van a háznál, kettő is, azok sem tesznek egyebet, mint ájtatos imával könyörögnek a vendég érkezéseért.

Jolán grófnő óraszámra bezárkózik szobájába és fekete kalapokat próbál, Pongrác úrnak meg éppen se éjjele, se nappala. Alig lehet rávenni, hogy nyugodjék egy-két óra hosszát. Dehogyan alszik, dehogyan nyugszik! Minden gondolata a kedves beteg — és annak íróasztala körül forog . . . El nem hagyná őket egy pillanatra.

Csak Szervác úr nem gondolkozik és nem vár már senkit, semmit, mint ahogy ez már lenni szokott olyannál, akit nemsokára: visznek.

Zsófi asszony pedig, az ablakokból kisugárzó fénytől vezetve, nemsokára a kastély kapujához érkezik.

Itt van a csengetyű a régi helyén, csak meg kell rántani és ki fog tárulni az ajtó. Már hozzá is nyúl . . . már kezébe fogta . . . de nem . . . Ő, aki soha nem kért, hogy kezdjem majd hozzá? Uram Isten, mit is

mondjon? Egy mentőgondolat! Kis batyujából sietve keres elő egy keskeny névjegyet... Milyen szerencse, hogy elhozta!... És reszkető kezekkel írni kezd rája. Nem megy, a rajzón helyenként meg se látszik, másutt meg éppen átlyukasztja az olcsó papírlapot. Talán így, ha az ajtót használja alapnak, könnyebben fog írni:

— Igen, így jobb! — és Zsófi asszony a nehéz tölgyfa-ajtóhoz támaszkodik, talán éppen arra a helyre, a hová hajdan Pongrácz úr zsebkéssel beróttta, hogy: „már ilyen nagy a Zsófi!” Zsófi asszony megnedvesíti a rajzönt és a nyomtatott név alá nagy, szembeötlő betűkkel odairja:

A Pákozdi András leánya!

Így! Most már tudni fogják odabent, hogy nem valami útonálló veri föl az éjjeli csöndet.

— Nem fogad?! . . .

— Mondtam már, hogy nem! — felel a komornyik, gyors szemlét tartva a jövevényen, de aztán tünetőleg csapja rá az ajtót:

— Tágasabb odakint! — vigyorog magában, a Zsófi asszony ősz hajára gondolván. De azért mégis jónak látja jelentést tenni urának, hogy parancsa szerint, — röviden bánt el a látogatóval.

Pongrác úr közömbösen fogadja a jelentést, de aztán eszébe jut valami. Szeme önkénytelenül az íróasztalt keresi, ki tudja, mi van annak a rejtekfiókjában. Szervác úr, mikor a Dobákné levelét meglátta, olyanformán nyilatkozott, hogy:

— Mégsem kellene engedni, hogy az András leánya éhen haljon... Jó lesz elejét venni annak, hogy éppen akkor ólálkodják itt, mikor a katasztrófa bekövetkezik.

Pongrác úr tehát egy hirtelen elhatározással parancsot ad a bámuló komornyiknak, hogy szaladjon és hívja vissza azt az asszonyt.

Tehát mégis! Pongrác bácsi mégis a régi maradt! Zsófi asszony úgy érezte, hogy szárnyai nőnek. Lám, a jó bácsi megbánta előbbi ridegségét, de valószínűbb az, hogy az elutasító választ, az ő tudta nélkül, az a gőgös Jolán grófnő üzenté. Mennyivel könnyebb lesz most azon a kapun belépni. De nincs rá ideje, mert ime, belülről tárul föl az ajtó és ott áll Pákozdy Pongrác, egyenes, merev tartással.

— Pongrác bácsi! — zokogja Zsófi hozzátartozva. De az ajtóban álló eltaszítja magától a kezét csókoló jövevényt.

— Tudja meg! — menydörög feléje, minden egyes szót szintúgy kilökve szájából, mint valami új találmányu golyószóró puská a golyóbist, — tudja meg, hogy én nem ismerem se magát, sem az apját. Én . . . — és hangja rikácsoló lesz a nagy fölindulásban, ökölreszorított csontos, reszkető kezével pedig mellét verdesi, — *én nem ismerek mást, csak magamat! . . .*

És mielőtt még Zsófi asszony átérthette volna szavait, ismét bezárul a Pákozdykastély nehéz tölgyfa kapuja és Pongrácz úr visszasiet kedves betegéhez. És amint a kivilágított szobába lép, szeme bármerre néz is, mindenütt egy vörös körvonalu kék foltot, lát, mely igen kellemetlenül emlékeztet egy görnyedő hát alakjára . . . De ez szerencsére egy-két pillanatig tart csupán. Lám, az íróasztal ébenfa oszlopai már is megnyugtatóan hatnak a pupillákra.

Zsófi asszony pedig odakünn a holdvilágtól fényes, tücskök danájától hangos nyári éjszakában lassu, nehéz léptekkel veszi arra útját, a merre a malom egyforma, fáradhatatlan zakatolása hallik.

A tennisz-stréber

Országos Széchényi Könyvtár

Zsolt Pali magára vette fehér- és kékcsíkos puha flanelöltözékét, karcsu derekára kötötte piros foulard-övét, félfülére billentette a kis fehér sapkát és várt.

Partnerei még nem érkeztek meg, de tudta, hogy nem soká fognak késni, hisz' mindenik csak megtiszteltetésnek vehette, ha az ország legelső tennisz-bajnokával mérkőzhetik.

Ime, ott füstöl már a hajó a Margit-híd alatt, lám, fölismerheti az egyes alakokat, amint a kijáró felé igyekeznek. Az ott Tömösy Muki, a bánáti nábobgyerek, vagy ahogy rövidesen nevezni szokták: az aranyborju. Mellette Jáky Flóra áll, a budapesti jukker-asszonyok vezércsillaga. Mióta divatban és művészetben mindenhol a fontaine lumineuse szintobzódásai diadalmaskodnak, Jáky Flóra is mindig úgy öltözködik, mint

egy francia plakát. Milyen más a kis Antalfy Mimi baronessz, mily egyszerű és mégis mily bájos. Zsolt Pali önelégülten dúdolgatja a groundon föl s alá járva: „Enyém leszel rózsám még e héten...“ És e saját szerzeményü kis alkalmi nótára a tennisz-raketta húrjain pengeti ki a kíséretet gyémántgyűrűs ujjáival.

— Ugy-e együtt játszunk? — kérdi a kis báróné, alig palástolt lelkesedéssel tekintve Zsolt Palira.

— Hogyne, hogyne! és hogy megverjük őket!!

— Természetesen: love-al, — gúnyolódik Jáky Flóra, aki gyűlöli Mimit, amiért ezt a híres embert elhódította tőle. Pedig mily szép lett volna a balatonfüredi szezont egy ilyen, istenileg játszó udvarlóval megkezdni.

— Mind a két szépség őrvöng utánam, — konstatálja Zsolt Pali, az első lapdát csak úgy próbaképpen a hálóba küldve.

— Ready? — kérdi aztán hangosan. — Kérem báróné, álljon egy kissé jobbra... Így... Köszönöm... Play! (Jó reklám volna, ha a szép Flórát meghódítanám, de nincs már ilyesmire szükségem.) Fifteen

love! (Aztán meg a kis leány sokkal gazdagabb, és — báróné!) Play!

— Flóra vigyázz! . . .

— Hiába vigyázok, az ilyen lapdát lehetetlen visszaadni.

— Lehetetlen lapda nincs, — bölcselkedik Tömösy Muki, de rögtön meg is bánja, mert egy eltévedt lapda nagyon is igazat adott neki.

— Zsolt, kérem, aut . . . még egyet kérünk . . . Line!

— Mienk! . . . Thirty — love: báróné vigyázzon, a fél ground védtelen. (Ha megkérem, biztos, hogy hozzám jön feleségül. Biztos! . . .) My ball! (Akkor végre búcsút mondhatok Nefelejts-utcai gyönyörűséges kis szobámnak . . . Ne hadd magad Muki! . . .) (Vajjon hazavitte-e a mosóné a báli ingeket? . . . Még megteszi, hogy beváltja fenyegetését.) Aut! . . . Kérem, Aut . . . (És lefoglalja.) Hogy állunk kérem? . . . Forty — love? (Ha a házasságom létrejön, tán az öregekkel is kibékülhetek . . .)

— Zsolt! Hová gondol? . . . Azok odaát egymásután két point csináltak.

— Sebjaj, báróné. Play! game! Lássa, lássa, nem kell olyan hamar megijedni.

— Igazad van barátom! Egy angol példabeszéd azt tartja, hogy addig nincs a játék vesztve, míg meg nincs nyerve!

— Úgy van Muki! Te nagyon bölcs vagy!... Asszonyom, asszonyom, ön szervíroz... Fifteen — love!... Adjunk nekik is valamit, ugy-e bárónő?

— Az ám! hadd örüljenek szegények.

— Úgy sem soká örülnek, — Fifteen all! (Hány esztendeje lesz, hogy elszakadtam tőlük... három?... nem: négy!... csakis az apám.) Thirty fifteen... Hjah, báróné, nem lehet mindig nyerni. (Milyen dühbe hozta az a szerencsétlen számla, pedig nem is nagy dolog volt, tán 200 forint.) Thirty all!... (De persze a többi után... bizony egy kicsit sűrűn hullott akkortájt a stemplis papír Zsolt fájára!) Net; one more please!

— Igen, igen, one moric!... — elméskedik Tömösy, olyan nagyot nevetve a szójátékon, mintha ő volna a szerzője.

— All right!... (Szegény öreget, emlékszem, az hozta olyan éktelen dühbe, hogy egy tennis-complet állt a számlán. Hogy hát az mi? — faggatott, de persze hiába magyaráztam, nem is engedett szóhoz jutni.)

Thirty — mennyi? Forty? . . . lehetetlen! . . . No megálljanak! — és Zsolt Pali egy remekül célzott lapdát röpít vissza Flóra lába elé. Mire a szép asszony, egyet sikoltva hozzá vág, ugyanabban az irányban, ahogy jött, pattant az ismét vissza.

— Bravo Pali, remekül volt coupierozva!

— Ezért már irigylem! — vallja a szép ellenfél. Mit nem adna érte, ha ilyen álnok módját tudná a lapdadobásnak.

— Tehát deuce, ugy-e?

— Igen, deuce. Gyuszi, Gyuszi, Gyuszika, — skandálja a Muki gyerek, aki a beállott csekély szünetet arra használja föl, hogy lehorgasztott fejét megrázva, így siettetí az orrán végigpergő cseppek lepotyogását.

— Ready? — Play! . . . (Hiába mondtam az öregemnek, hogy az az öltözet nekem életszükség.) Advantage in! . . . (Az öreg sonica kidobott! . . . És végre is ez volt a szerencsém . . .).

— Game nekünk . . . game!

— Lássa Zsolt, elrontottuk a játszmát. Nézze milyen diadalmasan jegyez Flóra one all-t.

— Majd helyreütjük báróné: . . . rosszabbul is álltam én már az életben, mégis

jóra vált sorsom, csak nem kell kétségbe-esni. (Nem ám! Ha kétségbeestemben neki ültem volna a magolásnak, és én is kitüntetéssel vizsgáztam volna, mint Elek öcsém, valószínűleg én is ott lennék, a hol ő: egy kis ev. ref. segédlelkészi állásban, valamelyik ugoc sai faluban.) Ki szerviroz, kérem?

— Mindig aki kérdi.

— Ez egyszer tévedni tetszik, mert Mimi bárónőn van a sor.

— Igaz az!... Tehát édes bárónő, tessék találni, — és az aranyborju gigerli-lépésben siet a hálóhoz, hogy egész közelből téveszt-hesse meg a lapdákat.

— Play!

— Pardon, nem voltam készen.

— Love fifteen! (Szerencsémre idejekorán beláttam, hogy mekkora tőke van a rakettemben. Először is: neki köszönöm a hitelemet, aztán egy pár győzelmes match a füredi versenyeknél — és ime minden nagyúri ház megnyílt előttem. Hogy lenéztek a Várkonyi grófok az iskolapadban! Ma? Csak füttyentek nekik! Hát még Olgyay Ella ő excellenciája milyen kegyes most! Hogy jár utánam! Mind a két leányát hozzám adná, ha kérném! De abból nem

eszik! Pedig biztos a mandátuma egy Olgyay vőnek! Biztos... (Ejh! A kis báróné hozományával is biztos.) Hogy állunk?

— One to five! és ötödik deuce, — felelt Tömösy öntudatos alapossággal s el is hiszik neki kontroll nélkül, mert arról nevezetes az aranyborju, hogy még soha életében nem felejtett el semmi jelentéktelen számot vagy dátumot és csakis olyankor szokott az esze csütörtököt mondani, a mikor igazán hasznát vehetné.

— Lesz az mindgyárt másképpen is! — Zsolt Pali kezébe illeszti a rakettet. — Please, go on! Advantage in! (Csak az öregasszonyt ne érte volna az a szerencsétlenség, és éppen a licitáció napján... hátha mégsem véletlenség?)

— Fault!... Nézze meg Flóra nagysám, még most is itt a lapda helye ni!... (Hogy lehessen a mamát örökké tolókoksin ülve elképzelni?... Borzasztó!...)

— Zsolt, miért nem vigyáz! Megint odaát van advantage!

— Pardon... de... de valami musica-féle röpült a szemembe...

— Istenem! fáj? mondja, nagyon fáj?...

— A kis báróné drága rakettjét habozás

nélkül a földhöz csapja és egy pillanat alatt Zsolt Pali mellett terem. Jöjjön, hadd vegyem ki, — apró zsebkendőjét még meg is nedvesíti, meg is huhukolja, hogy puhább legyen az érintése. Jobban van?

— Óh sokkal jobban... Maga édes... édes kis doklor!... — sugja Pali és egy csókot lop Mimike kezére.

— Nos, mi lesz? Játszunk, vagy nem játszunk? — türelmetlenkedik Jáky Flóra.

— Persze, hogy játszunk. Ready? . . .

— Play . . . (Milyen kedvesen babrált az arcomon és milyen parányi keze van!)

— Deuce! . . . Úgy látszik, ennek a partienak már sohasem érjük örömét, — nevet az aranyborju.

— Dehogy nem! És fogadsz-e velem, hogy én nyerem meg? — nevet vissza Zsolt Pali, kicsapongó jó kedvre gyúlva. — Advantage itt! (Szeretem! . . . Bizony Isten szeretem!)

— Hurráh! — Game and set!

— Éljen! . . . Bárónő, Pali gratulálok.

— Mihez? — kérdi a kis bárónő egészen megzavarodva.

— Hát a partiehoz! . . . — magyarázza Tömösy. — Csak az vigasztal, — teszi hozzá

bölcselkedve, — hogy mégsem love-al nyerték.

— Ki tudja! — felelnek Mimi és Pali ugyancsak egyszerre, egymáson feledve tekintetüket.

— Nem értem . . . — töprenkedik Tömösy Muki elszomorodva.

— Én sem! — felel a szép Jáky Flóra, egy ártatlan verebet célba véve lapdájával.

Országos Széchényi Könyvtár

Kugli-akácok

Országos Széchényi Könyvtár

Turán Emma kisasszony szomoruan nézett ki az udvarra.

— Ismét tavasz! — sóhajtott. — Mennyi munkát ad ilyenkor ez a kis kert!... A gyomlálás még csak hagyján, — teszi hozzá erélylyel, — mert valahányszor egy dudvát gyökerestől kitéphetek, hát — jól esik!

— Óh kedves néni, — veti ellen egy fitosképü, örökké mosolygó, bogárszemű tizenhét, tizennyolc éves leányka. — Azoknak a dudváknak, ahogy maga nevezi, néha olyan szépek a virágai!...

— Szép? már hogy lenne szép, ami ott is kivirít, ahol senki sem ültette? — pattan fel a néni szigorun. — Na, gyönyörűen nézne ki ez a kert, ha reád volna bízva. Vilma! — kiáltja aztán helyéről felállva, — megtiltom, hogy folyton az utcára nézegess!

— De kedves néni.... — hebegte a

leányka elvörösödve, hanem a néni indulatosan csendre intette:

— Semmit se akarok hallani, se kifogást, se mentegetődzést, — mondta, minden szót hangsúlyozva. — Az a tolakodó fiatalember így se, úgy se teszi be a lábát az én házamba . . . Ki hallott valaha ilyet? — kiáltá mindig indulatosabban. — Lehajtott puha gallérokat visel, akkora nyakkendőcsokra van, mint egy kék káposzta, arról meg, hogy micsoda bozontos, össze-vissza kócolt haja van, jobb nem is beszélni.

— Művész . . . — súgta Vilma mentsésképpen.

De a néni ettől a közbeszólástól látszólag összeborzadt.

— Hát az mi? — kiáltá iszonyodva. — Fizeti azt az állam? Be van iktatva valamely fizetési díjosztályba? — és mindenik kérdésnél egy-egy tömzsi ujját meresztette égnek tanuságtételre.

Vilmácska csaknem pityergésre fogta a dolgot:

— Díjosztály? . . . abba nincs, — vallotta, — de . . .

— Na lám, — diadalmaskodott a néni. — Nos hát, akkor nálánál még a hóhér is

külömb, mert az is tartozik valahová. De most már elég volt ennyi arról a fésületlen kamaszról, inkább eregyj és hozd ki a kerti ollómat, ma délután eljönnek Papék meg Szabóék, meg úgy lehet, Muckenhuber Szilárd is, ezért rendbe kell hozni a kertet. Nem, nem ezt, — zsörtölődött később, amint huga egy kisebb arányu kerti ollót akart elébe tenni. — A nagyot, azt amelylyel a fákat szoktam nyesni . . . Így ni, — mondta aztán, szeretettel nézegetve egy legalább is ötkilós, félméteres, ormótlan fanyelű ollóra. — Ez aztán olyan, amilyen kell! Szeretném is azt a tavaszt látni, amely ennek ellenében kihozhatná a kertemet a formájából! . . .

— Már hogy az egyik ág kijebb merészkednék nőni, mint a másik? — kérdezte Vilma nem egészen őszinte alázattal.

— Már hogy úgy, — felelt a néni csipősen és hugát többé figyelemre se méltatva, a kert felé indult.

Tulajdonképpen nem volt az egyéb, egy egész kicsi külvárosi udvarnál, amelyben egy-két ribizkebokor mellett néhány csenevész rózsatő szomorkodott. De Turán Emma kimondhatalanul büszke volt rája. Nemcsak azért, mert a hatodik szomszédig senki

sem rendelkezett annyi beépíttetlen területtel, de főként, mert a kert közepén hat darab vékony, egyenes törzsén tömören guguló, örökké mozdulatlan koronájú kugliakác ékeskedett.

Kis jóindulattal és nagyon sok képzelő tehetséggel rá lehetett fogni, hogy az a hat fa — jobbról is három, balról is három — allét alkot. S Turán Emmának megvolt a szükségelt képzelő tehetsége. Csak az a kár, hogy az az allé sehová se vezetett. De baj az is! Hát a városligeti gesztenyék és platánok vezetnek valamerre? S mégis, — hány ősi vagyont vertek már el ebben az országban csak azért, hogy azon a céltalanul kifutó alléében le és fel kocsikázzanak?

Igaz ugyan, hogy annak az alléének a végén mégis csak van egy idomtalan, nagy víztorony, mely mintegy szimbolizálja, hogy tulsok bolondság után hideg zuhanyok szoktak következni, de erre a néma figyelmeztetésre nem ad senki semmit. S ha ad is? A Turán Emma kugliakácainak mi köze hozzá?

Az ő sűrű leveleiket, melyek az Emma néni nagy örömére olyan szemérmes gondolat takargatják, fedik ágaikat, hogy egyet-

lenegy se látszhassék ki alóluk, soha, de soha sem éri száguldó fogatok szürke porfelhője, már azért sem, mert mindennemű pizsoktól, portól biztosan védi őket a budai külváros arkádiai csöndje. Legfeljebb az a szomorú sors van rájuk mérve, hogy szép napos időben kénytelenek eltűnni, miszerint sötét árnyékuk a szomszéd udvar szemétdombját járja körül-körül, mint napóra korongját a vetített mutató. De úrnőjüket ez csöppet sem bántja, azon egyszerű okból nem, mert az ő világa csakis: *innen a kerítésen* kezdődik. Itt pedig: — ollónak hála! — olyan rendesen, peckesen, begyesen gömbörögnek égfelé az ő kedves fáai, mint hat törzsorvosi csákon ugyanannyi tollbokréta.

— Úgy illik! — határozta el ma is, mialatt fáradhatatlan gonddal nyeste, méregette az egyes ágakat, nehogy valamelyik a szomszédjánál messzebb merészkedjék. — Hej! — bölcselkedik azután, önsúlyával tovább toppantva a létrát, amelyen áll, — ha csak egy hónapig nem néznék utána, rájuk sem lehetne ismerni többé.

— És vajjon olyan nagy baj lenne, ha kinőnének a gombóc mivoltukból? — kérde Vilma, szeszélyes kis orrával olyan fintort

csinálva, mint a házinyul, amikor salátával kínálják; de legott maga is megrémült szavai hatásán, mert íme Emma néni kicsi híján, hogy a lábára nem ejti a gyilkos ollót nagy szörnyűködésében.

— De Vilma! — kiáltja. — Lehet-e egy tisztességes udvaron kugli-akácnál egyebet még csak képzelni is?

— De hiszen ezek a csunya fák sohasem virágzanak! — fakadt ki a kis leány, sóvárgó tekintetet vetve az utcai kijárat felé, melyen tul egy beépítettlen udvaron, valami vadon hagyott girbe-gurba akác, most éppen, mintha csak Pindaros ódáit suttogná az esti szellőnek. olyan csábító, olyan édes illattal telik meg tőle a szoba, udvar, utca.

De a néni, úgy látszik, nem ért vele egyet.

— Még csak az kellene! — szörnyűködik fejcsóválva. — Szeretném tudni, ki győzné a lehullott virágokat összeseperni! Különben pedig nagyon jól tudod, hogy ezek a fák, melyeket még boldogult nagyanyám ültetett, családunk nagy tradíciójának utolsó őrei, — tette hozzá Turán Emma, büszkén kiegyenesedve.

— Tudom, tudom, — kísérlette meg Vilma az önvédelmet, de a néni mégis csak folytatta magyarázását:

— Igen, ebben a hat kugli-akácban él dicső ősöknek, Durand Evariste marquisnak a szelleme...

— Szent Isten! — sóhajtott Vilma, félig nevetve, félig boszankodva. — Hogyan választhatta ki éppen ezt a hat gombócot lakóhelyül.

— Hat gombóc?! — kiáltá a néni, s hangja megremegett a felindulástól, — hat gombóc? Hát nem érted meg gyermek, hogy ez minden, *minden!* ami egy fényes multról ránk maradt? Hát nem tudod, hogy ki volt Durand Evariste?

— Valami főkertész XIV. Lajos alatt... nemde? — nevetgélt Vilma idegesen.

— Vilma!... Megtiltom, hogy csúfolódjál!... Durand Evariste nem kertész volt, hanem annak a csodás, fenséges kornak a legnagyobb bölcse, tanítója, látnoka!... Mert — és itt a néni hangja kenetteljessé vált, mint az Evangéliumot magyarázó papé, — mert gyermekem, ő értette meg, hogy: dicső kortársaival az őket környező természetet összhangba kell hozni. Ezért, az a te

őköd, azt merte mondani az erdőnek: megtiltom, hogy olyan légy, amilyennek a fegyelmetlen természet szeszélye alkotott, megtiltom, hogy hajlamaidat követve ideoda ágazzál, virágozzál, suttogj, hanem, igenis, légy mesterségesen merev! légy szikla! légy szobor! légy magas, széles, méltóságteli kőfal, hogy azoknak a betanult nagy, széles, méltóságteli mozdulatokkal hajlongó, bókoló marquiseoknak és hercegeknek, akik árnyékodban lépdelnek, méltó háttérrel képezz!... És úgy lett, ahogy rendelte, s a versailles-i parkban nem maradt fa vagy bokor, mely szót ne fogadott volna: az Illem, a Forma, az Etiquette nevében...

— De édes néni! — kiáltá Vilma, míg nénje a lelkes szónoklat után torkát köszöri, — de... vajjon... mit gondol? Vajjon nem ment el a kedve a madaraknak, hogy azokon a mesterségesen megmeredt fákön fészket rakjanak?

— Bolond kérdés! — felelt a néni kedvetlenül, de aztán ismét a prédikációs hangján folytatta: — Fájdalom! azóta nagyon megváltozott a világ! A mai generáció marquiseai és hercegi — legalább úgy olvasom Ohnet regényeiben — csak úgy bicikliznek,

turistáskodnak, lapos angolsarku cipőkbe járva, mint akárki emberfia. Irtózatós!... És... és... és a Durandokat is kiűzte a francia forradalom...

— S ma Turán a nevünk s mindenki egyszerű budai „pugris“ ivadéknak hisz bennünket... — nevetett Vilma könnyelműen, mert az villant meg kis szőke fejében, hogy ha ő ma Durand marquise lenne, még talán nem is találkozhatnék azzal a csinos fiúval, akinek hatalmas göndör üstőke annyira visszatetszik a jó vén kisasszonynak.

— Vilma! — szörnyűködött az türelmét veszítve. — De Vilma?!... Igazán ideje lenne, hogyha végre szavaidat, mozdulataidat, de leginkább érzelmeidet úgy megnyesegetnéd és fegyelmeznéd, mint én ezeket a fákat...

— A versailles-i etiquette utolsó őreit? — évődött Vilma, apró öklével megfenyegetve a kugli-akácokat. — De édes néni, higgye el, ezek a fák ma már nem a Durand marquis-k méltósággteli illemformáit szimbolizálják, hanem a Muckenhuber Szilárd kicsinyes, nyárs-polgárias, kákán csomót kereső szűk világnézetét...

— Vilma!... megtiltom... — szisszent föl a néni, aki ezuttal csakugyan a lábára

ejtette a nagy kerti ollót, annyira megbotránkoztatta huga tiszteletlen kifakadása. — Jézus! Muckenhubert kritizálni?... — kiáltá fölháborodással, de kárba veszett dorgálása, mert Vilma már régesrég eltűnt a közeléből.

— — — — —

— Vajjon a hét szilvafa is annyi bajt csinál ezen a világon, mint nekem ez a mi hat kugli-akácunk? — kérdezte Vilma egy órával később Sólyom Lacitól, akinek bizony ma sem volt simára fésülve a hollófekete haja, de azért tagadhatatlanul nagyon csinos fiu volt.

Ennek köszönhető, hogy a különben olyan aranyos jó Vilmácska gyakran szófogadatlan volt a nénivel szemben és bizony megesett, hogy a varróiskolából jövet vagy menet, véletlenül összetalálkozott vele ott az utca másik végén, ahol az a parlagon hagyott önkényes akác minden tavasszal szerelmes fehér virágokat hintett a járókelők fejére.

— Mert lássa, Laci, — magyarázta a kis leány könnyekkel a hangjában, — a néni azt mondja, hogy az egész életen át mindenminden vágyat, álmot, reménységet úgy kell nyesni, nyirbálni, — mint ő az ő fáit. Ég

óvjon, teszem fel, hogy a szív holmi önálló virágzásba kezdjen.

— S mit adhat a néni azokért a virágokért kárpótlásul? . . . — kérdezte a Lacinak szólított dühösen. — Mondja? mit? . . .

— Én tudom, — feleli Vilma fáradtan. — Egy emberbőrbe bujtatott — számoló gépet.

— A neve?

— Muckenhuber Szilárd.

— Vilma?!

— Óh Laci, édes, édes Laci, — suttogja szegény kis leány s nagy nehéz könnycseppek kezdenek az arcán végig-végig peregni. — Nem tudja maga, hogy én mit szenvedek . . .

— De én édes gyönyörűségem, — kiáltja a fiatalember szenvedélyesen, — hányszor mondtam, hogy ott, lássa ott a jó öreg Gellért nyugati oldalán, ott van egy ici-pici kis vadszőlőindáktól bebugózott házikó, ahol olyan szép kis puha fészek várakoznék az én kis csicsergő madaramra, de olyan édes szép kis fészek . . . aztán . . . aztán . . . lássa, morzsa is kerülne . . . nem sok, az igaz, de . . .

— De kettőnknek elég. Óh tudom, Laci, tudom. De a néni . . . meg vagyok győ-

zódve, hogy a néni belehalna, ha én egy művész felesége lennék.

— Ugyan?!... És miért?

— Mert ő szerinte a művészek csupa afféle fegyelmezetlen vadócok, mint... mint ez a fa itt felettünk és — Vilma könyein keresztül tekint fel a fehér virágok rojtjaira, majd pedig, amint egy fuvallat, mint megannyi lepkét, rebtentetni őket széjjel, sóváron követi egynek az irányát.

— Boldog virág! — gondolja irigykedve, mert ime az a virág ott pihent meg a Sólyom Laci hollófekete hajának a göndör fürteiben. És a Laci hangja olyan édesen, olyan behízeltgően suttogja fülébe:

— Kis baba, hallgasson ide! hátha én egyszerűen elmennék a nénihez s megmondanám, hogy mi egymáséi akarunk lenni?

— Igazán?!... Meg meri tenni?

— Hogy meg merem-e? de nagyon is meg merem ám! Hátha bizony a sárkánynyal kellene megküzdeni magáért...

— Szegény néni... higgye el, hogy nem sárkány, — feleli a kis leány nevetve, — de... de én mégis nagyon félek!

— Miért?

— Mert... de nem haragszik meg, ha megmondom? igazán nem haragszik meg, ha megmondom?... nos tehát azért, mert... maga olyan borzas... — nyögte ki Vilma pirulva...

— Borzas?!... én? hát borzas vagyok én? — kérdezte Laci őszinte meglepetéssel.

— Egy kicsit, bizony egy kicsit az. De talán még nem is annyira a haja, mint inkább a pályája.

— A pályám?!

— Nos igen? Óh értse meg már, hogy a néninél csak az olyan ember számít, aki vagy hivatalnok, vagy háziúr...

— Értem, tehát olyan, aki inkább állami intézmény, mintsem ember, nemde?

— Úgy hiszem.

— Persze! — gúnyolódott Laci keserűen. — Mi művészek, az ő szemében, csak olyan ingóság-félék vagyunk, míg ellenben Muckenhuber Szilárdok, azok a nagytekintélyű ingatlanok... Igen, magácska éppen az imént panaszkodott a magok kugli-akácaira, nos édes, az ilyen világnézet az igazi kugli-akác-bölcsesség!

— De higgye el, Laci, hogy nemcsak a néni gondolkozik így.

— Óh nagyon is tudom, hogy nem, —
tüzelt a fiatalember. — Hanem igenis az
emberiség kilenctizedrésze. Hogyne! Hiszen
ha nem lenne olyan általános, talán annyi
kugli-akácot se ültetnének ebben a hazá-
ban, de még ha magától nőne se tűrnék
azokat a csúf, ostoba, pöffeszkedő, minden
művészi érzéket csufoló, természetellenes
fákat, utcák hosszát, kertekbe, nyilvános
tereken, mindenütt! De tűrik! Sőt, nemcsak
hogy tűrik, hanem büszkék is reá! . . . Men-
jen végig az országban — folytatta mindig
jobban-jobban belemelegedve lázongásába
— és fogadom, hogy nyomról-nyomra talál-
kozni fog velők, mint ahogy fogadom, hogy
lombjaik alatt találkozni fog pocakos, pec-
kes, beszegezett fejű városatyákkal és szűk,
nyárspolgárias, kicsinyes gondolkozásu asz-
szonyságokkal, akik szinte mintha csak
mind, mind megannyi megelevenedett kugli-
akácok lennének! . . .

— De hogy maga milyen dühös tud
lenni! — kiáltott Vilma a fiatalember szik-
rázó szemébe nevetve.

— Már hogyne lennék dühös, mikor az
életem boldogságát fenyegeti Muckenhuber
ő kuglisága . . . Na, képzelem milyen jó ta-

nácscsal látja el magát olykor-olykor az a drága jó néni!

— Azt csak én tudom! — sóhajtott Vilma meggyőződéssel. — S milyen nehéz a tetszését kinyerni! Illik, nem illik, illik, nem illik, hallom reggeltől-estig, mintha a mi lábasóránknak ez volna a ketyegésében...

— Már én nem bánom, akármit ketyeg is az a vén klepsidra, — gondolta Laci tiszteletlenül, — de hogy én ezt az édes kis leányt nem adom Muckenhuber Szilárdnak, annyi bizonyos, — hangosan pedig azt mondta, hogy: — Holnap délelőtt magoknál leszek. Jó? — s ezzel míg az egyik kezével leemelte puha bur-kalapját, a másiknak mind az öt ujjával belegereblyélt a hajába. — Pá, édes kis madaram, — mondta Vilmának, — holnap ilyenkor nekem lesz a legcukrosabb kis menyasszonyom egész Budapesten!

Vilma boldogan, mégis szívszorongva tért vissza a kis zöld ajtóhoz, mely nénje házatáját a külvilágtól elzárta.

— Én Istenkém, nem jön-e hiába? — töprengett. — Hogy a néni dühös lesz, az biztos. De olyan jó szíve van. Talán, ha látja, hogy mi milyen nagyon szeretjük egymást, mégis csak beleegyezik a boldog-

ságunkba. Csak az a csunya vén bácsi ne forgolódnék körülöttem, — sóhajtja, de tovább nem folytathatta elmélkedéseit, mert nagy rémületére azt vette észre, hogy nénje s egyetlen cselédjük: a kancscsal Flóra, már javában hozzá kezdtek az uzsonna készítéséhez.

— Nem jobb lenne a fák alatt teríteni? Olyan jó illat van odakint! — indítványozta Vilma, a szoba zárt levegőjét a torkán érezve, de a néni lábtól fejig végignézett rajta.

— Mit gondolsz? De mil gondolsz? — szörnyűködött. — Még csak az kellene, hogy az ebédlő is kimenjen a divatból . . . és hogy ezután a tisztességes emberek is csak úgy letelepedjenek enni, mint akármiféle mezei munkás vagy vándorlegény . . .

Vilma határozottan megbánta, hogy föl-szólalt, mire való az ilyesmi, mikor jól tudhatja, hogy a néni egy betűt sem enged az átöröklött szokásokból, ott pedig az evés még mint valami rituále szerepel, melyet csakis előírt formák szerint, arra fölszentelt helyiségben és évtizedek óta megállapított sorrendben lehet elkölteni.

Emma néninél különben is az egész

élet két részre volt osztva és ezt a két részt áthidalhatatlan űr választotta el egymástól, az egyik rész volt az illik, a másik a nem illik, megjegyzendő azonban, hogy a „nem illik“ rovatába volt bejegyezve egyáltalán mindaz, ami a szokásokban ötven év óta megváltozott.

Nem hiába áll őrt a hat kugli-akác! — gondolta Vilma, amint a gondosan fölterített asztalt szemlélte, — cirkalommal nem lehetne merevebben egymás mellé állítani ezeket a kávé poharakat!... és ha Laci látná ezt a horgolt csipkével körül varrt kék és fehér viaszkos vászon asztalfutót!... De nem szemlélődhetett tovább, mert kinyílt az ajtó s a kancsal Flóra titokzatosan besugta, hogy: itt vannak a vendégek...

Emma néni erre a varázsszóra rögtön ünnepi hangulatba zökkenettette magát és selyemruháját suhogtatva, száját kissé elbigyesztve, ringó járással a nappaliba lépett.

— Isten hozott, édes Malvine, — hallotta Vilma, aki kissé hátra maradt, mert éppen észrevette, hogy vagy két-három akác-virág ott árulkodott batisztbluzán. Milyen szerencse, hogy a néni figyelmét elkerülték!...

— Isten hozott, lelkem! ide parancsolj,

— sziveskedett a néni, Tóthné ő nagyságát kézen fogva, — ide, nem, nem a székre, de a kanapéra! nem akarsz? de már hogyan akarnál? vajjon miért nem akar senki a kanapéra ülni? — kérdezte bölcselkedését alkalmi mosolylyal fűszerezve.

— És mégis, miért dühöng mindenki, ha nem arra ültetik? — gondolta Vilma s most már ő is igyekezett a vendégekkel kedveskedni. De eleinte nagyon vontatottan ment a társalgás, kivált mióta Szabóék megérkeztek.

Pedig milyen jókedvű fiatal asszonykának látszott Szabó Imréné, milyen kedvesen nézett ki egyszerű, de nagyon izléses rózsaszín batisztruhájában s milyen boldogan mosolygott szép, komoly urára.

Tulajdonképpen az ő kedvükért volt ez az uzsonna, mert Szabó valami távoli rokonságban állt a Turánokkal (akiknek Durand őseit azonban mondva csinált agyrémnek minősítette — a néni háta mögött).

— Nos, Erzsikém, — kérdezte Vilma az új asszony mellé telepedve, — merre jártatok a nászuton? Velencében? . . .

— . . . és Rómában, — felelt Szabóné gyanutlanul, de erre a szóra a kanapé irányá-

ból éles figyelmeztető köhintés hallatszott, mire a kis asszonyka megrémülve nézett Vilmára.

— Nem illik? mit mondtam ami nem illik? — súgta elpirulva. De Vilma csak vállat vont; Szabó pedig éppen a szoba padlóját vizsgálta szörnyű érdeklődéssel s így nyilván nem hallotta a kérdést.

A kanapén pedig a két néni összedugta a fejét:

— Hallatlan! — mondta Tóthné, kezét hangfogónak használva, — hallatlan! ha nem látnám, nem hinném, hogy lehetséges!

— Hja! mit akarsz, — mai napság sok mindent kell megszokni... a fiatalok olyanokat beszélnek, amit mi nem is gondolunk.

— Óh, a beszédje, az még csak hagyján, hanem a ruhája!... rózsaszín! Látod ezt Emma? Uram bocsá'! ró-za-szín! Hogy egy fiatal asszony, mikor nagynénjéhez első látogatásra jön, ne fekete selyemben legyen?!... hihetetlen!

— Reményilem, nem tiszteletlenség tőle, — felelt Emma néni egy szigorú pillantással az ártatlan Szabóné felé, — vagy azt hiszi, hogy amiért leány maradtam, nem

tartozik velem szemben az illendőséget betartani? — kérde aztán összevont szemöldökkel.

— Azt még se gondolnám, — nyugtatta meg Tóthné, — de mindenesetre laza hajlamokra mutat és... Már lelkem, ne vedd rossz néven beleszólásomat, de én a te helyedben nem engedném, hogy Vilma sokat legyen vele együtt.

— Nem is. Lesz rá gondom. Mindig is mondtam szegény boldogult Laurának, hogy fia bolond házasságot fog tenni.

— Nem is ér az olyan nagy ész, mint amilyen a Szabóé, semmit, — határozta el Tóthné meggyőződéssel; — én legalább mindig azon imádkoztam, hogy ha Isten gyermeket ad nekem, ne adjon valami kiváló eszüt, mert az olyan mindig más, mint más, és előbb-utóbb bolondot csinál.

— Úgy van! — hagyta rá Emma néni. — Ennek az Imrének is, ha elgondolom, milyen gazdag leányokat komendáltak. De nem! neki csak ez a kis cicomás kellett, akit ő maga választ.

De itt egyszerre vége szakadt bölcselkedéseknek, mert a kancsal Flóra örömtől neki vörösödve vezetett be egy ötven éven

tuli, igen kövér, de kiváló gonddal öltözött, nagy önérzettel lépkedő urat.

— Óh édes Muckenhuber úr! — kiáltá Turán Emma helyéről felállva. — Milyen kellemes meglepetés.

— Szombat van, — felelt Muckenhuber oly hangon, mintha legalább is az anyatermészet valamely változhatatlan törvényét jelentené ki. — Igazat szólva, — tette aztán hozzá több bonhomiával, — én nem szeretem a meglepetéseket.

— Miért nem? — kérdezte Vilma, miután Erzsikével összerosolygott.

— Mert a jónak, édes kisasszony, szeretek előre örülni, a rosszra el kell készülni, hogy elviselhessük.

— Milyen jól mondja! — sóhajtottak a nénik lelkesült, égre emelt szemekkel.

— Milyen szerencse, hogy nem ön a Mikulás! — nevetett Vilma tiszteletlenül, aztán úgy tett, mintha valami kézimunkát babrálna, de valójában a hatalmas Muckenhuber urat vette szemügyre.

— Ez aztán nem borzas! — gondolta végtelen megvetéssel — és ha legalább őszintén kopasz lenne, de nem! — És igaza volt, mert ime a gazdag özvegyembernek vagy

tíz szál haja valahol a tarkóján hosszúra volt növesztve és mindenféle pomádé és csiriz segítségével a koponyáján végig, egész be a homlokára ragasztva!... — Istenem, miért, de miért is nem fúhatok reá a fujtatóval, — gondolta Vilma, — milyen gyönyörűen égneek merednének azok a hajszálak, éppen mint a villamoskocsiban a kötőtűk!... s Vilmácska kicsi hijján, hogy hangosan el nem nevette magát. Szerencsére éppen ozsonnálni hívták a társaságot és így nem tűnt föl oknélküli vígsága.

— Ide tessék, — szíveskedett Emma néni, a Durand-ősök udvariasságát igyekezve édeskés hanglejtésében, gömbölyded kézmozdulatában új életre kelteni és ez némileg sikerült is neki, legalább Muckenhuber úr úgy találta, s menten el is határozta, hogy ha Vilma a felesége lesz, tőle is megköveteli azt az előkelő modort, mely nénjét olyan előnyösen felül helyezi a többi budai asszonyon.

Vilma azonban mintha ezzel a szép jövővel még csak nem is törődne, éppen valami merőben ellentétet cselekedett, ugyanis — valószínűleg azért, hogy a helyöket kereső vendégeknek ne legyen útjába — egyszerre

csak ügyesen, könnyedén s gyorsan, mint a villám, a zongora hátán termett, és iszonyu magas sarku cipőkbe bújt, apró lábacskaít egész lelki nyugalomma kezdte onnan le-
lóbálni.

— Vilma! de az Istenért, Vilma! — sikoltá a néni a szívéhez kapva, mert azt hitte, hogy rögtön görcs fogja el a fölháborodástól.

Muckenhuber úr ellenben nem szólott semmit, csak pápaszemét idegesen törülgetve, lesujtó pillantásokkal méregette, a világért se Vilmát, hiszen nem tartotta volna ildomosnak, hogy most feléje nézzen, hanem igenis büntársának, az álnok zongorának vastag lábait.

Vilma vállat vonva ugrott a földre,

— Ugyan mi van abban? — kérdezte nevetgélve s míg helyére ment, máris azon gondolkozott, mivel rémíthetné meg még nagytekintélyü kérőjét. De egyelőre meg kellett elégednie azzal, hogy mialatt Szabónét habos kávéval kínálta, egy-két vastag cseppet a Muckenhuber úr fekete kabátjának gallérjára pottyantson. Muckenhuber úr azonban ezúttal is igen nemesen viselkedett.

— Nem tesz semmit, — mondta leereszkedő jóakarattal. — Az ember egyszerűen vesz egy darabka vajat s ezzel a pecsétet bekeni.

— Hogyan? — kiáltottak a hölgyek kételkedve, de a nagy Szilárd mosolyogva intette őket csöndre.

— Igen kérem, vaj-at! — magyarázta, e cselekedetével bepillantást engedve bölcseségének mesés kincseket rejtő tárházába, — aztán mikor a vaj megszáradt, a foltot terpentinnel nedvesítjük, mely azt rögtön végleg eltávolítja.

— Csodálatos! — lelkesedtek a jó gazdasszonyok.

— Valóban az, határozta el Muckenhuber végtelen tisztelettel a saját csálhatatlan tudása iránt. — Csak — fordult oktatólag Emma néni felé — soha se tessék benzint használni, mert az kiveszi ugyan a foltot, de karimát hágy a ruhán.

— Óh a benzin! — szólt közben Vilma élénken, — annak mai napság már úgy is kár minden cseppjét másra használni, mint — automobil-fűtésre.

— Jézusom! automobilra gondolni, mikor pecsétakarító szerre tanítja valaki! — súgta

Tóthné szomszédjának dühösen, mert legszentebb gazdasszonyi hitvallását érezte megátadottnak. — Ha nem ígértem volna meg Emmának, — gondolta aztán, — bíz Isten nem is állnék szóba azzal a fruskával, mert igazán kár egy ilyen derék embert szerencsétlenné tenni! De hát már benne vagyok, s Muckenhuber elég vén, ám lássa ő, hogy mit tud belőle faragni.

Emma néni pedig míg a vendégeit agyon kínálgatta a „Vilmácska által készített“ tengersok édes, sós, puha és ropogós süteménynyel, magában folyton töprengett: Hogy beszélhet ilyen bolondságokat ez a gyermek! Egész életében csak omnibuszon járt s ha kinéz az ablakon, legfeljebb ha komfortáblit láthat! . . . S mégis! Szinte azt kell hinnem, hogy Muckenhubert akarja elijeszteni . . . Hogy lehet? . . . de hogy lehet? — kérdezte — szerencsére csak önmagától, — mert ime, ezzel a kérdéssel váratlan, hivatlan egy pillantást engedett a szive legeslegrejtettebb zugába, oda, ahol mártíz év óta a Muckenhuber iránti nagy szerelmét rejtegeti, védi, a saját öntudata előtt is. Muckenhuber persze a leghalványabban sem sejti, hogy Turán Emma milyen érzelmekkel viseltetik

iránta, ő csak egy minden lépten nyilvánuló csodálatot és fölényét vakon elismerő tiszteletet vesz tudomásul, de azt annyira természetesnek tartja, hogy tovább nem is foglalkozik vele. Minek is tenné? Hiszen a véges eszü nem köztudomásulag azért van teremtvé, hogy a férfiut bámulja és szolgálja. Igaz, hogy Turán Emma ezt olyan előkelő formában tudja megtenni, annyi új és új gondolatot tud belevinni, ma kedvenc ételét főzve, holnap a megszokott ujságát helyezve kávéscsészéje mellé, stb. stb., hogy a nagy Szilárd tíz év óta minden szombaton megjelenik a hat kugli-akáccal ékes kis udvarban és egész kegyesen megengedi, hogy a vén kisasszony kényeztesse.

Lehet, hogy hajdan, a látogatások első éveiben Turán Emma még némi halvány reményeket táplált afelől, hogy az özvegy ember végre is nem csupán szombaton, de a hét minden napján fogja igényelni szolgálatait, — és akkor Emma néni természetesen a szerelem oltárán fogja feláldozni a szép Turán nevet, fölcserélve azt a kevésbbé jó hangzású, de én Istenem! mennyi boldogságot rejtegető Muckenhuber névvel. És ki tudná azt elszámolni, hogy kis szobája

csendjében hányszor képzelte már magát nehéz selyemből szőtt menyasszonyi ruhájában, s hogy az a ruha annyi év óta hány-szor változtatta alakját, színét, a szerint amint künt a nagyvilágban a divat változott, s a Turán Emma fején a sötét hajszálak... Hogy hogyan ment át az a ruha habos fehér-ből nagyon halvány szürkébe, nagyon halvány szürkéből lassan-lassan, minden évben egy árnyalatot sötétedve, csaknem feketébe... De Muckenhuber Szilárd soha sem nyilatkozott, és így Emma néni becsületes lelkének egész erejével azon igyekezett, hogy azt a képzeletbeli ruhát és titkos érzelmeit is mentől hamarább észrevehetetlen apró foszlányokra tépje. Annál inkább, mert most már határozottan egy új korszak állott be, Muckenhuber ugyanis egy év óta komoly vonzalmakat kezd elárulni Vilma iránt. S mivel a jó néni egyrészt — elvből magára erőszakolt szigorúsága dacára — imádja a hugát, másrészt pedig meg volt arról győződve, hogy a nagy Szilárd oldalán csak boldog lehet egy asszony, tehát el van tökélve, hogy Vilmát neki fogja adni, még ha a leányka ellenkeznék is tizennyolc esztendejének oktalanságával. Éppen ezért

régi barátnőjét Tóthnéet kérte meg, hogy a gyermekkel először is ő beszéljen; voltak kérdések, amelyeket nem szívesen érintett volna ő maga, pedig tudta, hogy azok igen sokat fognak a latba vetni, azért miután most egy gyors pillantást vetett maga körül s meggyőződött, hogy az ozsonnát mindenki elfogyasztotta, azon a fuvolázó hangon, melyet csak mint háziasszony vett igénybe, mosolyogva megszólalt: — És most hölgyeim és uraim, mit mondanának ahhoz, ha lemennénk a kertbe?

— Ahogy gondolod édesem, — viszonozta Tóthné, gondosan lerázva a morzsákat fényes feketeselyem ruhájáról, erre aztán Muckenhuber legott udvariasan karját nyújtotta Emma néninek, míg a vendégek többi része, páronkint sorakozva, ünnepélyes menetben, mintha esküvőre indulnának, lépdeltek utánok.

Valahogy Tóthné és Vilma leghátul maradtak.

— Egy szavam lenne hozzád, — mondta az idősebb hölgy jóindulattal.

Vilma megborzadt. — Biztosan tanács! — gondolta, de mivel érezte, hogy a nyugdíjas honvédkapitány özvegye feddhetlen hírnevé-

nek és száztizenöt kilójának egész súlyával nehezedik karjára, tehát menekvésre még csak gondolni sem lehet, nagyot sóhajtva megnyugodott sorsában.

— Ahogy parancsolja, — mondta tehát szófogadón.

— Akarsz a fák alatt sétálni? — kérdezte Tóthné s míg a társaság többi része Emma nénit hallgatta, aki a rózsák fajtáit magyarázta (a Durand ősök iránti kegyelethől csak francia nevüeket tartott), ők ketten a komoly kugli-akácok alatt kezdtek le s föl lépdelni.

— Tudod, hogy Muckenhuber úr hajlandó lenne a kezedet megkérni? — kérdezte Tóthné egy hadfi özvegyéhez illő egyenességgel.

— Úgy mondják, — felelt Vilma könnyedén.

— Gyermekek! gondold meg a dolgot! ne játszsz a szerencséddel!... — felelt a néni, kötöttkezyűs jobb kezét is a leányka karjára nehezítve.

— De én ki nem állhatom azt a poca-kos bácsit, — tört ki Vilmából ideges nevetéssel.

— Ugyan kérlek! — válaszolt Tóthné türelmét veszítve. — Most nem arról van

szó hogy te mit és kit szeretsz, hanem arról, hogy te, a szegény árvaleány tetszel egy gazdag özvegyembernek. Gondold meg: háromezer forint évi jövedelem, biztos állás, egy szép földszintes ház a Retek-utcában, húszezer forint a takarékbán.

— De ha gyermekei vannak, — kísérlette meg a védekezést Vilma.

— Azoknak van vagyonuk az anyjuk után, ő tehát tehet amit akar a magáéval.

— Bánom is én! — durcáskodott Vilma, — én miattam akár mind hajpomádéra költetheti.

— Hát nem akarsz hozzá menni?

— Nem.

— Talán más valaki jár az eszedben? Csak nem az a jött-ment borzas festő? fagatta Tóthné szigorun, de mivel nem kapott feleletet, kissé általánosabb alapra helyezte érveléseit. — Azt mondom, gondold meg ezerszer is a dolgot, mielőtt eldobnád a szerencsédet, hejh! mert leányom a házassághoz erős biztosíték kell, szép állás, vagyon, tekintély, szóval szolid alap és nem holmi lári-fári szerelem, hogy úgymondjam — habkoch! — kiáltá Tóthné, e nem várt hasonlattól nagyon nagy hatást várva, de

mivel ismét semmi választ sem tudott Vilmatól kisajtolni, belátta, hogy más oldalról kell az ostromot megkezdeni. — És, ha most már azt mondom neked én, nénéd legjobb barátnője, rokona, — folytatta tehát egész ellágyult hangon, — ha azt mondom, hogy ha hozzá még Muckenhuberhez, végre meghálálhatod az Emma néni jóságát. Mert elhiheted, hogy nem nagyon telt szegénynek téged neveltetni, öltöztetni, de megtette. A szájától vonta meg a falatot, hogy megtehesse . . . S most, mikor kivehetnéd a gondot a lelkéből, te mindenféle csiribiri kifogásokkal állsz elő: hogy nem szereted, hogy ki nem állhatod! Óh Vilma, Vilma, hová tetted az eszedet, a szivedet!?

— A szivemet, kedves néni? . . . — kiáltá Vilma, a kerítésen túli virágzó akác felé pillantva. — A szivemet? . . . De, de beszéljünk Emma néniről, mondja, igazán sokba kerültem néki?

— Már hogy sokba-e? Hát sohase jutott eszedbe megkérdezni, hová tűnik el egy-egy hónap vége felé az ezüst cukortartó, vagy az arany fülbevaló? . . .

— Néni?! . . . csak nem? . . .

— De igenis hogy igen.

Vilma szinte megszedült e váratlan fölfedezéstől s bár úgy érezte, mintha valamennyi kugliakác körülötte egyszerre csupa óriás ökölle vált volna, mely mind-mind őtet fenyegeti, sujtja, mégis kénytelen volt az egyiknek a törzséhez támaszkodni, nehogy leessék ott helyben annak a rettenetes tudatnak a súlya alatt...

— Tehát muszáj? ... Nincs menekvés? Muszáj szerelem nélkül, számításból a gazdag Muckenhuber Szilárd ajánlatát elfogadni, mint ahogy elfogadta millió más szegény leány, millió más Muckenhuber ajánlatát ő előtte? És muszáj lesz életét ugyanoly, költészetnélküli, szürke módon leélni, mint ahogy nénje és Tóthné és ezer meg ezer más nyárspolgár asszony leéli széles e nagy hazában?! ... És igaz az, hogy azután hiába virít majd a szerelmes virágu, édes fehér akác, sőt nem is szabad, hogy ő neki virítson, hiszen az ő világa körül mától kezdve szinte azok a nevetségesen kicsinyes, ostobán gőgös kugli-akácok sorai fognak őrt állani, mint amilyenek az Emma néni családi büszkeségét képezik.

Szegény kis Vilma sápadt arcán nagy, nehéz könnycseppek kezdtek leperegni. Tóthné

pedig boldogságtól áradozva gratulált magának.

— Mondtam én Emmának, hogy bizza a dolgot reám, — gondolta. Hangosan pedig ismét oktatni kezdett: — Látom kedveském, — mondta legédesebb hangján, — hogy belátod, mivel tartozol a néninek és hidd el, boldog leszel. Csak gondold meg: két cselédet tarthatsz... Minden vasárnap...

De Vilma nem hallgatta tovább, hanem feledve tiszteletet, hálát s minden ilyes érzelmeket, amelyekre pedig Tóthné e percben joggal tarthatott volna igényt, egész neveletlenül hátat fordított a tisztas szonyságnak és befutott a házba. Még ottan is kis szobácskájának legtávolibb zugába s ott egy székre leroskadva, keservesen zokogni kezdett.

Odakint pedig a jól elzárt kis kertben, szinte nyomott lett a hangulat, mintha csodálatosképpen mindenki megérezte volna, hogy valamelyes nagy, életbevágó események előrevetették sötét árnyékukat, mi által valakinek vagy valakiknek, már a nap se ragyog többé oly fényesen, mint ennek előtte. Különösen a kis Szabóné szeretett volna messze, messze elsietni, hogy ne

kelljen minden szavát megfontolni, minden mozdulatát megvigyázni, nehogy ezek a végtelen szigorú asszonyok feddő, megrovó tekintetével találkozzék. Aztán milyen jó lesz ismét kint a szabadban együtt csevegni, együtt nevetni szerelmes élete párjával, ahelyett, hogy itt üljenek körbe azon az öt kényelmetlen nádszéken s hallgassák a Muckenhuber fölényes oktatását, vagy illendőségből nevéssenek a nagy ember szójátékain, mert Szilárd úr ebben is utólérhetlennek érezte magát.

— Menjünk, — súgta Emmike, egy ilyen általános derűtséget kihasználva.

Utánuk Tóthné kezdett készülődni.

— Isten veled, édes Emmám. Volt szerencsém, Muckenhuber úr, — mondta, ünnepélyes kézzorítására bizva, hogy a Vilma és közte lefolyt párbeszédnek eredményét tolmácsolja, de hozzá hamiskásan hunyorgatott — hogyne! hiszen nagy örömnek hírét viheti városszerte!

— Köszönöm, — súgta Emma néni meglepő tompa hangon.

Aztán félóra múlva a nagy Szilárd is kezdte kalapját keresgélgni.

— Tehát holnap délután, édes nagysád,

eljövök a Vilma kisasszony végleges választ meghallgatni, — rebegte, míg örömteli zavarában kicsi hijján az Emma kerti kalapját vette jól ápolt fejére a saját cilindere helyett. — Igen, holnap ötkor, — határozta meg szokott pontossággal. — Addig is fogadja hálás köszönetemet kegyes pártfogásáért — és Muckenhuber úr meghatottan lehelt egy hűvös, tiszteletteljes csókot a Turán Emma kisasszony kissé széles, csontos, de mindig puha érintésü, mert lehetőleg mindig keztyűben tartott kezére.

— Ez is biztosan Durand hagyomány, — mondogatták róla a szomszédok elnéző mosolylyal és igazuk volt. Emma néni meg volt róla győződve, hogy egy marquis-ivadéknak szép kezének kell lenni, tehát ezt is kötelességének tartotta, mint a versailles-i tradíciókat őrző kugli-akácok nyirbálását.

Azonban amint Emma néni azon a szép júniusi estén a tova lépkedő özvegyember után nézett, szemeiből egyszerre csak kéretlen-váratlan kicsordultak az áruló könyvek.

— Boldog fiatalság! — suttogetta nagyot sóhajtvá. — Pedig, ki tudja, fel bírja-e Vilma fogni mérhetetlen szerencsését? . . . Míg én? . . . De Emma, Emma! — dorgálta

önmagát. — Csak nem fogod egy ártatlan gyermek szerencsáját megirigyelni? . . . Uram, ne vigy a kisértetbe, hanem szabadíts meg a gonosztól — tette hozzá bűnbánóan, s hogy ne legyen több ideje e vétkes gondolatokra, elhatározta, hogy rögtön fölkeresi Vilmát s előkészíti a holnapi nagy napra. Áldja meg az Isten Tóthnét, hogy a rábeszélést már elintézte. Bár ha meggondolom, hogy rábeszélés kell valakinek, akit Muckenhuber feleségül akar venni! . . . De nem kétlem, — elmélkedett tovább, — hogy nem lesz nehéz Vilmát a Szilárd csodás tökéletességéről meggyőznöm. — És mivel emberi dolog vakon bízni abban, hogy saját meggyőződésünket könnyű szerrel átültethetjük a mások lelkébe is, a jó Emma néni teljes önbizalommal lépett huga szobájába. — Csak egy esetet fogok elbeszélni, abból rögtön belátod, hogy ki Muckenbuber! — mondta tehát, miután Vilmának tudtára adta, hogy a nagy ember kegyeskedett kezét megkérni.

— És . . . a néni mit felelt? — kérdezte Vilma inkább a szemével, mint ajkával, mert egy szót is nehezen tudott kiejteni, annyira fojtogatta valami.

— Hogy szerény családunk végtelen meg van tisztelve és én a magam részéről... De mit is kérded, — támadt rá a néni nem várt hevesseggel, — az ilyen ajánlatra nem lehet egyebet felelni.

— Mint azt, hogy — igen?

— Mint azt, hogy igen — visszhangozta a néni — és remélem, hogy holnap, a mikor tőled is megkérdezi, te sem fogsz egyebet felelni...

Vilma csak fejével bólintott alig észrevehetően, de Emma néni megértette és egyszerre elfeledett minden irigységet abbeli nagy örömében, hogy huga ez elhatározással örök időre megmentette minden gondtól és aggodástól. De aztán eszébe jutott, hogy még akart valamit mondani, de mit? tűnődött, mert a nagy felindulásban mintha rostán eresztették volna át az emlékezetét, csak itt-ott uszkált a felszínen egy-két töredék belőle, az is a kevésbbé fontosabbjából, mint pl. az, hogy Marinak meg kell mondani, hogy az ozsonnáról megmaradt kiflidarabokat tegye a sütőbe száradni, holnapra prézlinek.

De végre is, néhány percnyi kínos fejtörés után diadalmasan felkiáltott: — Ahá,

tudom már. Az imént azt állítottam neked, hogy Szilárd — mert ezután már szabad így neveznünk — milyen csodás nagy jellem, nos hát ezt az állításomat rögtön be is fogom neked bizonyítani. Hallgass ide — és a néni kényelmesen elhelyezkedett a Vilma egyetlen karszékébe, — tehát, mint tudod — kezdte szokott kenetteljes prédikáló hangján — Muckenhuber, akarom mondani Szilárd, házas ember volt. Tizenöt év előtt történetelt. Igen jól emlékszem reá, hogy egy regatta-ünnepélyen mindnyájan kint voltunk a Margitszigeten. Én, szegény boldogult anyámmal, az öreg Szabóné és Muckenhuberné a két leányával. Csinos két fruska volt. Az egyik Olga, a mostani adótárnokné Kanizsán, — tizenhat éves, a másik Lenke, — aki pedig egy kapitány felesége lett és gondolom Galiciában lakik, tizenöt. Alig ülünk, mondom az ozsonnához, Muckenhuberné, szegény jó Erzsi! olyan kedves asszony volt, csak nagyon gyenge, mind a két leánya uralkodott rajta, hát mondom, Muckenhuberné odaság nekem:

— Mily dühös volt Szilárd, hogy kijöttünk! ő nem is jön ki, azt mondja, hogy az a sok ladikázó jogász csak arra való,

hogy a leányok fejét elforgassa, a szülőknek aztán annál nehezebb úgy férjhezadni őket, ahogy jónak látják . . . Na, mondok, igaza van az uradnak, de a te leányaid még olyan fiatalok, hogy mulathatnak egy kicsit veszedelem nélkül is. Éppen az! — felelte Erzsi, — aztán került-fordult a társaság, úgy, hogy egyszer csak azon veszem észre, hogy Muckenhuberék egy egész csomó regattistától körül zsongva a csolnakda felé tartanak. Vilma, te nem is hallgatsz ide!

— Dehogy nem, édes néni, de nagyon is oda hallgatok; remélem, Muckenhuberék csolnakra ültek és a Dunába fordultak, nemde?

— Honnan tudod?

— Képzelem, különben nem lenne érdekes a mese.

— Nem is azért érdekes, — támadt reá kínzója szigorúan, — de mert itt tűnt ki a Muckenhuber nagy jelleme.

— Azért, — kérdezte Vilma, aki nagy bánata mellett sem állotta meg, hogy el ne mosolyodjék, — mert amikor meghallotta, hogy felesége belefult a vízbe, ő is a Dunába ugrott?

— Mivel senki sem fult bele, hát nem

volt oka ilyen ostobaságot csinálni. Hanem igenis, a mikor — mert mégis kijött a szigetre — meghallotta, hogy Muckenhuberné ájulva fekszik a csolnakda öltözőjében, — ezt hallgasd meg, Vilma, mert ebből megláthatod, hogy ha lámpással indulsz is el magadnak férjet keresni, egy második ilyen *korrekt* embert nem találhatnál, — hát Muckenhuber, azt hiszed a feleségéhez sietett? a feleségeért aggódott? Óh nem! Más ember biztosan ezt tette volna, de ő nem! Hanem igenis rögtön az jutott eszébe, hogy: *a leányai félóra óta garde de dames nélkül vannak annyi fiatalember között! . . .*

Turán Emma önkéntelenül fölemelkedett, hogy elbeszélésének ez utolsó mondatát kellő tisztelettel illesse. Vilma azonban hangos nevetésbe tört ki.

— Óh kugli-akác! — kiáltá, a nénje nagy rémületére (aki szentül azt kezdte hinni, hogy a kis leány félrebeszélt), pedig Vilma csak a Laci kifakadására gondolt, mint ahogy az ilyen nagyon szerelmes fiatalságnál megesik, hogy két szívben ugyanegy világnézet üt tanyát.

De Emma néni belátta, hogy legjobb lesz most hugát egyedül hagyni. — Hagy

forrja ki magát, — gondolta, hangosan pedig azt mondta, hogy:

— Tehát holnap délután ötkor — és ezzel az egyik gyertyát elfujva, hogy hiába ne égjen, ő is szobájába tért.

De szegény kis Vilmát kerülte az álom. És ugyan hogy is birt volna elaludni, mikor elgondolta, hogy holnap délelőtt eljő érette az, akit szeret s neki mégis, valamikor a kora délutáni órákban, annak muszáj örök hűséget fogadni, akit ki nem állhat!... Istenem! gyötrődött az egész végnélküli, ólomsúlyu éjszakán keresztül. Mi lesz ennek a vége? De azért reggel a legszebb kis fehér batisztruháját vette fel (amelyről Sólyom Laci azt tartotta, hogy éppen olyan benne, mint egy édes, kedves, bódító kis fehér virág). Aztán amint a jól ismert lépteket megneszelte az utca másik végén, legott ügyesen, észrevétlen kisurrant a házból.

Hiszen azok után, amik tegnap történtek, nem engedhetem meg, hogy a néni szeme elé kerüljön. És talán én is utóljára látom az életben! — sóhajtott, a szerelmes, fehér virágokat hullató öreg akác árnyékába húzódva.

— Laci, Laci, édes Laci! — suttogetta sze-

relmesen, de amint a fiatalember egész közel jött, megütődve hátrált tőle egy-két lépésnyire. — Mit csinált maga a hajával? — kiáltá félig nevetve, félig boszankodva s nagy ámulatára még tán azt is elfeledte, hogy van egy Muckenhuber Szilárd ezen a sok mindenféle fölösleges dolgot istápoló világon. — Mondja, mit csinált?

Sólyom Laci felelet helyett újra levette fényesre vasalt cilinderét (azt is ma reggel vásárolhatta) és ime, a kis leány a szokott fegyelmezetlen, bozontos hajhullámok helyett most egy szigorúan simára pomádézott, mereven a koponyához tapadó hajzatot látott a Sólyom Laci gömbölyű fejububján.

— Tetszem így? — kérdezte a művész önelégülten simítva egyet fején. — Most már csak nem lesz ellenem kifogása a néni-nek, mit gondol?

De Vilma felelet helyett zsebkendőjét keresgélte.

— Már késő... minden, minden késő! — zokogta.

— Késő? Már hogy lehetne késő? — kiáltá Laci szikrázó szemekkel.

— Mert... mert Muckenhuber megkérte a kezemet és én... és én...

— Vilma?!... Az isten szent szerelmeért! Vilma?! Csak nem mondott igent? — kérdezte a művész, mialatt pomádé, nem pomádé, de féktelen felháborodásában úgy nekiesett öt ujjával a fejének, hogy fél perc alatt borzasabb lett az, mint valaha...

— Vilma, kérem feleljen... igent mondott?

— Muszáj volt... — súgta a leány alig hallhatóan.

Sólyom Laci dühösen vonogatta vállait!

— Muszáj, muszáj? dehogy is muszáj?... hát mi van muszáj ezen a világon... kivéve ha maga is belátta, hogy többet ér a gazdag...

— Laci! — szakítá félbe Vilma, és hangjában annyi szemrehányásl halszott, hogy a festő legott megbánta heveességét, s most már szelid kérő hangon folytatta:

— Csak arra feleljen, szeret-e még engem vagy nem?...

— Hogy kételkedhetik benne?! — jött a szegény gyermek válasza, — de Tóthné azt mondta, hogy a mióta a néni a házába vett, elvonta magától a falatot, hogy engem neveltessen, öltöztessen, és ha Muckenhuberné leszek, meghálálhatom a jóságát, de ha...

— Ha az én feleségem lesz, akkor nem,

ugy-e? Mert én szegény vagyok? mert én koldus vagyok? ugy-e? — lázongott a művész. — Hát azt még meglássuk. Lehetek én még gazdagabb annál a pöffeszkedő nyárs-polgárnál... Enyém a jövő! — kiáltá elpusztíthatlan önbizalommal — és most rögtön elmegyek és megmagyarázom ezt a maga drágalátos nénjének...

— Óh, hiába megy, — sóhajtott Vilma, kezét a fiatalember karjára téve, hogy visszatartsa. De Laci szeliden kivonta magát.

— Majd meglátjuk, — aztán, hogy Vilmat mosolyra derítse: — Tudja, hogy én most éppen úgy érzem magam? — tréfálkozott, — mint egy legujabb fajtájú Don Quixote, csakhoggy én nem szélmalmok, de kugli-akácok ellen megyek hadakozni.

És Laci, elhatározásában rendíthetetlenül, most már mind a tíz ujjával azon fáradozott, hogy haját ismét simára boronálja, de ez, fájdalom! sehogysem akart többé sikerülni; mindazonáltal Sólyom László művész, a legközelebbi Munkácsy-díj predesztinált nyerője, diadala biztos tudatában, bátor, határozott léptekkel indult a Turán Emma gondosan elkerített házatájára.

— Mi lesz ebből? — töprengett Vilma,

aki kint maradt a ház előtt, s ott várta iszonyu szívdobogással a sorsa eldőlését. — Egy szót se hallok! — sóhajtott a kis zöldre festett kapun minden lépten rést nyitva magának, hogy bekukucskálhasson; és végre, végre, nagy nyikorgással kinyílt a nappaliba vezető ajtó; hanem amit ott látott, jéggé fagyasztotta minden csöpp vérét, mert ime, úgy állt ott Emma néni, teljes nagyságában, kiegyenesedve, mint lángpallossal az angyal:

— Soha! — hallotta Vilmácska elsápadva.
— Soha! — aztán félperc szünet következett, mire újra betölté a budai külváros kihalt néma csöndjét a parancsoló kérdés.
— Vilma hol vagy? Megtiltom ...

De már erre Vilma is, és a valahogy ismét melléje került Laci is futásnak eredt, s meg se álltak, amíg künt az utcából, a szabadba nem értek.

— Ugy-e igazam volt?! — rebegette Vilma kezeit tördelve.

— Igen, — felelt a fiatalember sötéten ...

Mély csend, melyet csak nagy idő múlva szakít meg a leány remegő hangja:

— Laci ... mondok valamit, — súgja, mintha maga is félne attól, amit mond. — Öljük meg magunkat.

Laci meglepetve néz reá, de legott csodálkozik, hogy ez eddig nem jutott ő neki is eszébe. Igaz, ez a legegyszerűbb megoldás. Hiszen az az öreg dáma olyan fagyos merevséggel utasította őt ki a házából, hogy visszatérésről szó sem lehet, és arról se, hogy ő Vilmácska nélkül élje végig ezt az utálatos, sivár, cudar életet! . . .

— Jól mondja, — feleli tehát tompa, elfásult hangon. — Haljunk meg.

Vilma egy darabig mereven néz maga elé.

— Csak ne volna olyan csunya az a halál, — feleli összeborzadva.

— Van olyan méreg, amely nem csufít és nem is fáj, — biztatja Laci, aki határozottan beleszeretett az öngyilkosság gondolatába. — Tudja mit!? Van egy orvosnővendék barátom, az majd utba igazít . . .

— Mikor . . . mikor jön értem? — rebegi Vilma.

— Ma este, mondjuk: hétkor.

— De . . . Muckenhuber ötkor nálunk lesz, a kezemet megkérni.

— Óh nagyon jól tudom! — pattant fel Laci dühösen. — A maga jólelkű vén nénje elégszer a fejéhez vágta ezt az örvendetes

tudnivalót, a Muckenhuber páratlan, fenomenális erényeivel egyetemben.

— Igen, a néni mindig telve van a „nagy Szilárd“ csodálatával, — hagyta rá Vilma halvány mosolylyal.

— Mondja, hogy szerelmével! — heveskedett Laci, de aztán a fejére ütött. — De hiszen ez az!... Világos.

— Mi világos?...

— Az, hogy a maga nénje Muckenhuberbe szerelmes.

— Laci! hogy lehet ilyesmit még gondolni is?

— Miért ne? — kérdezte Laci makacsul, mert a dühében, csúfságból kimondott ötlet ime lassan-lassan gyökeret kezdett verni a fejében. — De ha mondom! — kiáltá, a Turán Emmával lefolyt párbeszédjének minden szavát újra fölidézve emlékében. — Na hát... ha ez nem szerelem, akkor nem ismerem azt az érzelmet! — határozta el diadalmasan. Óh Vilma! — és váratlanul támadt jókedvében magasan feldobja cilinderét, csakúgy mintha egy szalmakalap lenne. Mert bizony, szomorú, de igaz, hogy Sólyom Lacinak még nagyon soká kellene élni arra, hogy a tekintélyt adó öltöny-

darabok illő tiszteletét eltanulja. — Óh Vilma! — ismétlé, — de hiszen a mi dolgunk még jóra is fordulhat...

— Nem értem, — vallotta Vilma.

— Az lehet, — felelte Laci titokzatosan. — De bizik bennem? Mondja, föltétlen bizik bennem?

— Édes, — sugja a kis leány felelet helyett, de Laci ennyivel is teljesen megelégszik.

— Most pedig menjen szépen haza, — tanácsolta roppant fölénnyel — és várjon rám, hétkor egész pontosan, a szokott helyen, jó?

— Ott leszek... De... és elhozza a mérget.

— El.

— Hát akkor miért mondja, hogy még minden jóra fordulhat?

— Most ne gondolkozzék e fölött, hanem menjen haza és...

— De eljő Muckenhuber...

— Hát hadd jőjjön... És tudja mit, tegye meg azt az örömet a néniének, hiszen most már úgyis mindegy, — sóhajtott Laci, aki az utolsó húsz perc óta hol mosolyog, hol irtózatossá komoly, de mindig teljesen érthetetlen módon titokzatos. — Igen, édes

boldogságom, tegye meg a néninek azt az örömet, hogy mondjon igent Muckenhubernek.

— Laci! . . .

— Fogadjon szót, maga kis baba, — biztatja behízeltgőn, de aztán dühösen teszi hozzá: — Csak azt az egyet kötöm ki, hogy ne engedje magát megcsókolni attól a masztodontól! . . .

S ezzel a Vilma válaszát se várva, csaknem futva indult a Gellérthegy irányába.

— Minden úgy lesz, ahogy Laci akarja — határozta el Vilma, aki ismét észrevétlenül siklott be nénje kertjébe s mire az néhány perc múlva mellette termett, úgy tett, mintha igen meglepné a néni felindulása.

— Pesten voltam, — magyarázta ártatlan arccal, — kifogyott a hímző selymem, és tetszik tudni, hogy csak Ádámnál kapható ez az árnyalat.

— És míg te odajártál, itt volt a te gyönyörűséges udvarlód, — felelt a néni, aki váratlanul elhitte a mesét, — nem tudom, mit csinált a hajával, de ma úgy állt minden szála, mint zsombékon a nád; gyönyörű legény, mondhatom! . . . de ki is adtam neki az utat! Úgy még nem mondta meg neki senki az igazat . . .

— De ... kedves néni, sohase izgassa magát, — felelt Vilma szelid, alkalmazkodó hangon. — Magam is belátom a dolgot; azért úgy lesz, ahogy Emma néni óhajtja.

S úgy lett, legalább egyelőre, mert amikor Muckenhuber merev gallérosan, cilinderesen, gomblyukában óriási sárga rózsával Turánékhoz beállított, ott a tegnapi hetyke kis leány helyett egy olyan lesütött szemű, szűkszavú, piruló kis menyasszonyt talált, amilyent csak álmodhatott.

Emma néni nem tudott hová lenni a csodálkozástól. — Különben, határozta el lelke legmélyebb rejtekében, nem is lehet az más-képpen, aki Muckenhuber Szilárdot ismeri, az önkénytelenül meghajlik előtte ...

— Édes gyermekem, legyen meggyőződve — mondta a nagy Szilárd menyasszonya kezét ajkához emelve, de azért alig érintve azt szertartásos csókjával — legyen meggyőződve, hogy az én feleségem nem fog semmiben sem hiányt szenvedni és hogy mindig teljes bizalommal fordulhat hozzám jó tanácsért.

— Köszönöm, — rebegette Vilma, aki éppen lopvást órájára pillantott és az járt kis fejében, hogy mégis csak édesebb lesz

a halál Sólyom Lacival, mint lenne az élet ezzel az ő végtelen bölcsességü vőlegényével.

És úgy látszott, a halál nem is soká váratott magára, mert ime meglepő gyorsasággal telt el a délután és Vilma azon vette magát észre, hogy ismét ott áll a fehér virágokat hullató öreg akác alatt...

Milyen szerencse, hogy Muckenhuber a retek-utcai daláregylet díszelnőke, — gondolta Vilma gúnyosan. — Különben ki tudja, nem maradt volna-e még tovább is minálunk, de persze a kötelesség!... és az ünnepeltetés varázsa... Lehet, hogy most éppen nagy hűhóval és egy új karénnel fogadják, mint vőlegényt!... Laci! — kiáltja aztán örömmel s mégis elsápadva. — Elhozta a mérget?

— El, — válaszolt Sólyom Laci tragikusan.

— Hagy lássam!?... Rossz íze lesz? — és Vilma önkénytelenül összeborzadt, amikor a kis sötét-kék üveget a kezébe vette.

— Dehogy, egész kellemes.

— És... hol... hol fogunk meghalni?

— Ha akarja, itt helyben, — felelt Laci csudás nyugalommal — vagy a magok kertjében. Láttam a nénjét a Szarvas-téren, tehát senki sem fog megzavarni...

— Már hogy én utolsó pillantásommal kugli-akácokat lássak?! — kiáltá Vilma megiszonyodva, — nem, soha!

— Ebben is van valami, — hagyta rá Laci mosolyogva. — És a kugli-akácról jut eszembe, miért ne hagyhatná örökségbe Muckenhubert Emma nénjének?...

— Én?... Muck... már hogy én? a néninek? — kiáltá Vilma messze csengő kacagással. — De miért ne, — és mivel ismét eszébe jutott, hogy hiszen ő most rögtön meg fog halni, megint elkomolyodott. — Igaza van, Laci, ezzel tartozom a néninek és Muckenhubernek, — tette hozzá nem egészen keresztényi jósággal. — Dehogy adjam ezt tudtukra?

— Írja meg. Hoztam minden hozzávalót — felelt Laci, aki úgy látszik mindenre gondolt és zsebéből kihuzva egy kis vázlatkönyvet, papírt, tinta-rajzönt, átadta azokat Vilmának.

— Igen, de hol? — kérdezte a kis leány, aki izgatottságában többször szájába vette a rajzönt, nem is sejtve, hogy ezáltal egész sötét lilaszínre kente pici piros száját.

— Hol?... óh, maga kis okos! — csufolódott Laci, — hát itt... itt ni — és a

vázlatkönyvet az öreg akác törzséhez támasztotta. — Így. És most fogja meg . . . Most pedig írjon, ahogy diktálok, jó? . . .

Vilma nagyokat sóhajtván írni kezdett:

„Mi“ — kezdte Laci egész közel állva Vilmához, úgy, hogy a leány szőke fürtei gyakran össze-össze értek a művész holló fekete fürteivel (melyek ma ismét a régi fegyelmetlen mivoltukban táncoltak, göndörödtek a fiatalember homlokán). — „Mi, Turán Vilma és Sólyom László nem akarunk tovább élni. Meghalunk, mert nem adnak egymásnak! . . .“

— Pedig milyen boldogok lehettünk volna! — suttogja Vilma s kis elkékített szájszélei remegni kezdenek.

Laci azonban bátorítólag teszi kezét karjára.

— Ne érzékenyedjék el, kis baba, de ki látott már ilyet, meglássa, hogy milyen szépeket álmodunk mi majd együtt . . .

— Meg is írom, hogy egy sirba tegyenek, — zokogja Vilma, újra a rajzönt harapdálva . . . És aztán ír lázasan, sietve; nem is hallgat a Laci megfontolt mondatfűzésére, hanem ír, ahogy jön; egyik szóval érzékenyen búcsuzik a nénitől, a másikban szí-

goruan rendelkezik, hogy mit tegyenek hátrahagyott kedvenc ruháival, kanárimadarával, majd meg a temetést írja elő, aztán jó a végrendelet legnehezebb rész.

— Hogy adjam Muckenhubernek tudtára, hogy vegye el a nénit? — töprenkedik, összeráncolt homlokát a megírt lapra hajtva.

— Tudja mit, — indítványozza Laci szélesen, — ne írjon egy szót se, hanem majd a mikor fölébred . . .

— Hogyan? hát fölébredék? — kiáltja Vilma megrémülve, — mert ha már halni kell, hát legyen egyszerre vége, nem aprónként.

De Laci újra egész nyugalommal biztatja:

— Ez a méreg éppen azért olyan kitűnő, mert úgy van elkészítve, hogy közbe fölébred az ember és végtelen, de végtelen boldognak érzi magát, majd meglássa . . .

— És aztán? . . .

— Aztán, anélkül, hogy tudná mikor és hogyan, vége mindennek . . .

— Igazán?

— Esküszöm.

— Adja . . .

— Most rögtön? . . .

— Igen . . . nyolc óra, a néni már biztosan otthon van . . . Óh, Laci, — zokogta szívszaggatóan. — Ugy-e nincs más menekvés? . . .

— Fájdalom! — feleli a művész zordonan, ezért csodálatos, hogy a másik pillanatban már ismét derült, behizelgő hangon szólt a leányhoz:

— De egy csókot, egy ici-pici csókot csak kapok búcsuzóra?

— Vegye, — rendeli Vilmácska szigoruan, nem mintha szívesen nem adná, de mert fél, hogy mégis csak meglátja valaki.

— És most, végezzünk, — határozza el Laci, akinek ajkai csodálatosképpen szinte egész lilaszínűek már ekkorára. — Előbb én, — indítványozza, és legott, minden tétova nélkül ki is hörpint valamennyit a halvány folyadékból. — Milyen jó ízű, — kiáltja lelkesedve, mint mikor beteg gyermeknek az orvosságát dicsérik. — Bátorság, én édes szerelmem! bátorság, — s csodás hősiességgel tartja oda a „mérget“ a Vilma szájához. S bár a kis leány valószínűleg nem is tudta volna azt reszkető kezével megfogni, azért, mégis gyors elhatározással egyszerre kiürítette az üveg egész tartalmát.

— És most? — kérdezte. — De hiszen még nem érzek semmit.

— Julia sem érzett, — feleli Laci meggyőződéssel. — S most, mégis, menjünk át a maguk kertjébe, sötét van, nem vehet észre senki, s várjuk ott be a halált.

— A kuglik alatt?

— Óh, ezután nem is vesszük őket tudomásul! — felelt a fiatal művész végtelen megvetéssel.

— Menjünk, — sóhajta Vilma, aki mintha egy kis bódultságot kezdene érezni; aztán még valahogy emlékezett, hogy újra látta a hat kugli-akácot, amint tiltólag, buzogányszerűen meredeztek a csillagos nyári éjszakába; még hallotta a Laci szavát, aki valami összefüggés nélküli mondatban a fülébe súgta, hogy a néninek és Muckenhubernek egymásénak kell lenni, de aztán többé nem tudott semmiről semmit . . . Csak nagy sokára kezdett újra eszmélni, de akkor is, mintha csak nagyon messziről, egy zugó vízesésen át szűrődve hangzanék valakinek a csendes zokogása.

— Hol vagyok? mi történt velem? — tűnődött csodásan el-elfogyó gondolattal . . . és szemeit a világért sem tudta volna ki-

nyitni, hanem lassacskán tisztult a hallása s akkor arra lett figyelmes, hogy valaki egy írást, amely így kezdődött: „Mi Turán Vilma és Sólyom Laci...” olvasni kezdett: és hogy a zokogó valaki félbeszakította a fölolvasást.

— Vajjon ki olvasott? — tűnődött Vilma.

— Muckenhuber, — villant át fájó agyán és egyszerre mindenre emlékezett. — Ez tehát az a perc, amikor a végleges elválás előtt még föl kell ébredni, — gondolta, de ezt a percet a világért se találta olyan kellemesnek, mint ahogy Laci megjósolta, hanem nem birt se örülni újra ébredésének, se félni a közeli haláltól, mert valahogy minden érzéke el volt tompulva, csak egyet tudott, azt, hogy mielőtt végleg elalszik, valami rendkívülit kell megcselekednie, de mit? . . . Istenem, de mit is? . . .

— Édes nagysád, miért nem hívott orvost rögtön, amint ezt a két gyermeket megtalálta, — hallatszott most a Muckenhuber feddő hangja. — Hja, az asszonyok! mindig az ő háziszereikkel, mindig! . . . Most aztán mi lesz, ha már minden segítség késő?

— Akkor én is megölöm magamat! — válaszolt Emma néni szilárdan.

— Köszönöm szépen! — lázadt föl Muckenhuber, torkát köszörülve. — Persze, én reám senkise gondol . . . Nem elég, hogy ez a gyermek világcsúfjává tett meggondolatlan cselekedetével, hanem még ön is utána akar menni. Pedig már úgy megszoktam, hogy minden szombatot önöknél töltsék, — tette hozzá halkabban, de Vilma meghallotta, s egy gyöngye hívó mozdulatot tett erőtlen kezével.

Emma néni egy pillanat alatt mellette termett:

— Vilmám! gyermekem! élsz? — kiáltá kétely és reménység között.

— Mindjárt meghalok, — suttogta Vilma, aki meg volt győződve, hogy igazat beszél. De hol van Laci? — kérdezte még halkabban, mintha félne a felelettől.

— Az én szobámban ápolja a jó öreg Csepel doktor, aki éppen az imént jelentette, hogy már teljesen magánál van, — feleli a néni olyan megnyugtató mosolylyal, mintha semmi se volna a világon annál természetesebb valami, mint az, hogy Sólyom Laci most itt van velök egy fedél alatt.

Tehát ő is fölébredt közbe, — gondolta Vilma, sóvár tekintetet vetve a másik szobára, de eszébe ötlött az is, hogy sietnie kell a rendelkezésével, hiszen nemsokára újra el fog aludni örökre, azért ismét intett, hogy Muckenhuber is jöjjön melléje. S mikor az nyikorgós cipőjének legesleghegyén lépdelve odasietett, a kis leány váratlan, hirtelen megfogta az Emma néni kezét és a nagy Szilárd jobbjaiba tette azt.

— Így... akarom, — rendelte, s bár érezte, hogy most már nyitva is tudná tartani a szemét, ha nagyon igyekeznék, mégis jobbnak vélte, egyelőre úgy viselkedni, mintha az a pár szó végképpen kimerítette volna. S mintha csakugyan angyal szállt volna a szobába. — A halál angyala! — gondolta Vilma megborzadva, — oly csönd követte kijelentését.

Emma néni szótalan roskadt az ágy mellé, s fejét karjára támasztva, csendesen imádkozott, Muckenhuber pedig az ablakhoz lépett s kinézve a hajnalodó égre, azon igyekezett, hogy jól ápolt fejében a kusza gondolatokat kissé rendbe szedje. És erre valóban nagy szüksége lehetett, mert még ilyen kavarodásra sohasem emlékezett.

Hiszen köztudomásulag ő volt az a kivált-ságolt egyén, akinek a természet kegyelméből úgy van az agyveleje beosztva, mint egy gyógyszerár. Csupa fiók, csupa rekesz, csupa zár... És most?... Valóban! egy papagálytól szétszedett munkakosár sem lehet összevisszább! S mindez miért? Mert egy szőke kis leánynak jobban tetszett egy bolondjába virágzó útszéli akác alatt turbékolni, azzal az egygyel, akit a szive választott, semmint tisztos anyja, nagynya, ükanya példáját követve, szép türelmesen kivárni, kiülni ott a kugli-akácok árnyában, hogy megérkezzenek (a bölcs tanácsadóktól előre kijelölt, elfogadhatónak javasolt) kérő, aki majdan kegyeskedik házának szentélyét reábizni. De hát ő, az *elővigyázó* Muckenhuber, hogyan is ragadtathatta el magát egy ilyen kalandra?... De ki hitte volna, hogy így végződjék? Hiszen a néni oly biztos volt a sikerben, nem is gyanította, hogy huga boldogan ne mondjon igent... Persze a néni?... és itt a nagy Szilárd mélyen elgondolkozott. Hja, az egészen más, tudja, hogy milyen megtiszteltetés egy leányra, ha valaki megkéri... Hogyan is lehet, hogy a nénit nem kérte meg annak idején senki... Pedig jól

járt volna vele, akárki is... Hja! ha a huga olyan lenne, mint ő...

Muckenhuber lassacskán kezdi belátni, hogy nem járt el a szokott bölcsességgel, mert lám, amióta ehhez a házhoz hivatalos, mindig azt gondolta magában: „nézd meg a nénjét, s *vedd* el a hugát“, a helyett, hogy egyszerűen a nénit vette volna el, szemet hunyva a negyvenöt év okozta pusztításokra.

És amire ő az ő nagy eszével nem bírt reájönni. azt most ez a szeleburdi tanácsolja neki? . . . Igazán szégyenletes! Szerencsére azonban most olyan a helyzet, hogy kellő méltósággal lehet rajta átgázolni, s ezért Muckenhuber, miután harsogó erélylyel kifujta az orrát, ismét Vilmához közeledik.

— Kedves gyermekem, — mondja meghatott ünnepélyességgel. — Legyen egészen nyugodt . . . szeretett-nénjét tőlem telhetőleg boldoggá fogom tenni! . . .

— Köszönöm, — felelt Vilma, aki nagyon csodálkozott, hogy a halál helyett étvágya kezd megjönni, — köszönöm.

Emma néni most sem szólt semmit, csak csendesen, lopvást az ajkához vonta a Vilma kis kezét, és egy hosszú, alázatos, engedelem-

kérő hálás csókot nyomott reá. Vilma ezúttal csakugyan azt hitte, hogy már a más-világon van, mert ilyen csodát nem képzelt lehetségesnek — innen a siron.

És ekkor lépett a szobába az öreg Csepel doktor, aki olyan mosolygósan nézett hol Vilmára, hol a másik két uraságra, mintha nem nagy betegnél lenne, hanem ég tudja micsoda jó tréfának jött volna a nyomára.

— Laci már egészen jól van és rögtön itt lesz, — mondta a Vilma aggódó néma kérdésére feelve. — És akár akarja, akár nem, magácskát is megmentem.

— Megmentheti? Igazán megmentheti? — kiáltá Emma néni olyan áradozó örömmel, hogy Vilmának könyek jöttek a szemébe, s már-már azon volt, hogy karját kitárva a szívéhez szorítsa a jó nénit, de ekkor a doktor hirtelen a fülébe súgta: Most, vagy soha!... Vilma tehát menten visszahanyatlott párnáira és elhaló hangon suttogta:

— Nem engedem magam megmenteni! Hagyjon el!... Nem akarok élni Laci nélkül!...

Emma néni rögtön ott volt ismét az ágya mellett.

— Csak élj, élj édes kis leányom! —
könyörgött kezeit tördelve. — És ígérem,
esküszöm, hogy úgy lesz, ahogy te aka-
rod? . . . Ugy-e Szilárd? — tette hozzá, alá-
zattal fordulva a bölcs ember felé.

— Hogyne, hogyne, — hagyta az rá fő-
lénnyel. — Majd befolyásomat érvényesí-
tendem, s kieszközlök egy állami megren-
delést Sólyom úrnak, — tette hozzá nagy-
lelkűen.

— Óh, mily jó ön! — hallatszott most
a fiatal művész hangja is és ime, ott állt
Laci a küszöbön, kissé sápadtan, kissé tán-
torogva, de elpusztíthatatlan jókedvvel.

— Igazán? . . . nem fogunk meghalni? —
kérdezte Vilma kételkedve.

— Nem, — feleltek mind a négyen egy-
szerre, de senki sem oly határozott biztos-
sággal, mint Sólyom Laci.

Azonban Emma néni és Muckenhuber
annyira el voltak egymással foglalva, hogy
nem figyeltek e különös hangsúlyra, inkább
kéz-kézben a kertre nyíló ablak mélyedé-
sébe vonultak halkan beszélgetni. Laci
pedig Vilmához hajolt s arra felé mutatva. —
Nézd édes! csoda történt! — suttogta, — tehát
minden lehetséges ezen a világon, még az

is, hogy a kugli-akácok kivirítsanak! — és mialatt ezt mondta, kézmozdulata olyan sok mindent befoglalt, hogy nem lehet tudni, a künt lévő fákra, vagy az egymáshoz hajló két simára fésült őszülő fejre értette-e megjegyzését.

TARTALOM.

A betörők	3
A diadalút	35
Mädi	51
Túl az operencián	63
Téli alkony	83
Egy keringő	113
A hős	123
Paropli	149
Birtokba vétel	171
Pákozdyék	199
A tennis-stréber	217
Kugli-akácok	229

Országos Széchényi Könyvtár

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

SZIKRA

A BEVÁNDORLÓK

Regény

Harmadik kiadás

Ára 3 korona 20 fill.

UGODY LILA

Regény két kötetben

Ára 3 korona.

